

(50) CAMÍ DE L'HOSTALET

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-8

INICI: camí de Marina (B), núm. 49.

FINAL: terme municipal d'Alcúdia.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.
- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 m.
- Tipus de ferm: grava.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Gual empedrat amb pedres passadores a la partió del terme d'Alcúdia.

OBSERVACIONS:

- A l'inici del camí, núm 32, hi havia un cartell indicador que ha estat arrabassat, amb el nom de "Camí de l'Hostalet", fent referència al traçat d'aquest camí.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En l'expedient de camins i travessies, format el 1821 per ordre del comissionat Leonard Oliver, cada ajuntament donava notícia de l'estat en que es trobaven els camins del seu districte i les recomposicions que havien de menester. En el cas de Pollença, es presentà una relació dels camins i les despeses necessàries per a la seva recomposició; entre ells apareix "El camino general que parte desde el de Palma, y por marina y can Puig entra en el termino de Alcúdia", amb un càlcul de despeses de 15 lliures (A.G.C.M. Sig. X-822/9).

D'acord amb el servei central de plans provincials i la comissió interministerial de plans provincials, l'ajuntament d'Alcúdia elaborà un informe inclòs al *Plan Provincial de Caminos Municipales y Rurales: memoria y cuadro de clasificación y estadillos sobre el estado de los caminos municipales* (1970), on apareix un quadre de classificació dels camins municipals i rurals així com un plànol escala 1/25.000 on apareix grafiat el traçat dels camins inventariats (A.R.M. Sig. GC 2265). El camí catalogat és un dels que apareixen inclosos en aquesta memòria dins la categoria de camins amb ferm de macadam i en mal estat.

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 11 (Vall de Can Pelotà i Marina), el camí de l'Hostalet (AMP. Sense signatura).

El 29 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat. En cinqué lloc apareix el "camí de l'alzinar de Can Puig" (AMP. Sense signatura).

El camí de l'Hostalet figura amb el núm. 51 al *Catàleg de camins del terme municipal d'Alcúdia* elaborat pel Consell Insular de Mallorca l'any 2000. Dins les conclusions de l'esmentat aquest camí està inclòs dins la llista dels camins que reuneixen els requisits mínims per a ser inclosos a l'Inventari de Béns Municipals d'Alcúdia. (FODESMA, sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(51) CAMÍ DELS VILARETS

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-6

INICI: camí de Llenaira, núm. 15.

FINAL: camí de Ca na Volantina, núm. 36.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 4,9 m.

-Tipus de ferm: grava i terra

- Tram 2:

-Tipologia: ?.

-Amplada: ? m.

-Tipus de ferm: ?

Correspon als darrers 100 metres del camí.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Barrera tancada sense pany amb una limitació de pas a l'inici del camí; una barrera tancada sense pany a 400 metres de l'inici i una barrera tancada sense pany al final del tram 1.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i inexistent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges als costats del camí.

OBSERVACIONS:

- Els darrers 100 metres del camí actualment no existeixen.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- Cartografia militar de España (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE. Apareix fins a les cases dels Vilarets.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix només el tram 1.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25). Apareix només el tram 1.
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(52) CAMÍ A CAN VELA GRAN I CAN VELA PETIT

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-6

644-6-5

INICI: camí vell de Sant Vicenç (núm. 5).

FINAL: cases de Can Vela Gran i Can Vela Petit.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,9 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: grava.

Des de l'inici fins les cases de Can Vela Gran.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,2 - 4 m.

-Tipus de ferm: terra.

Correspon a 400 metres del camí que discorren paral·lels al torrent.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 - 4 m.

-Tipus de ferm: grava.

Continuació del camí fins a les cases de Can Vela Petit.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany a 100 metres de l'inici i una barrera tancada amb pany al creuer del tram 1 amb el torrent.
- Una barrera oberta a l'inici del tram 2, una barrera tancada sense pany a la meitat del tram 2 i una barrera tancada sense pany al final del tram 2.
- Una cadena a l'inici del tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- L'inici del tram 1 és dolent i la resta regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS: -****DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a "vía red municipal" (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(53) CAMÍ DE CAN TIRANA

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-5

INICI: carretera PMV-220-3, a la Cala de Sant Vicenç.

FINAL: cases de Can Tirana.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí rural.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Tirana.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- Aquest camí continua per dins sòl urbà.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En un document relatiu al *Plan de caminos rurales de Baleares* corresponent al terme municipal de Pollença, apareixen “Datos relativos a los caminos rurales incluidos en la solicitud formulada por el Ayuntamiento”, entre els quals apareix el camí de Can Tirana amb una longitud aproximada de 250 metres i una amplada de 3 metres (A.C.A.P. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 3 (Cala de Sant Vicenç), el camí de Can Tirana.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat “Alguns topònims rurals del terme de Pollença”, en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(54) CAMÍ AL MOLÍ D'EN COC

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-5

INICI: carretera PMV-220-3, km. 1,1.

FINAL: fins a una llargada d'uns 350 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt els 20 primers metres i grava la resta.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Reixa.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a l'inici del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent els primers metres i regular la resta.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(55) CAMÍ A CAL PAPÀ

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-5

INICI: carretera PMV-220-3, km. 1,5.

FINAL: cases de Cal Papà.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí rural.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 14 d'octubre de 1914, en sessió plenària celebrada per l'Ajuntament de Pollença, "Pasó a la Comisión de Policía Rural una instancia de Juan Torrens Cánaves en demanda de autorización para derribar y construir de nuevo la pared de la finca de su propiedad denominada Almadrave que limita con el camino rural que conduce a Can Papá" (AMP. Sig. 1725).

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(56) CAMÍ DE CA NA ROSTOLLA / CAMÍ DE CAL VERRO

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: camí de Cal Beato (núm. 2).

FINAL: camí de l'Horta, a les cases de Can Lau.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí rural.
- Camí veïnal.
- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,1 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí de la Font (núm. 3): camí de Ca na Rostolla.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Segons reflecteix l'acta del ple celebrat per l'Ajuntament Pollencí el 12 de desembre de 1897, es manifestà que la comissió de policia rural "efectuados los trabajos que le fueron encomendados para que se cumpliera el artº 156 de las vigentes Ordenanzas municipales, habia recorrido los siguientes caminos: Vall de en March, Can Prats, l'Horta, Can Corralet, San Vicente, Can Vensala, Cana Rostoya, Can Juanot, Cana Lluisa, Can Tirana, Cal Rey, Llenayre, Can Fiol, Las Tancotas y Cementerio, poniendoles en las condiciones que marca dicho articulo y que la semana próxima seguiria los mismos trabajos en los demás caminos no revisados aun" (AMP. Sig. 1720).

El 15 de setembre de 1940 un dels regidors de l'ajuntament pollencí "manifiesta que en el camino de Cana Rostoya seria muy conveniente que se hiciera una media luna, a condicion que él mismo haga gestiones con los propietarios interesados" (AMP. Sig. 1738).

En sessió plenària celebrada el 30 de maig de 1984, s'aprovà l'aplicació de contribucions especials per contribuir a la pavimentació asfàltica dels camins veïnals de Can Cap de Bou, Can Canaveret, Can Daniel, Cal Beato i Ca na Rostoya (AMP Sig. 1748).

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

El 27 de juny de 1996 la batlia de Pollença donava compte al consistori, en sessió plenària, del terraplanat i arreglament dels camins rurals de: Can Porquer, Can Toni Pau, de Morell i Cisterna, Cal Beato, Ca na Rostoya, Can Noble, Vell de Sant Vicenç, Cuxach, Can Bosch i Rafal, Can Cusset i Rafalet, Can LLoberina i Can Guilló (AMP. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 6 (Vall de Cuixac), el camí de Ca na Rostolla (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(57) CAMÍ 57

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: camí de Ternelles (núm. 1), prop de les cases de Can Varro.

FINAL: urbanització "La Font".

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,2 (5) m.

-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000. Apareix parcialment.

(58) CAMÍ DE LLINARS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

644-5-6

INICI: carretera C-710 de Pollença a Andratx, km. 3,6.

FINAL: proximitats del darrer molí de Llinars.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,8 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Correspon als primers 400 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,8 m.

-Tipus de ferm: ciment.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Llinars.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets i reixes.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escopidors.

OBSERVACIONS:

- Els Molins de Llinars estan declarats com a Bé d'Interès Cultural amb la categoria de Lloc Històric per l'Àrea de Patrimoni Històric del Consell Insular de Mallorca.
- El conjunt dels Molins de Llinars, apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* com a *área de protección* (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí de Llinars.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "Un umbroso camino comunica entre sí todos los molinos y el fondo del valle, donde desemboca entre encinas el arroyuelo que se hace ahora vivo torrente" (pàg. 237-238).
- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "Comença vora la carretera d'Andratx-Pollença (km. 3'5) i passant per tots els molins de Llinàs arriba a les Rotes de Can Sales.
Vora les cases de Llinàs, s'ha construït un tram nou empedrat, per evitar el pas per les cases" (pàg. 349).
- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.
- A l'obra *Pollença: guía de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Vall d'en Marc i els molins de Llinars, on podem llegir el següent: "Entre la costa de Can Pontico i la serralada de Can Serra, a la dreta de la carretera, hi ha Llinars. El camí estret i asfaltat que arriba fins als molins s'agafa just abans d'arribar a la possessió de Can Serra (km 3,5) vora uns xipresos".
- Aquest camí apareix descrit als *Itineraris de Pollença. N° 4. La vall d'en Marh i els molins de Llinàs* (1994).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(59) CAMÍ A CAN PAU / CAMÍ DE LA COMA D'EN XEIXA

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

INICI: camí de Can Romí, núm. 9.

FINAL: fins a una llargada d'uns 425 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Romí. Camí de la coma d'en Xeixa.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS:

- Al final del camí catalogat, hi ha un cartell de: "camí particular, prohibit el pas".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El camí inventariat continua asfaltat però no s'ha inclòs per no estar documentat.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 1990, trobam el "Proyecto de caminos de servicio rural de Camí de la Punta, camí de Marina, Camí de la Terra Nova y Camí de Ca'n Romi-la Coma, en el término municipal de Pollença (Mallorca)". Aquest darrer camí, amb una llargada de 1644,55 metres més 299,69 metres del seu ramal, inclou el traçat del camí catalogat" (AMP. Sig. P-90/3)

El juliol de 1990 el Govern Balear, a través de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, va elaborar el projecte dels camins de servei rural del camí de la Punta, camí de Marina, camí de la Terra Nova i camí de Can Romí-La Coma, obra de l'enginyer agrònom I. Vivancos (A.C.A.P. Sense signatura). Dins el camí de Can Romí-La Coma s'inclou el camí inventariat. La llargada del camí catalogat correspon a la del camí documentat.

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí de Can Romí i el camí de la coma d'en Xeixa.

El 29 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat. En según lloc apareixia el camí de Can Romí (AMP. Sense signatura). Aquest document també fa referència al camí núm. 9, camí de Can Romí, i al camí de Can Prats, núm. 143.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(60) CAMÍ DE CAN ROTGER / CAMÍ DE CAN GUILLÓ DE NAVARRA / CAMÍ DELS CADELLS / CAMÍ DE SON VILA

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-8
671-6-1
671-5-1

INICI: camí vell de Campanet (núm. 26).

FINAL: terme municipal de Campanet.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 m.
- Tipus de ferm: terra i grava.

Des de l'inici del camí fins prop de les cases de can Guilló.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Correspon a 350 metres del camí que acaben a les cases de Can Guilló.

- Tram 3:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 m.
- Tipus de ferm: terra i grava.

Des de les cases de Can Guilló fins a quasi el final del camí.

- Tram 4:

- Tipologia: ?.
- Amplada: ? m.
- Tipus de ferm: ?

Correspon als darrers 150 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes, excepte el darrer tram.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Rotger.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera obert abans de les cases de Can Guilló.
- Tres barreres tancades sense pany entre les cases de Can Guilló i la carretera.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo el tram 1, dolent els trams 2 i 3 i desaparegut el tram 4.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escopidors al tram 1 i marges al tram 3.

OBSERVACIONS:

- El tram 4 actualment no existeix, però sí un camí alternatiu que arriba al camí vell de Campanet (núm. 26) prop de la partió de terme.
- Els noms de Can Guilló de Navarra, els Cadells i Son Vila procedeixen de fonts orals.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 10 (Vall de Ca n'Eixartell), el camí de Can Rotger (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareixen els trams 1 i 2.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareixen els trams 1 i 2.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Fulls 644-II i 671-I. Apareixen els trams 1 i 2.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Fulls 644-II (38-25) i 671-II (39-26). Apareix majoritàriament.

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix majoritàriament.

(61) CAMÍ A SON BRULL

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

644-6-7

INICI: carretera PM-220, ramal C-713 al Port de Pollença, km 50,65.

FINAL: camí de Can Moscaroles, núm. 33, al torrent de Son Brull.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obstaculització del camí.

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici del camí fins a les cases de Son Brull.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3 m.

-Tipus de ferm: terra, empedrat al Pont vell de Son Brull.

Des de les cases de Son Brull al camí de Can Moscaroles.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Reixa al tram 1. El tram 2 majorment obert, amb parets, marges i reixeta puntualment.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del tram 1 amb un cartell de limitació de pas: "Camino particular. Prohibido el paso".
- Portell tapat amb una paret a 50 metres del final del tram 1, prop dels sestadors.
- Una barrera tancada sense pany, a l'inici del tram 2.
- Una barrera oberta i una tancada al final del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

-Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges i una mitja lluna al tram 1.
- El Pont vell de Son Brull, just a l'inici del camí, amb el ferm empedrat i paretons a les vores.

OBSERVACIONS:

- El pont vell de Son Brull, té un elevat interès constructiu, i així apareix recollit en el *Plan General Municipal* de Pollença (1991), dins l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic. Per aquesta raó aquest camí s'inclou dins la relació de camins amb interès constructiu.

- D'acord amb els informadors locals, aquest camí era utilitzat pels pollencins per a dirigir-se cap a Alcúdia i també formava part de l'antiga ruta que, pel Roser Vell, es dirigia cap a Lluc.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, reunit l'11 de desembre de 1785 "afin de tratar cosas consernientes al bien y utilidad de dicha villa, es propuesto dicho Miguel Costa Esteva y Ferrer Regidor Mayor diciendo: Vs. Ms. ja saben que el Sor o dueño del Predio llamado son Brull no quiera que ninguno passe por el camino que de tiempo immemorial siempre se ha pasado por dentro dicho Predio, y para defender esta causa es preciso y necessario elegir sugeto que pase en la ciudad de Palma con suficiente poder" (AMP. Sig. 1706).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Partido Judicial de Inca. Pueblo de Pollensa. Plano geometrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858).

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(62) CAMÍ DEL PUIG DE MARIA

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

INICI: carretera C-713 al Port de Pollença, km. 51,8.

FINAL: Santuari de la Mare de Déu del Puig.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí municipal.
- Obres per part de l'Administració.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt i ciment.

Comprèn tot el tram del camí de carro.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura (carro els darrers 100 metres).
- Amplada: 1,5 m (els darrers 100 metres del camí, fins a 3,5-5 m).
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon a la continuació del camí, fins al Santuari.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: ? m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon a un curt tram de l'antic camí de ferradura, situat al mig del tram 1.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes, excepte el tram 3.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí "puig de Maria".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, marge i obert al tram 1. Obert als trams 2 i 3.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Bo els tram 1 i 2 i molt dolent el tram 3, on part del ferm ha desaparegut i la meitat de la calçada està esbaldregada.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Tram 1: marges i escopidors.
- Tram 2: ferm empedrat, amb ratlletes i cadena; marges i clavagueres; paretó i escopidors.
- Tram 3: restes d'empedrat.

OBSERVACIONS:

- El puig de Maria està declarat Bé d'Interés Cultural amb categoria de Monument.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En un dels llibres de registre de pòlisses de l'Ajuntament de Pollença en trobam una que diu el següent: "Die 29 juny 1815. Se ha firmad polisa a favor de mestre Llorens March Picapedrer de dues lliuras y sinch sous per dos jornals i mix dell y un manobre que han gastat per compondrer las motas de los pous comuns de esta vila y per la del camí del Puig" (AMP. Sig. 1387). El 6 d'octubre de 1827 es pagà la següent partida: "mes a Gabriel Font dues lliuras setza sous per dues dotzenas de mitges pedres, y una dotzana de tres pendosos per el pont del cami del Puig" (AMP. Sig. 2948).

El 16 de setembre de 1872, a la sessió plenària celebrada per l'Ajuntament de Pollença, "se ha hecho presente por Don Martin Salas Bayle Real Presidente que por los huertos llamados Can Coni y del camino el Puig, ay una cenda por la qual seva ala casa de dicho huerto el camino del Puig y de dicha casa pasa al camino Real; por esta cenda se pasa una acequia por encima de dos troncos de madera que cirven de puente, y por ser dichos troncos muy podridos se ha dicho al doctor en medicina don Guillermo Bannasar dueño de dicho huerto el camino del Puig, por medio del secretario de este Ayuntamiento conpuciese aquel los troncos de madera por evitar alguna desgracia respeto de haverse inutilizado; a lo que ha contestado dicho doctor Bannasar, que no tenia obligacion de tener aquella cenda por dentro de su huerto y la queria quitar porque en ninguna escriptura hallava este servicio; y como esta cenda desde tiempo inmemorial lo ayan pasado los vesinos de esta villa por subir al oratorio llamado del Puig por ser mas comoda y avansar algun tanto al camino; es de parecer que se de parte al M.I.S. Intendente y acerle presente lo referido por si llega el caso de quitar o embarasar dicha cenda el Ayuntamiento si deve o no oponerse, y es de parecer que se escriba al dicho M.I. señor Intendente que ohido por los demas vocales se ha acordado que se de el parte que dice el señor Bayle y lo tomaron de que certifico" (AMP. Sig. 1708).

El mateix ajuntament, en una altra sessió celebrada el 12 de novembre de 1890, donà lectura a una sol·licitud "pidiendo que Martin Martorell (a) Blay reponga en su finca Costers den Vola la tajea que recogia las aguas del camino del Puig hasta dejarla en su primitivo estado por ser perjudicial su desviacion no solo al camino sino tambien a las tierras de los denunciantes" (AMP. Sig. 1717).

El consistori pollencí era l'encarregat de la conservació del camí. Així es pot veure a la sessió del 9 de desembre de 1908, quan "A propuesta del Sor. Alcalde acordose prevenir a los propietarios de arboles lindantes con el camino que conduce al oratorio de Nuestra Sra. del Puig, procedan al corte de las ramas que interceptan la circulación por dicho camino, de lo contrario se procedera a verificarlo de oficio y a sus costas" (AMP. Sig. 1723).

El 22 d'agost de 1934 un regidor "manifiesta que en la calle del Puig hay un tramo próximo a Ca'n Axut donde la pared es ruिनosa y el camino muy estrecho y seria muy conveniente hacer una ampliación sabiendo que hay algun vecino que está dispuesto a contribuir económicamente" (AMP. Sig. 1735).

El mateix ajuntament, segons consta a l'acta del 2 de setembre de 1953, escolta la proposta de la Presidencia, que manifestava que haguent-se inclòs la carretera del Puig en el pla general de camins veïnals, "considera que el ayuntamiento deberia tomar alguna determinacion con el fin de que en su dia pudiera realizarse tan importante obra que ha de dar inmenso beneficio a la poblacion [...] El pleno considerando aceptable esta propuesta por aclamación acuerda encargar al ingeniero D. Antonio Parietti la redacción del proyecto de la carretera del Puig" (AMP. Sig. 1741); el nou traçat es va fer per la vessant nord de la muntanya (A.G.C.M. Sig. VI-20/2).

En sessió plenària de l'1 de juny de 1955 l'Ajuntament de Pollença, "Visto el proyecto del camino municipal del Puig, confeccionado por D. Antonio Parietti, el cual responde a las aspiraciones de esta corporación municipal para que un dia se pueda dar comodo acceso al anunciado Santuario del Puig, el Pleno por aclamación acuerda tomarla en consideración aceptandola, y que sea expuesta al publico a efectos de reclamación por termino de treinta dias". A l'acta de la sessió celebrada el 24 d'agost de 1955 es va decidir demanar la inclusió de la construcció del camí del Puig en el pla de d'obres i millores de l'any en curs (AMP. Sig. 1742).

En un altre ple, reunit el 27 de març de 1965, es va acordar sol·licitar la inclusió d'una sèrie d'obres en el pla corresponent a l'any en curs, entre les quals hi trobam les obres de sanejament de Pollença i el camí de Pollença al Puig (AMP. Sig. 1743).

El 13 de juliol de 1970 un dels regidors del consistori pollencí va proposar "se declarara de urgencia a efectos de adoptar el oportuno Acuerdo, el incoar expediente de expropiación de los terrenos necesarios para la construcción de la carretera de Pollensa al Puig de Maria", fet que s'acordà en sessió del 27 d'octubre de 1970 (AMP. Sig. 1744).

Amb data de 30 de novembre de 1989, D. Llorenç Sastre Llull, com a president de l'Obreria del puig de Maria, es dirigeix al director de Fodesma per tal de sol·licitar la realització de l'estudi i posterior execució i patrocini de l'INEM de la rehabilitació del camí. En aquesta sol·licitud, diu: "el puig de Maria conserva més d'un kilòmetre de camí amb traçat de l'edat Mitja, que es situa com altres de la serra Nord, entorn al segle XVII. I que per la

documentació que s'adjunta, es pot veure tot el que s'ha fet i es fa per conservar-lo" (Arxiu Administratiu de Fodesma, sense signatura).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal*. En aquest mateix pla, apareix inclòs a l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de camí del Puig (A.C.I.U. Sig. 312-315).

L'any 1994 el Consell Insular de Mallorca, juntament amb l'INEM, dugué a terme, dins el projecte Leader, un programa de rehabilitació dels antics camins de la Serra de Tramuntana, en el qual s'inclouen les obres de restauració del camí del Puig de Maria de Pollença (Fodesma, sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 8, el camí del Puig (AMP. Sense signatura).

El 25 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat. En el vuitè lloc apareixia el camí del puig de Maria (AMP. Sense signatura). Aquest document fa referència a la primera meitat del camí.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra de *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "El camino que lleva hasta él (puig de la Mare de Déu) pasa en primer lugar por el llano de Pollença, para ascender luego ladera arriba después de cruzar el hort des camí des Puig [...] Sinuoso asciende el camino [...] Llegamos así a una barrera al pie de una abrupta ladera rocosa y el camino se hace ahora francamente pedregoso [...] Al cabo de numerosas vueltas alcanzamos el Puig..." (pàg. 248).

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "El camí antic empedrat que dona accés a aquest santuari resta ara encimentat en bona part fins al lloc conegut com l'Avenc. Algunes voltes de la carretera tenen drecceres. A partir d'aquí el camí és l'originari, empedrat i ample que arriba fins al Santuari, fundat a 1348 quan s'hi edificà una capella" (pàg. 351).

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- En el núm. 1 dels *Itineraris de Pollença* (1991), dedicat al puig de Maria, es pot llegir el següent: "A la volta següent, la de Les piques de l'ase (es diu així a dues roques picades, on abeuraven les mules que pujaven) i a l'esquerra, tallat per l'actual camí, en trobareu un tros, que és el més antic que es conserva. Es tracta d'un centenar de metres, de 7 pams d'amplària,

similar a les vies romanes. El primer camí documentat és de l'any 1391 i ja era utilitzat per les cavalleries de la noblesa mallorquina que, dalt, tenia les seves filles per a educar-se" (pàg. 13) [...] Acabat el camí encimentat seguirem pel camí vell, podem situar la seva construcció entorn del segle XVII, com altres de la Serra Nord i similar als de Pedruixella, la Cel·la i Fartàritx" (pàg. 16).

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "El puig de Maria", en el qual trobam epígraf dedicat a les restes del camí antic: "Un centenar de metres després de la volta següent, i a la part esquerra del camí, es pot veure el tros del camí més antic que es conserva. Es tracta d'un centenar de metres, de 7 pams d'amplada, atribuïble als primers anys de la vida del monestir. El primer camí documentat és de l'any 1391 [...] "Acabat el camí encimentat, se segueix pel camí vell. La construcció d'aquest darrer tram és d'entorn del segle XVII [...] Històricament està documentat que els jurats del poble adreçaren i referen el camí l'any 1608 i entre el 1762 i el 1798 va ser restaurat considerablement".

- Mancomunitat del Nord de Mallorca (2000) *La guia per no perdre el nord*, inclou l'excursió "de Pollença al puig de Maria", on diu: "No és aconsellable pujar més amunt ja que en acabar el camí encimentat se segueix per un camí empedrat del segle XVII" (pàg. 31).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Pueblo de Pollensa. Plano Geomètrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858). Apareix grafiat tot el traçat original del camí de ferradura.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament, llevat del tram 3.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareixen els trams 1 i 2.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25). Apareixen els trams 1 i 2.

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*. Apareixen els trams 1 i 2.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els trams 1 i 2.

(63) CAMÍ DELS ERMITANS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7
644-6-7

INICI: camí del puig de Maria (núm. 62).

FINAL: Santuari del Puig de Maria.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU:-

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Des de l'inici fins al Molí Vell.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra

Des del Molí Vell fins al Santuari del Puig de Maria.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes el tram 1 i difícil el tram 2.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un cartell de la Conselleria d'Agricultura i Pesca a l'inici del camí: "Camí dels ermitans. Avenc de la Mare de Déu. Mirador del Molí Vell".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge al tram 1.

OBSERVACIONS:

- Vora el camí hi ha l'avenc de la Mare de Déu.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- En el núm. 1 dels *Itineraris de Pollença* (1991), dedicat al puig de Maria, es pot llegir el següent: "En esser a les darreres voltes, i a la part del poble, apareix un caminó muntat amb pedrenc que pertany a la primera època dels ermitans. El construïren atesa la necessitat de poder passar l'ase per anar a recollir la llenya pels voltants del Santuari [...] Presenta una alternativa al camí vell. Si agafam aquest dels ermitans, ens conduirà vora el clot de la Mare de Déu, enmig dels pins. D'allí, el viarany segueix fins a la torre" (pàg. 17).

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat El puig de Maria, en el qual trobam epígraf dedicat al camí dels Ermitans, on diu: "A les darreres voltes i al marge esquerre del camí, apareix un caminó, muntat amb pedrenc, que pertany a la primera època dels ermitans. El construïren per passar l'ase quan anaven a recollir llenya dels voltants del Santuari. Aquest caminó ha estat condicionat recentment pel Govern Balear. També és una àrea recreativa.

Si agafa per aquest camí dels ermitans, es fa la volta al Santuari per baix fins arribar vora El clot de la Mare-de-Déu, enmig dels pins. Des d'aquest punt, es pot seguir fins a la torre".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix el tram 2.

(64) CAMÍ DEL MOLL DEL PATRONET

FULLS MAPA 1/5000:

645-2-2

INICI: far de Formentor.

FINAL: moll del Patronet.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Rehabilitació per part del Govern Balear.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,6 m.
- Tipus de ferm: terra.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura (escalons).
- Amplada: 1 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 100 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil el tram 1 i molt difícil el tram 2.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un cartell del Govern Balear i la Fundació Rotger a l'inici del camí: Itinerari del Moll del Patronet.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i molt dolent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Escalons ficats a la pedra.

OBSERVACIONS:

- L'itinerari marcat al cartell indicador acaba al tram 1.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

La Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear va realitzar, durant els anys 1993-1994, un programa de rehabilitació d'itineraris de muntanya. A la memòria del projecte, datada el 18 d'agost de 1993, s'enumeraren les obres a realitzar, entre les quals apareix el següent: "Itinerario peatonal en el faro de Formentor del T.M. de Pollença: acondicionamiento del terreno en una superficie de 740 m2, construcción de 70 escalones, empedrado del sendero en una superficie de 180 m2, colocación de un cerramiento de rejilla de 56 m de longitud, colocacion de baranda quitamiedos en 54 m., construcción de un banco de piedra, e instalación de 3 carteles metálicos" (Arxiu de la Conselleria de Medi Ambient. Sense signatura. Projectes 1993).

El 10 de desembre de 1993 la mateixa Conselleria dirigí una carta a l'Autoritat Portuària de Balears on es llegeix: "Durante el presente año, se procede a la recuperación entre otros, del sendero que partiendo del Faro de Formentor, va a parar al antiguo muelle que existe al pie de los acantilados del faro.

Dado que los primeros 80 m de recorrido de la bajada, discurren por terrenos pertenecientes al faro, se hace necesaria la colaboración de su entidad en el sentido de autorizar los trabajos que deberían de realizarse en esa zona...". La resposta de l'Autoritat Portuària de Balears, datada l'11 de gener, deia el següent: "I.- El tramo en que se pretende la realización del acondicionamiento discurre por los indicados terrenos hasta el límite de los mismos ubicado a 90 metros de la fachada principal del faro, límite que corresponde a los terrenos expropiados en su día al construirse la señal en 1863. El resto corresponde en su último tramo al camino de herradura cuyos terrenos fueron también expropiados a la sazón hasta el embarcadero del pie del faro fuera objeto de expropiación temporal.

II.- El último tramo de este camino de herradura fue profundamente alterado con ocasión de la construcción de la carretera de acceso actual que se llevó a término en 1953 y años anteriores; dicha carretera se encuentra afecta hoy a la Consellería de Obras Públicas y Ordenación del Territorio.

III.- Por la Autoridad Portuaria de Baleares se tiene prevista la desaparición del kiosco y la restitución del terreno a sus condiciones naturales primitivas por lo que parece más conveniente que, en la medida posible, la reconstrucción del sendero se realice con arreglo a la traza primitiva con utilización de la mampostería concertada en seco para los muros al igual que se hizo en el resto del camino.

IV.- La realización de las obras y trabajos no puede desvirtuar el carácter de dominio público que les atribuye la Ley 27/1992 de 24 de noviembre" (Arxiu de la Conselleria de Medi Ambient. Sense signatura. Projectes 1993).

Autoritat Portuària de Balears, "considerando el interés general del camino de herradura como itinerario peatonal de montaña", autoritzà a la Conselleria de Agricultura y Pesca del Govern Balear per realitzar les obres a l'antic camí de ferradura.

Aquest camí actua majoritàriament com *Límite de Servidumbre de Protección* i els darrers metres es troben dins el *Dominio Público al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "Una empinada vereda lleva en tres curvas, y en su tramo último en escalones, a la cala inmediata" (pàg. 248).

- El camí del Moll del Patronet apareix en el núm. 43 de les *Rutas Escondidas de Mallorca Península de Formentor II. Casas de Cala Murta – Punta del Faro*.(García Pastor, 1970): "...llega a la placeta ante las edificaciones del faro [...] por el recorrido de la ladera, se ve descender un caminillo, que es utilizado por los fareros y pescadores para llegar a la orilla del mar".

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "Es tracta d'una escalonada de construcció relativament moderna, que s'emprava per dur el petroli fins al far per la mar. Va mantenir-ne l'ús fins que es construí l'actual carretera a l'any 1954" (pàg. 346).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO.

(65) CAMÍ VELL DEL FAR (A)

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

INICI: cala Murta.

FINAL: fins a una llargada d'uns 500 m.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Permuta de terrenys.
- Obres per part de l'Administració.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: sí, algunes.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a 30 metres de l'inici del camí.
- Dues reixes en els següents 400 metres.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges al costat del camí.

OBSERVACIONS:

- Pel tipus de documentació localitzada el camí vell del Far, des de Cala Murta al Far de Formentor, s'ha catalogat en dos camins diferents: camí vell del Far (A), núm. 65 i camí vell del Far (B), núm. 144.

- Al començament del camí s'ha tancat el seu pas per la cases velles de cala Murta i s'ha obert un itinerari alternatiu que va directament uns metres més amunt del camí, sense passar per les cases.

- Als primers 350 metres el camí té una amplada de 2 - 2,5 m.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En carta de la secció de Foment del 12 de juny de 1860, dirigida a l'Ajuntament de Pollença, es comunicava la relació de propietaris afectats per l'expropiació de terrenys "para el faro del cabo de Formentó y su camino de servicio" (AMP. Sig. 2940).

A l'expedient d'expropiació dels terrenys del camí de servei del far de Formentor apareix un document de 1862 en el qual apareix una valoració feta pel perito anomenat pel propietari del predi de Formentor, on es pot llegir el següent: "1ª. El predio o cabo Formentó está rodeado del mar por el N. E. y S. formando casi todo su perímetro una costa muy brava y casi inaccesible excepto en unos pocos puntos, que son los en que se hallan las calas del Pino de la posada, Cala Feliu, Cala Murta, Cala Agosauba y Cala-Figuera; puntos todos pero de muy poca estension, lo cual hacia que antes de construirse el camino de servicio y faro podia el dueño, queriendo, cerrar su propiedad hasta con llave, pues por la parte del O. que es por donde linda con el predio Albercuix no hay mas que un solo paso por donde pueda entrarse con alguna facilidad y este quedaba cerrado por medio de una barrera, estando el propietario en completo derecho de espulsar a cualquier persona que sin su permiso hubiese entrado en la finca; lo cual no puede hacer ahora, al menos en toda la estension del camino de servicio que es de mas de 12 kilometros, desde Cala-Murta en donde arranca, hasta el cabo donde termina y se está construyendo el faro" (A.C.O.P.O.T. Sig. 352).

A la memòria del "Reformado del camino de servicio del faro de Formentor. Trozo 1º. 1940" (A.C.O.P.O.T. Sig. 518), es recullen els antecedents relatius a la construcció de la nova carretera del far del Formentor, des de les cases Noves de Formentor fins el far i s'inclou el plànol del "Croquis del ensanche y mejora del camino del servicio del faro de Formentor", a escala 1/25.000 i realitzat l'any 1934. En aquest plànol apareix grafiat el traçat original del camí del far de Formentor des de Cala Murta.

El 3 d'abril de 1963, la Dirección General de Puertos y Señales Marítimas, secció de concessions i recursos, autoritzà la permuta de terrenys del camí de ferradura de Cala Murta al Far de Formentor, sol·licitada per D. Ignacio Rotger Villalonga, en el tram que travessa la seva propietat, amb una longitud de 11.440,45 metres, per una parcel·la adosada al far. Però aquesta resolució fou anulada per Ordre Ministerial del 24 de setembre de 1964, degut a irregularitats en el procés administratiu; en aquesta mateixa Ordre s'estipulava l'entrega dels terrenys al Ministeri d'Hisenda. El 10 d'abril de 1965 es feia una descripció de la situació

d'aquests terrenys: “Que el antiguo camino de servicio de herradura del Faro de Formentor, tiene una longitud de 12.090,00 metros lineales de los que 154 se desarrollan por terrenos actualmente del Faro y 495,55 metros lineales por terrenos de Don Enrique Garriga Sitler. De este modo, la longitud de camino, cuyo trazado corresponde a terrenos enclavados en la finca de Cala Murta, propiedad de Don Ignacio Rotger Villalonga, es de 11.440,45 metros lineales” (Arxiu del Grupo de Puertos de Baleares. Sig. SM-194).

El 27 de novembre de 1968 la finca urbana procedent del camí de Cala Murta al far de Formentor fou adjudicada en pública subhasta a D. Ignacio Rotger Villalonga, essent donada de baixa de l'Inventari de Béns de l'Estat. En la comunicació de la Dirección General del Patrimonio del Estado, dirigida al Delegat d'Hisenda de Balears el 31 de gener de 1969, es descriu la finca de la següent manera: “Camino de herradura que une Cala Murta con el Faro de Formentor, sita en el término municipal de Pollensa que linda al N. con finca denominada Cala Murta, al S. con Zona Maritimo Terrestre al E. y al O. con finca de D. Enrique Garriga Sitler” (Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Balears. Sense Signatura. *Ventas*).

En un estudi de la parcel·la del far del Cap de Formentor, elaborat pel Grupo de Puertos de Baleares, a l'apartat d'observacions i conclusions podem llegir el següent: “El lindero está constituido por el mar y una línea paralela a la fachada principal del faro a 90 m. de distancia. Ello resulta de la permuta de una caseta en Cala Murta, en la cabecera del antiguo camino de herradura (que unía el pequeño muelle de esta cala con el faro) con una parcela de Dª María Elena Popolicio, viuda de Adam Diehl autorizada por O.M de 2 de noviembre de 1959. Otra permuta autorizada por O.M de 3 de abril de 1963 para ampliar esta parcela con otra adyacente propiedad de D. Ignacio Rotger Villalonga y cediendo a cambio los terrenos ocupados por el camino de herradura ya fuera de uso, no ejecutada, quedó anulada por O.M. de 24 de septiembre de 1964 (expediente de proyectos nº 194 S.M). Este expediente se halla inconcluso” (Arxiu del Grupo de Puertos de Baleares. Sig. 194 SM).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix a la regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de camí al Faro de Formentor (vell) (A.C.I.U. Sig. 312-315).

Aquest camí actua majoritàriament com *Límite de Servidumbre de Protección al Dominio Público al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollensa, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: “Torcemos a la derecha y por una cañada abrupta descendemos hasta cala Murta por una senda bordeada de altos palmitos que se adentra en un prodigioso pinar [...] Sinuosa y en 22 curvas asciende desde el pinar la pujada d'En Català, empinada cuesta que nos permite contemplar la bella panorámica del angosto valle de cala Murta, la imponente Talaia, y, en la distancia, el puig Gros de Ternelles [...] La panorámica del valle se hace total cuando llegados a lo alto del collado que corona la pujada d'En Català se hace franca la vista de aquél en cualquier dirección de la rosa de los vientos y nos proponemos ascender al escarpado Fumat [...] El camino prosigue hasta el ponto donde una cruz tallada en la roca indica el comienzo de la bajada que sinuosamente y en seis tramos, por la pendiente que queda a los pies de la cova Blanca alcanza desde el *cap* hasta casi la llanada [...] Siete nuevos tramos incurvados ascienden de nuevo a la pedregosa lamera entre cuyos añosos pinos

atisbamos de pornto la maravillosa imagen del cap de Menorca. Prosigue nuestra accidentada marcha, ora abajo en cuatro curvas ora arriba en doce más [...] El vallecillo que se extiende a continuación hasta la misma cala se nos hace franco tras arduo avance por sus laderas en ocho sinuosos tramos de una parte y seis de la opuesta, que no bastan para llevarnos hasta el solitario faro del cap, que describiremos cuando atendamos a la costa, para el que median todavía una larga curva y 23 vueltas más, a las que siguen otras nueve” (pàg. 246-247).

- El camí Vell del Far apareix en el núm. 43 de les *Rutas Escondidas de Mallorca Península de Formentor II. Casas de Cala Murta – Punta del Faro* (García Pastor, 1970): “Por detrás de la edificación se ve partir, o se adivina, un camino. Es el antiguo del Faro, por el que se transportava a lomos de cabalgadura los efectos u aprovisionamientos traídos por mar hasta esta cala, por falta de otros caminos antes de construirse la actual carretera.

El antiguo camino del faro, magníficamente conservado aún en casi todo su recorrido, se hace presente aquí y allá con sus contínuos zi-zagueos”.

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: “S’inicia a Cala Murta i fent nombroses corbes, travessa una sèrie de colls i arriba al far.

El traçat és molt llarg per evitar les fortes pendents.

La carretera ha destrossat el camí en alguns petits trams però la resta es conserva bé. Està fet amb pedra encaixonada principalment a l’inici. En aquest punt el camí es troba tancat amb filferro i una part resta convertit en terrassa d’uns apartaments” (pàg. 345).

- Valero, Gaspar (1993) *El Fumat de Formentor. Des de les cases velles de Formentor, per les cases de Cala Murta i el camí vell del Far*. Apareix parcialment. Es dedica un paràgraf al far de Formentor i el camí vell: “El projecte de construcció del far fou encarregat a l’enginyer Emili Pou. Abans d’iniciar-se les obres del que havia de ser pròpiament l’edifici del far, fou necessari obrir un camí, l’anomenat actualment camí vell del Far. Era una obra imprescindible, tant per traslladar els materials de l’obra com pel manteniment i el servei quotidià del far [...] Les obres del camí començaren el mes de gener de 1857 i acabaren per setembre de 1859” (pàg. 1039).

- A l’obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Formentor, en el qual trobam un epígraf dedicat al far, on podem llegir el següent: "Es pot veure l’antic camí de pedra, construït l’any 1857, que voreja els cims". A la mateixa obra trobam un capítol titulat Formentor, en el qual trobam un epígraf dedicat a en Fumat, on podem llegir el següent: [...] "La ruta de més fàcil accés és per la cara est. Des de cala Murta s’ha de continuar per la carretera del Far i, una vegada passat el túnel, a uns dos-cents metres, prendre pel camí vell del Far situat a la dreta".

- Cerdà; Vilanova (1999). Segons l’itinerari de Cala Murta i Cala en Feliu, a Cala Murta comença el camí del far "que puja vorejant els turons fins arribar al cap de Formentor. Aquest camí va ser construït l’any 1857 per transportar la pedra de Binissalem emprada en la construcció del far".

- A l’article titulat “Els túnels a les Balears” (Lemm, 1996), aparegut a l’obra *150 anys d’obres públiques a les Illes Balears*, es parla de la construcció del túnel del penyal Fumat: “El túnel que travessa el vessant nord del penyal Fumat o el Fumat, situat a la península de Formentor, es pot considerar el primer túnel per a carretera projectat a Mallorca. Aquesta obra subterrània forma

part del projecte del camí de servei del far de Formentor, l'estudi inicial del qual va ser autoritzat pel Ministeri d'Obres Públiques a la Direcció Provincial de Balears el 8 de febrer de 1933.

Fins aleshores l'avituellament del Far de Formentor es realitzava per mar fins a cala Murta i des d'allí per un camí rural de 2 metres d'amplària i catorze km de longitud. Segons apareix en documents d'aquella època «dicho camino presenta un trazado inverosímil ya que en vez de contornear las laderas sube inútilmente a las alturas para volver a los collados» (pàg. 121).

- En un altre article aparegut a l'esmentada obra *150 anys d'obres públiques a les Illes Balears*, titulat "Un segle i mig dels fars a les Balears" (Soler, 1996), es descriu la construcció del far del Cap de Formentor, i també del camí de servei: "Disposat com un dels sis de segon ordre inclosos al pla de 1847, es va haver de començar per preparar l'accés tant del personal com dels materials que havien de ser utilitzats a la construcció de l'edifici i de la torre, per a la qual cosa, el gener de 1857 s'iniciaren per administració les obres de construcció d'un camí de ferradura que, iniciant-se en un embarcador disposat a Cala Murta havia d'acabar al propi indret del far; es concebia així el transport mitjançant un sistema mixt, amb un primer trajecte des del port de Pollença, o bé es Barcarets d'Alcúdia, per via marítima fins a cala Murta i un segon sobre animals per un camí de ferradura que arribà a tenir 17 km i 256 m, encara que la distància en línia recta entre embarcador i far és només de 3 km i 200 m [...] Després de dos anys i nou mesos de realitzar treballs en aquest camí, quedà finalitzat i es pogué iniciar la construcció del far segons el projecte redactat per Emili Pou i aprovat el 6 de juny de 1860" (pàg. 249).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Cartografia militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO. Apareix com a "camino de Cala Murta al Faro".

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 645-I (40-25). Apareix com a tirany i camí de ferradura amb el topònim de "Camí Vell del Far".

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(66) CAMÍ DE CA N'ALORDES

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

INICI: final del camí de Can Mos, núm. 45.

FINAL: proximitats de les cases de Ca n'Alordes.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- Divisió municipal en districtes.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat:
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany, amb un cartell de:"Camino particular. Cuidado con el perro" a l'inici del camí.
- Una barrera tancada amb pany al final del camí, amb un cartell de prohibició de pas i un cartell de: "aquí yo vigilo siempre, atención".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- D'acord amb els informadors locals aquest camí formava part de l'antiga ruta per anar a Lluc, des de Pollença, pel Roser Vell i el coll d'en Patró.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'11 d'octubre de 1901 "se autorizó al presidente de la Comisión de policia rural para resolver respecto a ciertas obras que se intentan construir en el camino de Can Alordas por la viuda de Monserrate Amengual Xamena" (AMP. Sig. 1721).

El 6 de gener de 1915, a proposta d'un regidor del consitori pollencí, "se acordó además que los interesados en la travesia de Can Alordas y en el camino de Colonia, puedan invertir parte de la prestación personal en la reparación de los mismos" (AMP. Sig. 1726).

El 29 de gener de 1970 es va procedir a una nova divisió municipal en districtes, quedant formada la secció segona del primer districte per les següents partions: fí del nucli de la població en el Roser Vell, camí de Can Mos cap a Can Alordes, camí de Can Prats cap a la carretera de Lluc i fins el límit amb el terme d'Escorca (AMP. Sig. 1744).

A la inscripció registral de la 1ª segregació i venda de la finca rustica: "porción de tierra, secana e indivisible, procedente de la finca llamada "CAN MOS", en término de Pollensa, de cabida TREINTA Y CUATRO AREAS, OCHENTA Y CINCO CENTIAREAS; linda: Norte, con porción de igual procedencia, de Juan Costa y Díaz, mediante pared vieja; Sur y Este, con resto de la total finca matriz; y Oeste, con tierra de herederos de Miguel Bisbal. Es parte que se segrega de la finca número 3.317, al folio 120 del tomo 789, libro 75 de Pollensa, inscripción 8ª. SIN CARGAS. Don. JUAN OCHOGAVIA SOLIVELLAS, mayor de edad, agricultor, casado en régimen de separación de bienes, vecino de Pollensa, La Plaça, 8, con D.N.I. número 41.319.426, es dueño de la finca matriz, segun la referida inscripción 8ª; y ahora SEGREGA Y VENDE la porción aquí descrita como finca independiente, por precio de ciento cincuenta mil pesetas, pagadas antes del contrato, a la sociedad "Ca'Alordas, S. A.", domiciliada en Pollensa, finca Ca'n Alordas, constituida en escritura otorgada el 5 de julio de 1971, ante el Notario de Pollença don Jaime Cerdó Serra, inscrita en el Registro Mercantil de esta provincia, al folio 1 del tomo 163 del Archivo, libro 102 de la sección 3ª de Sociedades, hoja número 3296, inscripción 1ª, con N.I.F. número A-07-02879, representada por don Max Hochberg, mayor de edad, casado, Arquitecto, de nacionalidad alemana, con residencia actual en Pollença, finca Ca'Alordas, con pasaporte número E 5906237, en su calidad de Administrador único de dicha Sociedad, para cuyo cargo fue nombrado en escritura otorgada el 9 de febrero de 1981, ante el notario de Pollensa don José Rafael Clar Garau, debidamente inscrita en el Registro Mercantil, él cual esta facultado en virtud de los Estatutos de dicha Entidad. En su virtud y previa inscripción de esta nueva finca a nombre del vendedor, por segregación, la dejo inscrita a favor de la entidad "CA'N ALORDAS, S.A.", por compra. Así resulta del Registro y de la escritura otorgada al trece de abril de este año ante el Notario de Pollensa don José Rafael Clar Garau, que se presentó a las diez horas de hoy, según el asiento número ?3.747 al folio 233 del Diario 181. pagado el impuesto y archivada la carta de pago. Inca a veintidós de noviembre de mil novecientos ochenta y tres".

A la inscripció de la segona venda de la finca rústica: "descrita en la anterior inscripción 1ª. CARGAS: nota de la no edificabilidad al margen de misma. La entidad Ca'n

Alordas S.A., es dueña de esta finca por compra segun la citada inscripción; ahora mediante escritura otorgada el cuatro de junio de mil novecientos noventa ante el Notario de Inca, don Miguel Fé Corró, la VENDE y otras dos más por preció único de un millón quinientas mil pesetas a la entidad FUERSTENSTEIN S.A., acuyo favor la inscribo por compra. Extensa: inscripción 2º de la finca 19.021 obrante al folio 6 del tomo 3.402 del archivo, libro 777 de Pollença. Inca a veintiocho de Marzo de mil novecientos noventa y cinco".

A la inscripción registral de la 3ª venda de la finca rústica: "descrita en la precedente inscripción 1ª, expresándose en el título presentado que es parte de la parcela doscientos once del poligono seis. CARGAS: notas de no edificabilidad y de afección a favor de Hacienda Pública puestas al margen de las inscripciones 1ª i 2ª, respectivamente. La entidad Fuerstenstein S.A., domiciliada en Martorell, 8º-1ª de Pollensa con CIF a07441355, e inscita,..., es dueña de esta finca por compra, segun la precedente inscripción 2ª; y ahora, don Bernd Nolting, mayor de edad, casado de nacionalidda alemana, con residencia temporal en la finca "Can Alordas",..., en nombre y repersentación y como Administrador unico de la citada entidad,..., vende esta finca y tres más, por mitades indivisas a los conyuges Don JURGEN TRÖNDLE y Doña CORNELIA TRÖNDLE,..., representados por don Miguel Ripoll Torres, mayor de edad, casado, vecino de Pollença, Plaza Ca Les Munnars, 4,... Pollença a 13 de junio de mil novecientos noventa y cinco.

A la inscripción registral de la 1ª segregació i venda de la finca rústica: "tierra secana e indivisible, llamada LA RAFAL, en término de Pollensa, de cabida doscientas sesenta y seis áreas, diez centiáreas y linda: Norte, tierra de Miguel Costa; Sur, con resto de la total finca matriz; Este, tierra de Miguel Morlá; y Oeste, con camino. Es parte que se segrega de la finca número 3.045 al folio 36 del tomo 715, libro 68 de Pollensa, inscripción 6ª de dominio. CARGAS: servidumbre de paso por un camino de dos metros ochenta centímetros de ancho, con dirección rectangular de Este a Oeste atravesando esta finca, desde el portillo existente en la pared divisoria entre el monte del predio Can Más y el del señor Llobera y Martorell, adherido dicho portillo a la pared divisoria que hay entre dichos montes y el predio Ca'n Guilló, hasta llegar en el otro portillo existente en la finca Ca'n Alordes, esta servidumbre es en beneficio de las fincas propiedad de Pedro José Llobera Cerdá y Juan Morro Vicens según la inscripción 4ª. Don Juan Cifre Pons, mayor de edad, casado en régimen de separación de bienes con doña Margarita Bosch Salas, jubilado y vecino de Pollença, con domicilio en su Puerto, calle Mendez Nuñez, 8, con D.N.I. 41.347.339, adquirió la finca matriz por compra, segun la citada inscripción 6ª; y ahora SEGREGA Y VENDE la porción aquí descrita como finca independiente, por precio de ochocientas mil pesetas, pagadas antes del acto del contrato, a la entidad Equitación Lorenzo, S.A. , domiciliada en Pollensa, finca La Rafal, Vall den March, constituida en escritura otorgada el 4 de noviembre de 1977 ante el Notario que fué de Pollensa don Jaime Cerdó Serra, ..., representada por don Laurence-Dudley Dworkin, mayor de edad, soltero, profesor, de nacionalidad alemana, residente en Pollença, finca Ca'n Alordas.... EN su virtud inscribo esta finca a nombre de la entidad EQUITACIÓN LORENZO, S.A., por compra, previa inscripción a nombre del vendedor, por segregación. Inca a once de febrero de mil novecientos ochenta y cinco.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(67) CAMÍ DEL CASTELLET

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

645-1-4

INICI: cala Murta.

FINAL: el Castellet.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).

- Rehabilitació del camí per part del Govern Balear.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra i pedra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un cartell de SEFOBASA (Govern Balear), Conselleria d'Agricultura i Pesca i la Fundació Rotger a l'inici del camí: Itinerari cala Murta - Es Castellet.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Barana de fusta i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons a diverses parts del camí.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

La Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear va realitzar, durant els anys 1993-1994, un programa de rehabilitació d'itineraris de muntanya. A la memòria del projecte, datada el 18 d'agost de 1993, s'enumeraren les obres a realitzar, entre les quals apareix el següent: "Itinerario peatonal en finca Cala Murta del T.M. de Pollença: Acondicionamiento del terreno en una superficie de 720 m2, construcción de 20 escalones, colocación de 1 cartel metálico, y 4 señales indicadoras del sendero" (Arxiu de la Conselleria de Medi Ambient. Sense signatura. Projectes 1993).

Aquest camí es troba dins el *Dominio Público* al *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí a El Castellet apareix a les *Rutes Amagades de Mallorca*, núm. 43, Península de Formentor II. Casas de Cala Murta - Punta del Faro (García Pastor, 1970): "Un caminejo muy pintoresco, ayudado artificialmente con peldaños y acondicionamientos en algunos puntos, lleva por la orilla derecha de la cala hasta la puna de El Castellet".

- A la *Revista Cala Murta. Bolletí de la Fundació Rotger-Villalonga* (Octubre, 1996) podem llegir: "Des de Cala Murta es poden fer diferents caminades, emperò recomanem la visita a El Castellet. A la dreta, just devora de mar, trobareu un cartell indicatiu del camí i recorregut de la visita. Cal dir que aquest camí ha estat arreglat gràcies a la col·laboració de la Fundació Rotger i Sefobasa. L'arribada fins al mirador d'El Castellet ens pot dur entre 10 i 15 minuts."

CARTOGRAFIA ON APAREIX: -

(68) CAMÍ DE CALA EN GOSSALBA

FULLS MAPA 1/5000:

645-2-3

INICI: cala en Gossalba.

FINAL: carretera del Port de Pollença al cap de Formentor PM-221.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS:-

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 m.

-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: fàcil.

b) Fites: algunes a l'inici.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.

- Escalons.

OBSERVACIONS:

- Els darrers 300 metres és tan sols un tirany.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- El camí a cala en Gossalba apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 42. Península de Formentor I. Puerto de Pollença – Casas de Cala Murta (García Pastor, 1970).

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: “Aquest camí dóna accés a la cala partint de la carretera de Formentor. Majoritàriament discorre per entre el pinar i vora el Canal de Cala en Gossalba. És un camí de ferradura en bastant bon estat” (pàg. 341).

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Formentor, en el qual trobam un epígraf dedicat a Cala en Gossalba, on podem llegir el següent: "El camí s'inicia devora el petit mirador que hi ha passat el túnel (km 14,9) [...]"

Per arribar a cala en Gossalba, s'ha de prendre pel xaragall (canal de cala en Gossalba) que queda a la dreta y baixar per entre les carritxeres cap a la cala seguint el pendent".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix molt parcialment a l'inici.

(69) CAMÍ DE CALA MURTA

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

INICI: carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 12,8.

FINAL: cala Murta.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslind de domini públic marítim terrestre* (1990).
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Barrera tancada amb pany amb una prohibició de pas i un pas per vianants a 100 metres de l'inici.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana que es produí el maig de 1990 (A.C.I.U Sig. 312) es proposava “el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant
- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera”

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: “los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales”. El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5^a) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

Els darrers 100 metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección al Dominio Público* al *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí a cala Murta apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 42. Península de Formentor I. Puerto de Pollença - Casas de Cala Murta (García Pastor, 1970): “aproximadamente un kilómetro más allá se encuentran las casas de Cala Murta, hacia las que se desvía un camino asfaltado” [...] “nos dirigimos a la Cala Murta. Un ancho y cómodo camino conduce a ella desde las casa. Este camino es practicable para automóviles...”.

- Segons un article aparegut en el núm. 4 de la revista *Nord* (febrer 1990), "Un altre dels punts que es proposava al P.G.O.U i que va esser rebutjat per la C.P.U era la titularitat pública d'una sèrie de camins d'accés a cales del nostre municipi (Ariany, Cala Bóquer, Cala Castell, Cala Murta...). Es denegà aquesta proposta perquè no s'havien previst, en l'estudi econòmic, les despeses d'expropiació d'aquests camins" (pàg. 3).

- A la *Revista Cala Murta. Bolletí de la Fundació Rotger-Villalonga* (octubre 1996) podem llegir: "Passejada imprescindible és la baixada des de les Cases de Cala Murta. El camí que ens hi portarà surt davant les cases i roman sempre tancat amb barreres per tal de limitar el tràfic rodat. A mà dreta de la tanca trobam un pas que ens permetrà seguir el camí a peu o en bicicleta.". Un poc més endavant trobam que "just davant el campament veiem dues desviacions del camí principal: la primera és un camí que esns pot dur fins a les Cases Velles (...)".

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "Formentor", en el qual trobam un epígraf dedicat a Cala Murta, on podem llegir el següent: [...] "El camí per arribar a la platja és ample i asfaltat, que comença a la barrera de ferro que hi devora les cases".

- Apareix a *La Guia per no perdre el nord* (Mancomunitat del Nord de Mallorca, 2000), a l'apartat d'excursions figura la de Cala Murta, on diu: "l'accés final de la qual s'ha de realitzar a peu, el cotxe es pot aparcar a la dreta de la carretera en el km 13 de la carretera del Port de Pollença al Cap de Formentor".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 645-IV.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 645-I (40-25).

- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS, TRANSPORTES Y MEDIO AMBIENTE, (1990). *Deslinde del dominio público marítimo terrestre. Término municipal de Pollensa*. Escala 1/10.000. Full 17.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(70) CAMÍ DE L'ESCALA DE L'AMO EN JOAN CERDÀ

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

INICI: carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 13,6.

FINAL: camí vell del Far (B) (núm. 144) i carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 13,8.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre (1990).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: pas per a vianants.

-Amplada: 1 m.

-Tipus de ferm: pedra.

Correspon als primers 300 metres del camí.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura / tirany.

-Amplada: 1 - 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a connectar amb la carretera i amb el camí Vell del Far (B), núm. 144.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: difícil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Barana de ferro al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons picats a la roca.
- Marge.

OBSERVACIONS:

- El tram 2 segueix fins a connectar amb el camí vell del Far, prop del coll, i també hi ha un altre ramal que duu fins a la carretera, just passat el túnel.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí actua majoritàriament com *Límite de Servidumbre de Protección al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollensa, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Les escales de l'amo En Joan Cerdà apareixen a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 43, Península de Formentor II. Casas de Cala Murta - Punta del Faro (García Pastor, 1970): "Al lado de la entrada del túnel arranca una escalera y caminejo artificial. Aprovechando y acondicionando cornisas y salientes del acantilado, se empina por el escalofriante precipicio casi vertical de esta pared septentrional de El Fumat. Su ascenso, aunque nunca positivamente peligroso, [...] va poniendo ante la vista diversos ángulos de fantásticas perspectivas sobre la geografía circundante de Cala Figuera..."

Esta escalera y caminejo se construyó para poder pasar a la otra parte cuando se estaba perforando el túnel en la construcción de esta carretera...

...se les dotó con una barandilla y pasamanos que el tiempo ha deteriorado o suprimido en parte".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO.

(71) CAMÍ DE LA TALAIA D'ALBERCUIX

FULLS MAPA 1/5000:

644-8-4

INICI: carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 5,3.

FINAL: la talaia d'Albercuix.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'ajuntament.
- Cessió de la talaia d'Albercuix a l'Ajuntament de Pollença.
- Servei de Normalització lingüística.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 – 5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 50 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret intermitent i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent el tram 1, amb el ferm en mal estat, i regular el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

-Marges al tram 1.

OBSERVACIONS:

- La talaia d'Albercuix està declarada Bé d'Interés Cultural amb categoria de Monument.
- Al cadastre de rústica de Pollença, revisat l'any 2000, el camí apareix com a propietat de l'Ajuntament de Pollença.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 25 de novembre de 1938 la Comandància d'Obres i Fortificacions de Balears elaborà el pressupost de les obres de construcció del primer tram del camí d'accés a la posició d'Albercuix, on es pot llegir el següent: "Para cumplimentar lo ordenado por la Superioridad y con el fin de proceder a la justificación técnica y administrativa de las obras, en curso de ejecución, del camino de acceso a la posición de Albercuix (Pollensa), destinada al emplazamiento de una Bateria Antiárea para la defensa de la Base Aérea de Pollensa, se servirá redactar el oportuno presupuesto, dividiendo el estudio en dos partes: la primera desde el camino del Puerto de Pollensa a Formentor hasta el collado situado en la cresta de la cordillera; y la segunda desde este último punto hasta las inmediaciones de la Atalaya de Albercuix [...] Estudiado en líneas generales el trazado del camino en el plano 1/50.000 y partiendo de la base que el que se proyecta debe arrancar de la carretera del Puerto de Pollensa al Hotel de Formentor, deducimos que la solución más conveniente es partir del punto más alto de la citada carretera situado en el collado Se Creueta de cota 207 m. con el fin de tener salvada la máxima diferencia de cotas y con la mínima longitud de trazado poder llegar al punto donde debe situarse la batería" (A.R.MI. Caja 22, exp.12).

El 22 de juny de 1939 es va elaborar el pressupost per a la construcció del segon tram del camí, a la memòria del qual es pot llegir el següent: "La parte del camino objeto de este presupuesto se desarrolla entre el collado que sirve de paso desde la vertiente del camino de Formentor a la de la bahia de Pollensa y la torre de la Atalaya de Albercuix [...] La longitud del camino objeto de este presupuesto es de 1.089'76 m. y la total desde el origen en la carretera Puerto de Pollensa-Formentor es de 2260'86 metros" (A.R.MI. Caja 22, exp. 13).

En l'expedient de la investigació iniciada pel Ministeri d'Hisenda l'any 1964, per tal d'aclarir la titularitat de les torres de defensa, castells, etc, es recull una comunicació del Ministeri de l'Exèrcit, datada el 18 de gener de 1968, que diu: "En relación a su escrito de referencia, de orden del Sr. Ministro tengo del honor de comunicar a V.E., a los fines pertinentes, que se autoriza a esa Capitanía General para que, en nombre de Ejército, renuncie al usufructo de utilización del camino de acceso al observatorio de la Bateria A.A de Albercuix, término municipal de Pollensa (Mallorca), ya que sobre esta posición no hay ningún proyecto de artillado". També en el mateix expedient el Capità General de l'Exèrcit, en carta datada el 13 de març de 1974, remetia un informe sobre la torre al delegat d'Hisenda de Balears, on segons els antecedents obrants a la Capitania, "...la Torre de Albercuix que usufructuaba en su día el Ramo de Guerra, fue devuelta al Estado el 25 de Junio de 1867. Durante la Guerra de Liberación se realizaron obras para instalar una Batería y construir el camino de acceso a la misma, siendo suspendidas estas obras, sin concluirse, el año 1943.

En 1968 y a instancia de Don Francisco Capllonch Miteau, propietario de la finca denominada Albercuitx, el Ministerio del Ejército renunció a la utilización del camino de acceso por no ser necesario ya que, como se ha indicado, la Batería no llegó a entrar en servicio” (Delegació Provincial d’Economia i Hisenda. Sense signatura).

El 17 de desembre de 1984 una sentència del Tribunal Suprem declarava la talaia d’Albercuix propietat de l’Estat (Delegació Provincial d’Economia i Hisenda. Sense signatura).

L’Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 31 d’octubre de 1986, "Dada cuenta del Proyecto redactado por el Arquitecto Sr. Garau Sagrista, de camino de acceso a la citada Atalaya como complemento del de Restauración de la misma. El Ayuntamiento Pleno, acuerda por unanimidad aprobarlo tal como viene formulado" (AMP. Sense signatura).

El 21 de febrer de 1989, el batle de l’ajuntament de Pollença, D. Martí March, es dirigia al senyor delegat d’Hisenda per sol·licitar la cessió de la torre d’Albercuix a l’esmentat ajuntament per destinar-lo a ús públic general per a que tota persona que vagi a Pollença tenguí lliure accés a la torre i pugui disfrutar d’aquest enclau turístic. Així, segons orde del 7 de març de 1991, El Ministeri d’Economia i Hisenda, a proposta de la Direcció General de Patrimoni de l’Estat, cedia gratuïtament a l’Ajuntament de Pollença la torre d’Albercuix per a dedicar-le a la creació d’un mirador públic (Delegació Provincial d’Economia i Hisenda. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l’Ajuntament de Pollença confeccionà, l’any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d’aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 4 (Vall de Bóquer), el camí de la Talaia d’Albercuix.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l’obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: “El camino prosigue desde la casa de Albercutx en dirección a la penya del Migdia con vistas sobre la bahía de Pollença hasta alcanzar un coll por el que se inicia el ascenso a la Talaia. Damos en la ladera con dos cisternas con cubierta plana, de las que mediante cossis se abreva en verano a cabras y ovejas...Surge un hort con casita de aperos, ambos abandonados, y llegados a la torre redondeada y algo cónica de la Talaia...”

- El camí a la Talaia d’Albercuix apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 42, Península de Formentor I. Puerto de Pollença – Casas de Cala Murta (Jesús Garcia Pastor, 1970): “...aparece ya el Coll de la Creueta, desde el que se ve subir hacia la derecha un camino. Es la carretera militar que llega hasta las instalaciones de vigía de la Talaia d’Albercutx en uso durante la guerra civil (1936-1939)”.

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l’article titulat “Alguns topònims rurals del terme de Pollença”, en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l’Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Cala Sant Vicenç. 644-I quadrant SE.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix el tram1.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-I
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-II (39-25)
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(72) CAMÍ DE MÍNER PETIT A LA BARRERA DE LLUC

FULLS MAPA 1/5000:

671-4-1

INICI: terme municipal de Campanet.

FINAL: terme municipal d'Escorca, prop des Camps Redons.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Servitud de pas per a vehicles.
- Pavimentació asfàltica del camí per part del propietari i la Conselleria de Medi Ambient.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici del camí fins al creuer amb el camí de Míner Gran (núm. 47).

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 m.
- Tipus de ferm: grava i ciment als punts amb més pendent.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert al tram 1 i obert als dos costats al tram 2.

LIMITACIONS DE PAS:

- Barrera tancada amb pany a l'inici del camí, amb dos cartells de: "Prohibido el paso. Propiedad privada".
- Barrera oberta després de les cases de Míner Petit.

- Cadena llevada a l'inici del tram 2.
- Barrera tancada sense pany prop del final del tram 2.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge al tram 1.

OBSERVACIONS:

- A l'inici del camí hi ha uns cartells: "Peligro reses bravas".
- El tram 2 del camí discorre majoritàriament per dins la finca pública de "Míner Gran".
- La continuació d'aquest camí dins el terme d'Escorca, encara dins la finca pública de Míner Gran, apareix al Cataleg de camins del Terme d'Escorca (FODESMA, 1998) amb els núms. 88 (Camí de Míner al coll de Fartàritx) i 55 (Camí d'Alcanella a Míner).
- El tram 1 del camí forma part de l'actual camí d'accés a Míner Gran i a la Mola.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En data de 14 de juliol de 1983, s'efectua l'acta de compra venda de l'actual finca pública de Míner Gran, actualment propietat de l'Estat encara que està transferida la seva gestió a la C.A.I.B. A l'escriptura de compra i venda apareixen per una banda, don Mateu Castelló i Mas, com a delegat Provincial del Ministeri d'Agricultura a Balears, i per l'altra D. Jose Vicens Mateu, propietari de la finca fins aquells moments. En aquesta escriptura trobam, amb data de 1978, la divisió de la finca en dues parts:

- la part anomenada A, es propietat de D. Juan Pons Perelló i es coneguda com a Míner Gran d'en Mig, com a "predio sirviente".
- la part anomenada B, era propietat de D. Bartolome Pons Perelló, i ara objecte de compra i venda, com a "predio dominante", amb una servitud de pas per a vehicles, "cuyo paso deberá ser construido por el titular o causabientes por cualquier título del predio dominante o sea la porción descrita bajo la letra B., conservando, si es posible, una distancia de tres metros de la pared, hasta el final de la misma, por donde sea mas factible dicho paso y a partir del final de dicha pared, seguirá próximo al lugar denominado Se Aucina Penjada, hasta la fuente des Poll, por donde entrará al predio dominante, y cuyo principio deberá estar o comenzar desde el punto más próximo de la carretera de Mina Petit o La Mola al predio descrito bajo la letra A, siendo todos los gastos de construcción y conservación del mismo de cargo del predio dominante o sea del descrito bajo la letra B.

A l'arxiu de la Conselleria de Medi Ambient (A.C.M. M-15, Míner Gran) trobam una còpia del contracte entre particulars. D. Antoni Pascual Santandreu, D. Juan Pons Perello i D. Angel Merce Grases, acorden dur a terme la pavimentació asfàltica del camí "que partiendo del final de la finca Massana, sita en el término municipal de Campanet, y entrada de la finca Son

Monjo, seguirá hasta las casas de la finca Mina Petit, y siguiendo el trazado del camino existente terminará en el cruce de las fincas cuyos ramales se diversifican, uno hacia Mina Gran y otro hacia la finca La Mola".

Cadascuna d'aquestes parts acorda aportar una quantitat del total pressupostat, fent constar expressament el punt 3er, que el senyor Pons, "desembolsa también la parte que debería desembolsar la Entidad I.C.O.N.A. y el Sr. Mercé, aporta la cantidad que debería satisfacer D. Lorenzo Bennassar Gost (titular de la finca de Míner Petit)".

S'estableix l'amplada del camí, en dos metres vuitanta centimetres, i la seva conservació anirà, a parts iguals, a càrrec dels propietaris de finques i parcel·les. Mentrestant, no es realitzi la venda de parcel·les, la reparació del camí, entre la finca de Míner Petit i la finca de Míner Gran, anirà a càrrec exclusivament dels senyors Pascual, Pons i Merce.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El tram 1 d'aquest camí apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 82, Míner - La Mola desde Campanet, por Gabellí y Biniatró (García Pastor, 1979).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix només el tram 1.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 671-IV. Apareix únicament l'inici, fins a Míner Petit.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(73) CAMÍ DE CALA BÓQUER

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-4
644-7-5

INICI: zona urbana del Port de Pollença.

FINAL: cala Bóquer.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Reparació del pou del camí.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 4,3 m.
- Tipus de ferm: terra i grava

Des de la zona urbana del Port de Pollença a les cases de Bóquer.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 1,8 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Des de les cases de Bóquer fins al coll del Moro.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura-tirany.
- Amplada: 0,5 - 1 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a la cala.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i els primers metres del tram 2. Obert la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Un cartell de "camino particular, prohibido el paso", a l'inici del camí, dins la zona urbana del port de Pollença.
- Dues barreres tancades sense pany ,amb un pas per vianants, una abans i una altra just després de les cases de Bóquer, amb un cartell de:"propiedad privada, camino particular".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent els trams 1 i 3 i regular el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges a la vora del camí.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

A la sessió plenària celebrada per l'Ajuntament de Pollença el 31 de juliol de 1864, s'escoltà a D. Antoni Pujol i Font, propietari del predi Bóquer, que "manifestó a la Corporacion, que era su deseo y lo pedia a la misma, se dignase consignar en actas que el pozo del muelle de esta villa con sus pilas de lavar, y beber ganado, y el camino que desde la casa conduce a él, es de su propiedad particular, y el solo por una filantrópica condescendencia, permite y ha permitido el que se haga uso de todo ello por estar vecinos; pero habiendo observado que se tiene poco cuidado en el uso de aquellas aguas dejando allí balsas, que se corrompen e infectan el ganado de su predio que allí va a beber, suplica se sirva la corporacion cuidar de que se repare aquella falta, pues que de lo contrario se vería precisado a privar a aquellos comarcanos del uso del agua que allí tienen.

Acuerda, unánime, que en cuanto al primer extremo, no cabe discusión alguna en que es de su propiedad, como es notorio y de ningun modo pertenece al publico. Quanto a lo segundo, dará las órdenes oportunas para corregir la falta que motiva la queja del Sr. Pujol. Queda pues consignado" (AMP. Sig. 1712). Fa referència al tram 1 del camí.

Segons l'acta del plenari celebrat per l'Ajuntament de Pollença el 30 d'octubre de 1939 "Se concede permiso a la Sra. Viuda de Capllonch para construir una cloaca de desagüe en el camino a Boquer" (AMP. Sig. 1738).

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana que es produí el maig de 1990 (A.C.I.U Sig. 312) es proposava "el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant

- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: "los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales". El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5^a) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

El tram 3 del camí actua majoritàriament com *Límite de Servidumbre de Protección* i els darrers metres es troben dins el *Dominio Público al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000. Apareixen els dos primers trams.
- El camí a cala Bóquer apareix al núm. 57 de les *Rutas Escondidas de Mallorca*, La Serra del Cavall Bernat (García Pastor, 1972).
- Segons un article aparegut en el núm. 4 de la revista *Nord* (febrer 1990), "Un altre dels punts que es proposava al P.G.O.U i que va esser rebutjat per la C.P.U era la titularitat pública d'una sèrie de camins d'accés a cales del nostre municipi (Ariany, Cala Boquer, Cala Castell, Cala Murta...). Es denegà aquesta proposta perquè no s'havien previst, en l'estudi econòmic, les despeses d'expropiació d'aquests camins" (pàg. 3).

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat Alguns topònims rurals del terme de Pollença, en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- Una descripció del camí que va a Cala Bóquer la trobam al núm. 2 dels *Itineraris de Pollença* (1992), publicats per l'Ajuntament.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "Bóquer", en el qual podem llegir: "L'entrada a la possessió de Bóquer és fàcilment localitzable dins la mateixa urbanització de Bóquer. S'ha d'agafar el camí recte envoltat de pins que hi ha a la part esquerra de la carretera de Formentor [...] enfilat pel camí que va cap a les cases edificades en el coster del serral d'Albercuitx (353 m) al'indret de la punta Roja.

[...] El camí és ample i ben delimitat fins que comença la baixada a la Cala, llavors transcorre per caminois ben delimitats i que no ofereixen possibilitat de pèrdua".

- Apareix a *La Guia per no perdre el nord* (Mancomunitat del Nord de Mallorca, 2000), a l'apartat d'excursions figura la de Cala Bóquer, on diu: "s'hi ha d'accedir a per des de les cases de Bóquer (des de la carretera del Port de Pollença a Formentor, abans que acabin les cases del nucli del Port hem de girar cap una avinguda àmplia amb pins situada a l'esquerra i seguir dret)".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografia militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Cala Sant Vicenç. 644-I quadrant SE i full Pollença, 644-II quadrant NE.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Fulls 644-II i 644-I. El tram 3 i els darrers metres del tram 2 apareixen com a camí de ferradura.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25) i full 644-II (39-25). Part del camí apareix com a camí de ferradura i part com a tirany.

- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS, TRANSPORTES Y MEDIO AMBIENTE, (1990). *Deslinde del dominio público marítimo terrestre. Término municipal de Pollensa*. Escala 1/10.000. Full 15. Apareix majoritàriament.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. No apareixen els darrers 250 metres del camí.

(74) CAMÍ 74

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

INICI: zona urbana del Port de Pollença (urbanització *Las Palmeras*).

FINAL: fins a una llargada d'uns 450 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Correspon als primers 150 metres del camí.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 m.

-Tipus de ferm: grava.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS:

- Hi ha un cartell amb una limitació de pas a l'inici del camí: "Camino privado. Prohibido pasar".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo el tram 1 i regular el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS: -****DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix parcialment.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(75) CAMÍ 75

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

INICI: zona urbana del Port de Pollença (urbanització Síller).

FINAL: fins a una llargada de 350 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(76) CAMÍ DE SÍLLER

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

INICI: zona urbana del Port de Pollença (urbanització "Las Palmeras").

FINAL: creuer amb el camí núm. 77 (camí Vell de Bóquer).

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí i un altre a 200 metres del final: "camí de Síller". Un altre indicador a l'inici del camí: "cala Sant Vicenç, 200 m".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

En sessió plenària del mateix ajuntament dute a terme el 25 de juny de 1992 l'Alcaldia donava compte de l'asfaltat dels camins de Llenaire, Bóquer i Síller (AMP. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 4 (Vall de Bóquer), el camí de Síller.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Antoni Despuig, 1784).

- *Cartografia militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. El camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(77) CAMÍ VELL DE BÓQUER

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

INICI: creuer amb els camins núm. 75 i 76 (camí de Síller).

FINAL: cases de Bóquer Petit.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici fins al creuer amb el camí de Cal Peso (núm. 78).

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 m.
- Tipus de ferm: grava.

Continuació del camí fins a les cases de Bóquer Petit.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí "camí vell de Bóquer. Camí de Cal Peso".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert al tram 2.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- L'inici del camí continua quasi fins a la mar. Tanmateix aquest tram del camí discorre per la zona urbana del Port de Pollença.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El tram 1 d'aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 4 (Vall de Bóquer), el camí vell de Bóquer.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Antoni Despuig, 1784). Apareixen els primers 100 metres del camí.

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix el tram 1.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(78) CAMÍ DE CAL PESO

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

INICI: camí vell de Bóquer.

FINAL: proximitats de cases de Cal Peso.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt els primers 150 metres, ciment els darrers 50 metres i grava la resta.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí vell de Bóquer (núm. 77): "camí vell de Bóquer, camí de Cal Peso".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 4 (Vall de Bóquer), el camí de Cal Peso.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE. Apareix majoritàriament.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix sols la primera meitat del camí.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(79) CAMÍ DE FARTÀRITX DEL RACÓ

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7
644-4-8

INICI: carretera vella de Lluc (núm. 8).

FINAL: cases de Fartàritx del Racó.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: grava.

Des del camí vell de Lluc, fins a les cases del Pujol. Correspon al camí d'accés a les cases.

- Tram 2:

- Tipologia: tirany.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a un desviament del traçat original del camí que permet el pas de vianants lluny de les cases del Pujol i que ha estat realitzat pel propietari del Pujol.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura / carro.
- Amplada: 1 - 1,5 / 2,5 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Continuació del tram 1, des de les cases del Pujol amb una llargada d'uns 150 metres.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Continuació del tram 3, pel clot de l'Infern, fins a les proximitats del Clos de Can Vila.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Variant del final del tram 4, que es dirigeix directament a les cases de Fartarix del Racó, a la vorera de la tanca de la Figuera.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil al tram 1, 2 i 3. Díficil a la resta.
- b) Fites: sí.
- c) Pintades: sí.
- d) Cartells indicadors: sí, a l'inici i final del tram 2.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí i una barrera oberta al final del tram 1.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo al tram 1, dolent al trams 2, 4 i 5, regular al tram 3.
- El tram 2 correspon a un tirany, gens elaborat que discorre pel mig de les marjades i en mal estat.
- El tram 4, amb un elevat interès constructiu, presenta nombrosos esbaldrecs i el ferm ha estat arrabassat en alguns bocins.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Empedrat majoritàriament al tram 3 i 4.

OBSERVACIONS:

- Al tram 3, la tipologia del camí oscil·la entre carro i ferradura.
- Als trams 3 i 4 el ferm està empedrat majoritàriament.
- El tram 2 no forma part del traçat original del camí, i correspon a una modificació recent realitzada pel propietari del Pujol, per desviar el pas dels vianants i excursionistes lluny de les cases.
- Aquest camí forma part de l'antic itinerari del camí de nevaters, i té continuïtat amb el camí de la casa de la neu de Fartàritx, núm. 110, des d'on traginaven el gel fins a Pollença.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En el ple de l'Ajuntament de Pollença celebrat el 18 d'agost de 1895, "se acordó que la Comision encargada del camino del Valle den March estudie el modo de arreglar el ramal que conduce a los predios Can Romí y Fertarix exponiendo despues al Ayuntamiento el numero de carros necesarios para dicho arreglo, para poder en consecuencia facilitarselos, caso de ser posible (AMP. Sig. 1719).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix inclòs a l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de Fartàritx del Racó pel Pujol (A.C.I.U. Sig. 312-315). Aquest document fa referència als trams 3, 4 i 5.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí de Fartàritx del Racó pes Pujol apareix en el núm. 11 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Pollença-Puig de Ca-Pollença (García Pastor, 1966): "Gairebé enfront de la clastra d'Es Pujol comença el camí de pujada a Fartàritx des Racó que munta pel coster d'olivar, ample primer per a pas de carro, convertint-se després en senderó, amb algunes ramificacions que duen a les diverses marjades de l'escalonat coster. Malgrat aquestes desviacions secundàries el caminó principal està ben definit; es tracta d'un caminet de ferradura molt practicat per la pujada a Fartàritx des Racó, principalment a partir d'aquest portell en el marge que separa el bosc d'olivar".

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Puig Tomir, es cita de la següent manera: "...Luego conviene localizar el camino o sendero de montaña que nos conducirá a la Vall d'En Marc, por el Putjol, esto es fácil si pasamos por delante de la casa y nos dirigimos a su parte norte".

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "Comunica la possessió del Pujol amb les cases de Fartàritx del Racó. El camí ascendeix vora l'anomenat Ninot (penya que destaca molt) fa nombroses voltes arriba a les cases per un darrer tram molt mal de transitar" (pàg. 347). Aquest camí fa referència al tram 3, 4 i 5 del camí, amb continuïtat des del Pujol fins a Fartàritx del Racó. Apareix com a camí de ferradura, amb el ferm empedrat en mal estat, marge esbaldregat i envaït per la vegetació. També recull la probable utilització del camí per davallar la neu de la casa de la neu de Fartàritx.

- Segons l'article de A. Marquès i P. Salas (1996) dedicat a la possessió del Pujol (I), "el camí per arribar-hi, des del camí Vell de Lluc, comença a l'altura de les cases de Son March. Antigament, aquesta mateixa via era compartida amb els propietaris o pagesos de Fartàritx del Racó, ja que de davant la clastra d'El Pujol comença l'antic camí de ferradura, propietat d'aquells, que enllaça ambdues finques, avui en desús" (pàg. 10).

- Al treball anomenat, "Les rutes de la neu: els camins de nevaters a la serra de Tramuntana" (Ordinas, 1997), quan parla dels camins de nevaters i més concretament del primer tram estudiat corresponent a les cases de neu del Puig Tomir, de Míner i de Fartàritx, diu: "D'aquest coll es dirigia cap a les cases de Fartàritx des Racó (ja dins el terme de Pollença), després de connectar

amb la tercera casa de neu, la de Fartàritx. D'aquestes cases la neu seria davallada pel camí habitual d'accés a la possessió, és a dir, pes Pujol”.

- En el llibre *Les cases de neu de Mallorca* (Gorrias, 2001) apareix catalogada la casa de neu del Pujol o la casa de neu de Fartàritx, i a l'apartat dedicat als elements del conjunt es fa una descripció del camí d'accés: “a la casa de neu s'hi puja per un camí de nevaters que puja des de la possessió del Pujol, passa per les proximitats de la pedra anomenada el Ninot i arriba a Fartàritx” (pàg. 204).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV. Apareix majoritàriament llevat dels primers 50 metres del tram 2.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25). Els trams 2, 3 i 4 apareixen com a camí de ferradura. Els primers 50 metres del tram 2 no apareixen.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els trams 1 i 4.

(80) CAMÍ DE FARTÀRITX

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7
644-4-7
644-4-8

INICI: proximitats de les cases de Ca n'Huguet.

FINAL: camí Llarg, núm 89.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 m.
- Tipus de ferm: ciment.

Correspon a 125 metres abans de les cases de Ca n'Huguet.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,4 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Des de les cases de Ca n'Huguet fins al camí de Can Serra al camí de Fartàritx, núm. 129.

- Tram 3:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,9 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 450 metres.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Comprèn fins a les cases de Fartàritx Gran.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,4 - 1,7 m.
- Tipus de ferm: terra.

Comprèn des de Fartàritx Gran fins prop de Fartàritx d'en Vila.

- Tram 6:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,6 m.
- Tipus de ferm: terra i parcialment empedrat.

Continuació del camí fins a la pista del coll de Míner.

- Tram 7:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 3 – 3,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del camí fins a una llargada d'uns 700 metres.

- Tram 8:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,6 m.
- Tipus de ferm: terra i parcialment empedrat.

Del coll de Míner fins al camí Llarg, núm 89.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil els trams 6 i 8 i fàcil a la resta.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Regular el tram 1 i dolent la resta.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Empedrat els trams 2, 3 i 4.
- Marge de sustentació als 5 primers trams del camí.
- Parcialment empedrat amb alguns escalons al tram 8.

- Parcialment empedrat al tram 6.

OBSERVACIONS:

- Destaquen pel seu interès les cases de Fartàritx d'en Vila
- El final del tram 1 és sols un tirany.
- La construcció de la pista forestal que des del coll de Míner es dirigeix a les cases de Fartàritx del Racó ha suprimint un tros de l'antic camí de ferradura. Aquesta pista, tot i no tenir interès constructiu s'ha inclòs perquè és la que actualment dona continuïtat al camí.
- Segons els informadors locals, aquest camí forma part de l'antic camí reial que des de Pollença conduïa a Míner Gran.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 17 d'octubre de 1660 es capbrevà una part de possessió situada en el lloc anomenat Canalitg, que confrontava "ab camí qui va anel lloch de fartaritg" i també "ab cert carrero qui abaxa del Coll den Petro" (ARM. Sig. ECR. 996).

L'Ajuntament de Pollença, en ple celebrat el 21 de novembre de 1893, "acordó aprobar las cuentas satisfechas para la construcción del muro en el camino que conduce a Fertaritx" (AMP. Sig. 1718).

A proposta d'un regidor del mateix ajuntament, el 4 d'agost de 1899 es va decidir "que la Comision de policia rural pase al camino de Fertaritx a examinar dos algarrobos que estorban el paso, y que se cumpla igual mision respecto a los demas caminos cuando sea el tiempo oportuno, previo el bando de costumbre" (AMP. Sig. 1720).

A l'acta del 3 de setembre de 1899 "Despues de haber dado cuenta el Sr. Aloy Presidente de la Comision de policia rural del dictamen emitido por la misma referente a la pared que desea construir D. Emilio Font en su finca El Cañaret lindante con el camino que conduce a Fertaritx, se acordó despues de breve discusion, resolver la peticion solicitada en junta de interesados y bajo la presidencia de un vocal de la expresada Comision, toda vez que el camino de que se trata no es vecinal" (AMP. Sig. 1720).

El 12 de desembre de 1904 "Previo haber denunciado el Sr. Serra los graves perjuicios que ofrecen las aguas en el camino que conduce a Fartaritx por consecuencia de haberse construido cierta pared en el predio Can Serra, se acordó tras breve discusion que las Comisiones de Policia Rural y Aguas se trasladen al punto objeto de la denuncia y convoque a los vecinos interesados en el expresado camino para en vista del correspondiente estudio, pueda resolver lo que proceda"; com a continuació del document anterior, el 19 de desembre es reflecteix que "habianse reunido la mayoria de los interesados en el expresado camino acordando nombrar una Comision a la que desea se agregue el Concejal Sr. Martorell D. Jaime al objeto de pasar sobre el terreno y estudiar, si cabe medio, antes de proceder legalmente, de armonizar ambos intereses celebrandose al efecto correspondiente entrevista con dicho propietario. El Ayuntamiento aprobó y estuvo conforme en que se siga el procedimiento anteriormente indicado" (AMP. Sig. 1722).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix inclòs a l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el

nom de Fartàritx Gran per Can Huguet (A.C.I.U. Sig. 312-315). Aquest document fa referència als quatre primers trams del camí.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí de Fartàritx des Racó apareix en el núm. 11 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Pollença-Puig de Ca-Pollença (García Pastor, 1966): “El senderó va penjat en ocasions de l’abrupte coster, salvant trossos difícils amb escalons de vell empedrat fins a enllaçar amb l’ample camí de pujada, abandonat a mig construir que zigzaguejant per entre un espès pinar, alzines i malesa, arriba fins al fons de la vall, alcançant-la en un punt ara per nosaltres massa allunyat de Pollença, i acostant-se a n’Es Pujol...”.

Pel que fa a la baixada del puig de Ca fins el coll de Míner, diu “el camí continua des del coll "Arribats a la paret, no hi ha cap dificultat per seguir baixant. Es travessa la paret, bé per un portell al mig, per seguir el caminó que és a penes perceptible en la fotografia”

Més endavant trobam “Aquest racó de paradís d’alta muntanya, apartat, solitari, sanitos i meravelloses vistes, hauria estat indubtablement un dels més privilegiats de Mallorca, i el seu amo digne d’honrada enveja; els projectes, però, no arribaren a fi, per causa d’un litigi amb l’amo de Fartàritx Gran, per les terres del qual havia de passar l’ample camí d’accés. No cap dubte que la seva construcció -ja quasi acabada i gairebé a la porta de la casa-, hagués afavorit en forma extraordinària el propi Fartàritx Gran, davant la partió del qual s’atura. A partir d’aquí sorgí el conflicte: el senyor de Fartàritx Gran exigia, per donar permís de pas per les seves terres, que es fes passar per un determinat punt; l’altra part considerava més convenient un altre traçat. Es tractava d’uns metres més ençà o més enllà i, segons els nostres informants, sense cap importància, posat que cap interès no lesionava ni una ni alta solució. A la llum d’un judici serè i desapassionat la cosa s’hagués pogut resoldre i avui ambdues possessions tendrien un accés còmode i no s’hagués perdut tant de diner com deguerem costar les obres fetes; però en la disputa s’hi havia mesclat l’amor propi. Resultat: Fartàritx d’en Vila i totes les seves costoses instal·lacions foren abandonades, i el camí interromput a uns metres del punt d’arribada. Avui, sols unes deplorables ruïnes donen testimoni del que hauria pogut ésser un idíl·lic paradís.

Per la seva part, Fartàritx Gran es va quedar també sense camí de còmode i ràpid accés, i encara avui s’hi ha d’arribar per un estret camí de ferradura, des del mateix portell d’entrada al seu olivar, davant el qual queda interromput l’ample camí de Fartàritx d’en Vila, esperant una solució racional i serena”.

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l’excursió Fartàritx, es descriu de la següent manera: “El camino de montaña que parte de Fartàritx, pasa justamente entre el grupo de casas de Ca N’Huguet y continua ascendiendo hasta unirse con un camino de carros que por la part de Can Serra sube tambien a Fartàritx. Debe procurarse no dejar el camino, que pronto pasa a ser sendero, en ocasiones cuidadosamente empedrado y escalonado, y en ocasiones simple huella de caminar entre las rocas y la vegetación”. Més endavant trobam: “...Tras las casas (de Míner) se inicia un sendero que conduce al collado entre el Puig de Ca y la Cuculla de Fartàritx”.

- El "camí de Fartàritx Gran", apareix al *Catàleg dels antics camins de la serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993), amb el núm. 19.10, inici a Can Huguet i final a Fartàritx Gran, del que diu: “principal via d’accés a aquesta possessió que parteix de les cases de la Coma [...] Aquest primer tram del camí és de ferradura empedrat i després passa a ésser de carro no empedrat durant un curt tram. Finalment torna a convertir-se en un camí de ferradura amb fragments empedrats de gran bellesa. Cal destacar un tram on el camí,

molt ben empedrat, fa un caragol per acabar de pujar”. Apareix catalogat com a camí de ferradura i carro amb l’empedrat en mal estat, envaït per la vegetació i marge esbaldregat.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat *Fartàritx Gran i Fartàritx d'en Roig*, on podem llegir el següent: "A partir de Can Huguet, el camí s'enfila per la muntanya i passa per davant la casa de la Coma d'en Xeixa (travessam per entre la casa, que queda a l'esquerra, i una cisterna a la dreta) i llavors s'entra dins l'alzinar. Per dins l'alzinar, el camí transcorre en zig-zag, a vegades perdut entre la vegetació.

[...]

Una vegada sortim de l'alzinar, el camí trascorre per un espai més obert, més rocós, amb vegetació de garriga. Aquest tram transcorre per camí empedrat...

- A l'article *Fartàritx, un escaló geomorfològic al nord de Cuculla, el Puig de Ca de Míner i el Puig Tomir*, publicat a la revista *El Mirall*, núm. 121 (Valero, 2001), és fan les següents referències a aquest camí: "A partir d'ara pujam per un camí de ferradura, molt antic... Després de les cases de la Coma, el camí adopta la fesomia d'un autèntic sender de muntanya, en pujada, sovint empedrat. Passam un portell, amb alzines, mates, esbarzers i murta. L'empedrat del camí aviat fa aparició, mentre se succeeixen alguns revoltets...Més endavant, desapareix el camí empedrat, substituït per una ampla pista...El camí recupera l'empedrat, amb graons, de gran valor etnològic".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV. Apareix majoritàriament.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25) i 644-II (38-25). Els trams 2, 5 i 6 apareixen com a camí de ferradura. El tram 8 no apareix.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix el tram 1, la segona meitat del tram 2, el tram 6 i el 7.

(81) CAMÍ DEL CALÓ

FULLS MAPA 1/5000:

644-8-5

INICI: carretera PM-221, del Port de Pollença al Cap de Formentor, km. 10,45.

FINAL: prop de la Penya Roja.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre (1990).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1,2 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici del camí fins al Caló.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 - 1,3 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada d'uns 500 metres cap a l'est.

- Tram 3:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí travessant el torrent.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: difícil.

b) Fites: sí, algunes al tram 1.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Dolent el tram 1 i regular la resta.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge als trams 2 i 3.

OBSERVACIONS:

- Segons els informadors locals aquest camí es va fer per passar una canonada d'aigua a Formentor, que no es va arribar a construir.
- Aquest camí continua com a tirany fins prop de la Cova en Borges.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -****CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

(82) CAMÍ DEL PORT DE POLLENÇA A CALA CARBÓ

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5
644-6-5
644-6-4

INICI: zona urbana del Port de Pollença (Urbanització *Las Palmeras*).

FINAL: urbanització Cala Carbó.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí per a vianants al *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.
-Amplada: 2,5 m.
-Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici del camí fins a una llargada de 400 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: ?.
-Amplada: ? m.
-Tipus de ferm: ?

Continuació del camí fins al coll de Síller. Actualment no existeix.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.
-Amplada: 3 m.
-Tipus de ferm: terra.

Des del coll de Síller fins prop de la urbanització de Cala Carbó.

- Tram 4:

-Tipologia: carro.
-Amplada: 4 m.
-Tipus de ferm: asfalt.

Correspon als darrers 250 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil, excepte el tram 2 que actualment no existeix.
- b) Fites: sí, al coll de Síller.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, a l'inici del camí hi ha un cartell "cala Sant Vicenç, 200 m", per a vianants que senyala la direcció del camí de Síller.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo el tram 1, inexistent el tram 2 i dolent els trams 3 i 4.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El traçat del camí catalogat correspon al que apareix a la documentació localitzada del *Plan General Municipal* (1991) com a camí per a vianants, tot i això, el traçat corresponent al tram 2 actualment no existeix.

- A l'inici del camí hi ha un cartell indicador dirigint els vianants en direcció al camí de Síller per anar a la Cala de Sant Vicenç.

- El camí que actualment des de la cala Sant Vicenç es dirigeix al Port de Pollença, discorre pel coll de Síller i les cases de Síller, corresponent al camí núm. 135 del catàleg. D'acord amb els informadors locals aquest és el camí utilitzat des de temps immemorial pels pollencins.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Plan General Municipal (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *camino peatonal*.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Itinerari urbà per cala Sant Vicenç i altres rutes, en el qual trobam un itinerari pel Cavall Bernat, on diu: "Partint de cala Molins es puja cap al coll de Síller i en arribar al revolt de la dreta que hi ha abans de l'esplanada, s'inicia l'ascens per un caminó [...]"

La tornada es pot fer pel mateix lloc o baixar per la vall de Bóquer, aquesta darrera opció resulta més complicada. A partir d'aquí arribar al Port de Pollença basta seguir el camí".

A més trobam un altre itinerari de Sant Vicenç al port de Pollença pel coll de Síller, on diu: "Itinerari fàcil que consisteix en passar de Sant Vicenç fins al Port de Pollença pel coll de Síller. La distància és d'uns 4 km i la durada és d'una hora [...]"

Des de cala Molins s'ha de prendre el camí asfaltat que passa pel cala Carbó i s'enfila per amunt fins a la part alta del Coll on hi ha una àmplia esplanada, aquí s'acaba el camí asfaltat i s'inicia el descens per un camí de terra que duu fins a la zona del Port coneguda com Síl·ler". Aquesta ruta fa referència al trams 3 i 4, des de la Cala de Sant Vicenç fins el coll de Síl·ler, i a la continuació, pel camí núm. 135, fins al Port de Pollença.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix el tram 1 i aproximadament els trams 3 i 4.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Apareix el tram 1.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25) i 644-II (39-25). Apareixen els trams 1, 3 i 4.
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *camino peatonal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els trams 1, 3 i 4.

(83) CAMÍ DE COVES BLANQUES

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-4

INICI: zona urbana de cala Sant Vicenç.

FINAL: les Fontanelles i les Coves Blanques.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Projecte de construcció.
- Desafectació del camí.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,8 - 4,5 m.
- Tipus de ferm: terra i macadam.

Correspon als primers 75 metres del camí.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 5,5 - 6,5 m.
- Tipus de ferm: terra i macadam.

Continuació del camí fins a les Fontanelles.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon als darrers 200 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes excepte el tram 3.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany al final del tram 1, amb un cartell de "prohibido el paso", i una barrera per a vianants també tancada amb pany.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular als trams 1 i 2 i dolent al tram 3.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges de sustentació, especialment al tram 2.

OBSERVACIONS:

- L'inici del camí continua fins a la carretera PMV-220-3. Tanmateix, aquest tram del camí discorre per la zona urbana de cala Sant Vicenç.
- El final del camí continua per un tirany en direcció al puig de l'Àguila senyalitzat amb nombroses fites.
- Enmig del tram 2 s'inicia el camí al pas dels pescadors, fins a cala Castell, senyalitzat amb nombroses fites.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Amb data de 5 d'agost de 1941 fou aprovat pel Director General de Fortificaciones y Obras de Baleares el projecte redactat el 30 d'abril del mateix any anomenat *Proyecto de camino militar de acceso a la posición de Covas Blancas (cala San Vicente)*. La redacció del projecte responia a la necessitat de construir un camí d'accés per a la instal·lació d'una nova bateria de costa anomenada "Covas Blancas". Quan a la titularitat del camí, diu: "Los terrenos por donde atraviesa el camino objeto de este proyecto pertenece a Doña Maria Aloy Gallard y a Don Antonio Darder Ripoll los cuales ceden gratuitamente al ramo del Ejército los que sean necesarios para la construcción del camino militar, con las condiciones siguientes: la propietaria Sra. Aloy establece el derecho a utilizar dicha via de comunicación, a que se le construya un rastrillo para evitar que el ganado salga de su finca y también al retorno el día que el camino deje de ser necesario al Ejército. El propietario Sr. Darder hace la cesión gratuita estableciendo el derecho a que se le construya una alambrada en la parte del camino que afecta a su finca, que está urbanizada, permitiendole la construcción de edificios a la distancia de 7'00 metros del eje del camino, al uso del mismo, y al retorno el día en que el mencionado camino deje de ser necesario al Ejército (A.R.MI. Caixa 23, Sig. 6-929).

El 20 de desembre de 1965 la Direcció General del Patrimoni de l'Estat, en comunicació dirigida al Delegat d'Hisenda de Balears, parlava de l'entrega de les parcel·les sol·licitades per Maria Aloy Gallard, una vegada declarades innecessàries per l'exèrcit. L'acta de desafectació de les esmentades parcel·les es signà el 4 de maig de 1966, i deia el següent: "b) Porción de terreno constituida por un camino de acceso a la finca indicada en el apartado anterior, que procede tambien del predio llamado San Vicens, del término municipal de Pollensa, que mide 2134

metros de largo, y 5'20 metros de ancho, o sean 11.096, 80 metros cuadrados. Limita por el Norte con el mar y por el Sur, Este y Oeste con la finca de la que se segregó, propiedad de doña María Aloy Gallard" (Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Balears. Sense signatura. *Reversiones*).

Els darrers metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 3 (Cala de Sant Vicenç), el camí de Coves Blanques.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A les *Rutas Escondidas de Mallorca* (Jesús Garcia Pastor, 1968), núm.31, anomenada "Pollensa-Calas Castell y Sant Vicenç (por el pas des Pescadors)" apareix formant part de l'itinerari, on diu: "... Dejamos los acantilados costeros sobre la Cala Estremer, volvemos a recuperar el sendero (?) que une el Pas dels Pescadors con la carretera militar en la península de Coves Blanques... Aquí abajo se ve serpear la carretera militar, y más allá, a la derecha, algunas esdificaciones de la colonia veraniega de la cala e instalaciones hoteleras...Ahora ya todo está en desuso, tanto las galerías como la carretera que a ellas conduce...Estamos transitando la carretera militar, que descende a unirse con la de Pollença a la Cala de Sant Vicenç un poco más abajo, en la misma urbanización de la cala..."

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "Itinerari urbà per cala sant Vicenç i altres rutes", en el qual podem llegir: "Si es parteix de l'aparcament de Cala Barques, pujant un centenar de metres per l'avinguda del Cavall Bernat, s'ha d'agafar un camí situat a la dreta que arriba fins a unes barreres de ferro per on s'entra al camí de Coves Blanques. Per desgràcia, actualment, el pas està prohibit [...]"

La pujada és fàcil i el camí, ample i bo. El camí atravesca el torrent de les Rotes Velles i passa per una antiga cantera".

[...]

- La Mola. Per pujar fins a la Mola (474 m), després de les barreres del camí de Coves Blanques, s'ha de prendre cap a l'esquerra i, des d'aquest punt, iniciar l'ascens. Per pujar i baixar es necessiten prop de 3 hores i 45 minuts aproximadament.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949). Escala 1/10.000. Full Cala Sant Vicenç 644-I SO. Els trams 1 i 2 apareixen com a carretera.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix completament llevat del tram 3.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-I. Apareix tot exceptuant el tram 3.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-II (38-25). Apareix tot, exceptuant el tram 3.
- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS, TRANSPORTES Y MEDIO AMBIENTE, (1990). *Deslinde del dominio público marítimo terrestre. Término municipal de Pollensa*. Escala 1/10.000. Full 18. Apareixen els trams 1 i 2 del camí.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix tot, exceptuant el tram 3.

(84) CAMÍ DEL RAFALET / CAMÍ DE CAN BARBA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: carretera vella de Lluc (núm. 8) a les proximitats del camp del Lledoner.

FINAL: prop de les cases de Can Barba.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí públic.
- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: "Camí de Can Barba. Camí de Can Picassa. Camí del Rafalet".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada al final del camí, a Can Barba.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge de sustentació i parets a cada banda.

OBSERVACIONS:

- El camí catalogat correspon a un tram de l'antic traçat del camí vell de ferradura de Pollença a Lluc, núm. 126. Des de Can Llobera el camí arriba a Can Barba, des d'on continua fins a Can Peric i el Rafalet fins el Redol de Can Cerdà.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí del Rafalet.

Camí de Can Barba

El 8 de gener de 1871 l'Ajuntament de Pollença "Se entera de una instancia verbal de Lorenzo March Llorensino, quejandose de que la oleaza de la Almazara de Jaime March de can Picasa, recorriendo por el camino inmediato a aquel predio y maleandole el agua potable de su pozo en Can Perich, le da un perjuicio de consideración"; el 21 del mateix mes, continuant amb l'assumpte anterior, "El señor Alcalde presidiendo manifestó que con el alcalde 2º D. Juan Cerdá habian pasado en comision al lugar de esta cuestion can Perich, y can Picasa, y que efectivamente la oleasa embarazaba mucho el transito, perjudicando el camino público" (AMP. Sig. 1714).

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 3 d'octubre de 1886 "Juan Cerdá Martí solicita en 27 setiembre último elevar a mayor altura la pared que limita el camino de can Barba en su finca can Perich" (AMP. Sig. 1716).

L'any 1990 l'Ajuntament de Pollença va redactar un informe amb una relació de camins amb danys a causa de les pluges. En aquest document apareix el camí de Can Barba "con varios tramos en muy mal estado debido al arrastre de material". Aquesta relació de camins es feia a fi de que es pogués procedir a la seva reparació.(A.C.A.P. Registre d'entrada núm. 10061).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí de Can Barba.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat Alguns topònims rurals del terme de Pollença, en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- Segons l'article de Marquès i Salas (1996), dedicat a la possessió de la Plana, "També és possible l'accés a les cases a través del camí de Can Barba" (pàg. 12).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(85) CAMÍ DE CAN PICASSA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: camí del Rafalet/camí de Can Barba (núm. 84).

FINAL: cases de Can Picassa.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí públic.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici del camí fins a les cases de Can Picassa.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 m.
- Tipus de ferm: asfalt i grava als darrers 75 metres.

Correspon a una variant del camí que arriba a les cases de Can Picassa per darrera.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí núm. 84: "Camí de Can Barba. Camí de Can Picassa. Camí del Rafalet".

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS: -****DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

El 8 de gener de 1871 l'Ajuntament de Pollença "Se entera de una instancia verbal de Lorenzo March Llorensino, quejandose de que la oleaza de la Almazara de Jaime March de can Picasa, recorriendo por el camino inmediato a aquel predio y maleandole el agua potable de su pozo en Can Perich, le da un perjuicio de consideración"; el 21 del mateix mes, continuant amb l'assumpte anterior, "El señor Alcalde presidiendo manifestó que con el alcalde 2º D. Juan Cerdá habian pasado en comision al lugar de esta cuestion can Perich, y can Picasa, y que efectivamente la oleasa embarazaba mucho el transito, perjudicando el camino público" (AMP. Sig. 1714).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí de Can Picassa.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Només apareix el tram 1.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25). Apareix sols el tram 1.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(86) CAMÍ DE SANTUÏRI

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-6

INICI: carretera PMV-220-2, km. 0,8.

FINAL: cementeri.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí veïnal.
- Obres per part de l'Ajuntament.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 3,5 m.
- Tipus de ferm: ciment.

Des de l'inici fins a una llargada de 50 metres.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 3,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 150 metres.

- Tram 3:

- Tipologia: ?.
- Amplada: ? m.
- Tipus de ferm: ?

Correspon als darrers 200 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: Àrea Recreativa del puig de Santuïri.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una reixa a l'inici i final del tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- El tram 3 està tancat per estar en obres a causa de l'ampliació del cementiri.
- Aquest camí dona accés a l'àrea recreativa del puig de Santuiri.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Segons consta a l'acta de la sessió plenària celebrada per l'Ajuntament de Pollença el 28 de juliol de 1886, es va aprovar el transport d'enderrocs "utilizándolos en rellenar el trayecto entre el Pujol y el monte Santuiri camino vecinal de Almadrava", mitjançant la prestació personal (AMP. Sig. 1716). Com a continuació d'aquest document el 9 de gener de 1887 "Se hizo presente, que, respecto de que el Sr. Ingeniero de Montes no pudo conceder el permiso para habilitar con carro la travesía que desde el Cementerio conduce al camino vecinal de Almadrava y extraer los montones de detritus allí existentes, como ya se trató en 4 y 15 Agosto últimos; se había gestionado para conocer el medio de poderse llevar a cabo esta tan útil y deseada mejor por diferentes conceptos interesante conviniendo en solicitarlo del Ilmo. Sr. Director Gral. de Propiedades por conducto del Sr. Gobernador de la provincia a fin de alcanzar la autorización que se apetece. Así fué acordado" (AMP. Sig. 1716).

El 23 de novembre de 1879 "Manifestó el Sor. Alcalde que las obras del camino de Alcudia en Mastaguera y las del de Almadrava en los Gorchs, acordadas en 17 Agosto último, queaban terminadas, presentando la memoria de ellos y los gastos ocasionados para la construccion de ambos tramos"; en aquesta memòria es pot llegir el següent: "Con el mismo estudio que el anterior se procedió a construir otro nuevo tramo en el vecinal de Almadrava en el trayecto colindante con la tierra Els Gorchs de D. Jose Llobera y Cerdá, formando una linea recta en el terreno del mismo, tomando para evitar las tortuosidades que aparecian en él, lo que ha sido necesario de la misma y dejándole lo que acaso sobrare del camino viejo, utilizándose este casi en su totalidad" (AMP. Sig. 1715).

L'Ajuntament de Pollença, en ple celebrat el 4 d'agost de 1886, escolta la proposta de la comissió d'obres que deia el següent: "propone que, en el camino de herradura que colinda con el monte Santuiri y el Pujol, desde el Cementerio al camino de Almadrava, se convierta en carretera, utilizando los escombros del cementerio, y que para ello se pida autorización prévia al Sr. Ingeniero de Montes de este distrito forestal" (AMP. Sig. 1716).

La sessió del 30 de gener de 1887 reflecteix l'autorització concedida pel Govern Civil de la província a l'ajuntament pollencí "para habilitar para tránsito de carros el camino que pasa contiguo al límite del monte Santuiri, hoy dia viable solo para peones y caballerias, al objeto de poder trasportar por él los escombros de las obras del Cementerio" (AMP. Sig. 1716).

Poc després, el 3 d'abril del mateix any, "Levantado por el Director de caminos D. Felipe Llobera el croquis que en la falda del monte Santuiri debe hacerse y que desde el Cementerio ha de empalmar con el de Almadrava, lo presenta para su aprobación o modificación: cuya autorización se tiene ya concedida por el Gobierno de Provincia; y pasando a la Comision del ramo para su estudio, se conviene en que se le dé al camino de que se trata el ancho de nueve metros mientras lo permitan las circunstancias sobre el terreno" (AMP. Sig. 1716).

El 25 de maig de 1964 es va fer concurs directe de les obres de explanació de terrenys i construcció del camí d'accés en el puig de Santuiri, com a complement a la construcció d'un forn crematori vora l'esmentat camí (AMP. Sig. 1743).

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Encinas, J.A. (1981). *Pollença. Semblança d'un poble*. A l'apartat dedicat a excursions apareix una secció dedicada a Sant Vicenç i Bóquer, on podem llegir: "És el camí que passant per Llenaire acaba més envant a la Pollentia romana, i el que davant El Pujol volta cap a la Cala de San Vicenç, i el que va a Santuiri i Can Daniel; després parteix cap al Vilaret o Can Vidalet".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareix majoritàriament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

(87) CAMÍ DE CAN BOTANA

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-5

INICI: carretera PMV-220-3, km. 8.

FINAL: zona urbana de cala Sant Vicenç (urbanització Can Botana).

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí rural.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: ciment.

Correspon als primers 50 metres del camí.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a la zona urbana de cala Sant Vicenç.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: sí.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Botana.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany, prop del torrent de Can Botana.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i dolent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Pont al torrent de Can Botana.

OBSERVACIONS:

- El final del camí continua per dins la zona urbana de cala Sant Vicenç.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En un document relatiu al *Plan de caminos rurales de Baleares* corresponent al terme municipal de Pollença, apareixen *Datos relativos a los caminos rurales incluidos en la solicitud formulada por el Ayuntamiento*, entre els quals apareix el camí de Can Botana amb una longitud aproximada de 1.125 metres i una amplada de 4-4,5 metres, i amb interès turístic i zona de bosc (A.C.A.P. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 3 (Cala de Sant Vicenç), el camí de Can Botana (Arxiu administratiu de Pollença. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(88) CAMÍ DE LA CISTERNA

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-7

INICI: camí del Bosc (núm. 22).

FINAL: prop de les cases de la Cisterna.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de la Cisterna.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme;

aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 12 (Vall de Masteguera i Morells), el camí de la Cisterna (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(89) CAMÍ LLARG

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-8
644-5-8

INICI: camí de Can Bosc (núm. 29).

FINAL: Barrera de Lluc, partió del terme municipal d'Escorca.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí reial.
- Camí públic.
- Obres per part de l'Ajuntament.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Correspon als primers 100 metres del camí.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,4 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Continuació del camí fins que travessa el camí de Lassarell, núm. 96 prop de la Guinea.

- Tram 3:

- Tipologia: ?.
- Amplada: ? m.
- Tipus de ferm: ?.

Continuació del camí fins a una llargada d'uns 125 metres.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,4 - 1,7 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins al creuer amb el camí de Lassarell, núm. 96 prop de les Tosses de Baix.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada d'uns 300 metres.

- Tram 6:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: parcialment empedrat.

Correspon als darrers 150 metres del camí fins a les cases de So n'Ali.

- Tram 7:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 50 metres del camí, des de les cases de So n'Ali, fins a les cases de Lassarell.

- Tram 8:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon al tram del camí que discorre per dins la finca de Lassarell. Actualment és inexistent en alguns trams.

- Tram 9:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 - 1,6 m.
- Tipus de ferm: empedrat parcialment.

Correspon al tram del camí que discorre per dins la finca de la Mola.

- Tram 10:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,5 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: empedrat els primers metres i terra la resta.

Continuació del camí fins al portell que hi ha passada la pista que duu al coll de Míner.

- Tram 11:

- Tipologia: ferradura
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon al tram del camí que discorre pel mig del sementer de Míner Petit, fins a la partió amb la finca de la Mola.

- Tram 12:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Discorre per dins la finca de la Mola, des de prop de la font de la Mola, fins a les cases.

- Tram 13:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,6 m.
- Tipus de ferm: terra i parcialment empedrat.

Continuació del camí fins a les cases de Míner Gran.

- Tram 14:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1- 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat parcialment.

Des de les cases de Míner Gran fins a les proximitats del Cirerar.

- Tram 15:

- Tipologia: ferradura / tirany.
- Amplada: 0,8 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres. Restes d'empedrat molt puntualment.

Continuació del camí fins prop de la Barrera de Lluc.

- Tram 16:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon als darrers metres del camí, prop del portell de la Barrera de Lluc. Correspon a tres revolts del camí amb el ferm empedrat.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil, especialment els trams 2 i 12 i exceptuant el tram 7 que és fàcil i els trams 13, 14 i 16 que són difícils.
- b) Fites: sí, puntualment al tram 9.

- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret als dos costats durant part del tram 5, paret a un costat a la primera meitat del tram 8 i el final del tram 9 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del tram 2.
- Reixa al començament del tram 5.
- Barrera tancada amb pany i reixa al final del tram 5.
- Barrera tancada amb pany al final del tram 7.
- Barrera tancada sense pany a pocs metres de l'inici del tram 8.
- Un portell tapat amb pedres i reixa al final del tram 8, a la partió de les finques de Lassarell i la Mola.
- Una barrera tancada al final del tram 8.
- Un portell tapat a la partió de les finques de la Mola i Míner Gran.
- Una barrera tancada sense pany a l'inici del tram 14, prop de les cases de Míner Gran.
- Una barrera a la Barrera de Lluc.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent els trams 2, 3, 4, 5, 14 i 16 (especialment al final del tram prop del Cirerar), regular el tram 6, el tram 7 és bo i l'estat dels trams 8, 9, 10, 11, 12 i 15 és molt dolent.
- Als trams 10, 11 i 12 el traçat pràcticament ha desaparegut en alguns trams. Dos portells al mig del tram 11 permeten reconèixer el traçat i la continuïtat del camí.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons a la meitat del tram 5 i alguns al tram 13 i 14.
- Empedrat.
- Petits marges.
- Un pontet a l'inici del tram 8.

OBSERVACIONS:

- La continuació del camí de ferradura, des de la Barrera de Lluc fins a Alcanella, actualment encara existeix i apareix inclosa al *Catàleg de camins del terme d'Escorca* amb el núm. 55, com a camí d'Alcanella a Míner.
- D'acord amb els informadors locals, aquest camí formava part del camí reial que des de Pollença, per Lassarell, la Mola, Míner Gran, Alcanella i Son Amer es dirigia a Lluc. Precisament, el topònim de la Barrera de Lluc, feria referència a aquest itinerari.
- Actualment el camí està en desús al ser substituït en gran part pel camí de Lassarell i per les pistes forestals que comuniquen les possessions de la Mola amb la Barrera de Lluc.
- La major part del camí es troba molt envaïda per la vegetació, especialment el tram 5.

- El tram 3 actualment no existeix, perquè el camí de Lassarell, núm. 96 hi passa per damunt.
- El tram 7 es correspon amb l'actual accés a les cases de So n'Ali.
- El traçat del tram 12, sols es pot reconèixer a l'inici, prop de la font de la Mola, i al final, prop de les cases de la Mola.
- El tram 12 és travessat per la pista que du al coll de Míner.
- El final del tram 13 és sols un tirany.
- El tram 15 pràcticament ha desaparegut en alguns trossos i està bastant envaït per la vegetació.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En el llibre de hipoteques corresponent al poble de Pollença trobam, datada l'any 1768, la venda d'una peça de terra anomenada el figueral de Ca l'Hereu que "linda con camino Real que va al Predio Lasarell..." (A.R.M. Sig. 211).

En l'expedient de camins i travessies, format el 1821 per ordre del comissionat Leonard Oliver, cada ajuntament donava notícia de l'estat en que es trobaven els camins del seu districte i les recomposicions que havien de menester. En el cas de Pollença, es presentà una relació dels camins i les despeses necessàries per a la seva recomposició; entre ells apareix en quart lloc: "Las travesias a la valle de Colonia que son la que parte del Roser Vell, hasta Mirar (sic) y la que parte del Hostalet hasta Colonia y la que de Son Bruy passa a Can Mir" (A.G.C.M. Sig. X-822/9).

Segons consta a l'acta de l'Ajuntament de Pollença del 16 de maig de 1897, "se acordó la reparación del camino que conduce a los predios Els Rafals; toda vez que el trozo desde Can Bosch a dichos predios hallase verdaderamente en estado intransitable, y que a este objeto se destinen varios obreros de los que trabajan el puente de Can Cuset" (AMP. Sig. 1720).

En el Registre de la Propietat de Pollença trobam la inscripció primera de la finca anomenada Son Alí (finca 5812, tom 3496, llibre 403, fol 7), feta el 10 d'abril de 1908, on apareix la següent descripció: "Pieza de tierra llamada Son Alí, situada en el termino de Pollensa, de nueve cuarteradas y ciento cincuenta y tres destres de cabida o sean seiscientas sesenta y seis áreas cuarenta y cinco centiáreas, lindante por Norte y Oeste con el predio La Sarell, por Este con el llamado La Sarelleta y por Sur con el predio Can Bosch; está atravesada por un camino de herradura que conduce al predio La Sarell y vale según estadística cuatro mil seiscientas diez y seis pesetas". En el mateix Registre està inscrita la finca Lasarell (finca 1215, tom 1747, llibre 157, fol 95), que en la seva 14ena inscripció diu: "Conduce a dicho predio y lo atraviesa, según se expresa en el título presentado, un camino público que arranca de la carretera de Palma y pasando por el predio La Mola dirige a otras propiedades".

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix a l'apartat regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de Can Bosc-l'Asarell (camí vell) (A.C.I.U. Sig. 312-315).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Al volum núm. 11 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, anomenada "Pollença-Puig de Ca-Pollença (per Es Pujol i Fartarix des Raco)" (García Pastor, 1966), quan parla de la possessió de la Mola, diu: "L'accés normal a aquesta possessió és per la vessant de l'altra part, enfront nostre, pujant per l'Assarell".

- A la *Guia d'excursions por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió anomenada Cova Morella, el trobam citat de la següent manera: " Saliendo de Pollença por la calle Roser-vell, se sigue el camino asfaltado hasta Can Bosc; después de una barrera, un poco pasado el predio se toma la carretera que sube ladera arriba hasta llegar paralelamente al encinar. Ente lugar puede observarse una pared de piedras situada encima del talud de la carretera y por un portillo, que da acceso al bosque, se continua un antiguo y confuso camino... "

- El camí de Lassarell apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 80, La Cuculla de Fartáritx (Desde Pollença, por El Rafal y L'Assarell) (García Pastor, 1977): "Sólo un viejo tortuoso y empinado caminejo de herradura facilitaba el acceso a las alturas de L'Assarell.

Ya más abajo, el camino de herradura, llegando al fondo del valle, enlaza con el de carro, ahora aún el mismo como carretera. Esta en su trazado ha hecho inútil el de herradura o, lo ha cortado en algunos puntos, y ya es difícil seguirlo.

Finalmente, para la bajada desde L'Assarell a Pollença está la ya dicha carretera asfaltada, que ha substituído al ancestral y simpático camino de herradura, que fue hasta hace poco la única vía de acceso a las casas y predios por allá arriba diseminados."

També hi trobam que "se pueden alcanzar antes las casas de La Mola y bajar a L'Assarell por el viejo camino que las comunicaba. Ahora, a la mitad aproximadamente del camino entre ella, una pared medianera y alambrada, sin portillo, dificultan el paso".

- Al llibre de *Pollença. Semblança d'un poble* (Encinas, 1981), quan parla de l'Aixartell i Colonya, diu: "pel carrer del Roser –Vell i la cantonada que presideix la seva ermita, neix el camí que recorr tota la vall de Colonya arribant fins a l'Assarell, accés natural cap a Mina i La Mola; possessions situades ja als vessants que desaigüen pel municipi de Campanet"

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "D'aquest camí ja queda molt poca cosa. De fet, només es poden reconèixer uns petits trams. El primer d'ells, és el millor perquè és un camí de ferradura empedrat a trossos, encara que no molt finament. Passada la possessió de Son Alí, on es conserva el millor trosset, el camí resulta literalment menjat per la vegetació de la garriga, es impracticable, i es perd amb facilitat

L'altre tram que encara es conserva, en mal estat, surt de la carretera i, per dins l'alzinar, es perd entre el bosc i entre altres camins, ja que la cullera, que l'ha eixamplat, l'erosió que l'ha esfondrat i les alzines, han acabat esborrant aquesta via de comunicació" (pàg. 339).

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Lassarell, en el qual es pot llegir: "Dades d'interès: la primera part de l'itinerari transcorre per camí públic fins arribar a la barrera de Can Bosch. La resta és un camí privat obert al públic [...]

S'ha de sortir del poble pel carrer del Roser Vell i, a l'oratori del Roser Vell, agafar el camí de la Rafal, un camí asfaltat i vorejat de petites parcel·les amb construccions rústiques. [...]

Ja de ple dins la Vall, s'arriba a un petit alzinar, a l'esquerra del qual hi ha un camí que duu a les cases de la possessió de Colonya [...]

Seguint pel camí, amb la penya Mascorda al fons, s'arriba a Can Cusset [...]

Si no es deixa la carretera, s'arriba a una bifurcació. El camí de la dreta duu als Rafals, per on es pot arribar després a Fartàritx, i el de l'esquerra travessa Son Alí, Lassarelleta i, finalment, arriba a Lassarell.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareixen completament a partir de les cases de So n'Ali (tram 8).
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament a partir de les cases de So n'Ali (tram 8).
- *Rutas Escondidas de Mallorca núm. 80* " La Cuculla de Fartàritx (Desde Pollença, por El Rafal y L'Assarell)" i al volum núm. 11, anomenat "Pollença-Puig de Ca-Pollença (per Es Pujol i Fartarix des Raco)" (García Pastor, 1966) (García Pastor, 1977). Apareixen els trams 8 i 9.

(90) CAMÍ DE CAN CONQUESTÍ

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-8

INICI: camí de Can Bosc (núm. 29).

FINAL: cases de Can Conquestí.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA:

TIPUS:

- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: grava, terra i macadam.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Conquestí.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Un cartell de "Camino particular. Prohibido el paso" a l'inici del camí.

- Una barrera tancada sense pany, prop del pont.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge a un o ambdós costats.

- Pont antic.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 9 (Vall de Colònia), el camí de Can Conquestí (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat Alguns topònims rurals del terme de Pollença, en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix aproximadament.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(91) CAMÍ DE CALA EN FELIU

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

645-1-4

INICI: camí de Cala Murta, núm. 69.

FINAL: cala en Feliu.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslind de del dominio público marítimo terrestre (1990).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí, per constituir un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: pista.

-Amplada: 3 - 4 m.

-Tipus de ferm: terra.

Correspon al tram inicial del camí, des del camí de Cala Murta, núm. 69 seguint la pista forestal passat el Coll de l'Olivardar.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura/tirany.

-Amplada: 0,8 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de la pista forestal fins prop de la fonteta de cala en Feliu. Actualment el seu traçat és incert.

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon a la major part del camí des de la font, fins el creuer amb el torrent de Cala en Feliu.

- Tram 4:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra i pedres. Empedrat parcialment.

Continuació del tram 2 fins a la cala.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura/carro.
- Amplada: 2 m.
- Tipus de ferm: pedres.

Branca del tram 2, sense continuïtat, d'uns 125 m de llargada.

- Tram 6:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 – 1,5 m.
- Tipus de ferm: pedres.

Correspon a una travessia del final del tram 2, al creuer amb el torrent i que s'enfila per dins l'altra comellar.

- Tram 7:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 m.
- Tipus de ferm: pedres.

Correspon a un curt tram al final del tram 5, corresponent a un camí de metro.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil.
- b) Fites: sí, algunes al tram 4.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent el tram 1 i molt dolent la resta, especialment els trams 2 i 6 on el seu traçat pràcticament ha desaparegut.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Escupidors als trams del camí de metro.
- Parcialment empedrat al final del tram 4, inici del tram 5 i al tram 7.

OBSERVACIONS:

- Els trams 3, 4 i 5 constitueixen bàsicament el camí d'accés a cala en Feliu, del que també trobam diverses travessies que discorren per dins el comellar (trams 6, 7 i 8). Alguns d'aquests trams es corresponen amb camins de metro.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Els darrers 275 metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección* i els darrers 20 metres es troben dins el *Dominio Público* al *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollensa, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el tom V de l'obra *Camins i paisatges* (Valero, 1993) trobam l'itinerari dedicat al Fumat de Formentor, on podem llegir el següent: "Aproximadament a vuit o nou minuts d'anar pel camí de les cases de Cala Murta, des de la cala, ens desviam a l'esquerra del camí principal, per un camí de carro que puja lleugerament, amb el torrent a la dreta [...] Deixam la presa de la bassa a la dreta, guarnida de jonqueres, i continuam pel camí, que es configura com una pista forestal que s'apropa a la penya dels Bocs i al puig dels Sellers" (pàg. 1051). Un dels peus de les il·lustracions ens diu: "El camí del coll de l'Olivardar és una pista forestal que ens permet contemplar imatges retrospectives del Fumat".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografia militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO. Apareix completament, excepte el tram 6. Apareix grafiat el traçat original del tram 2, que actualment és incert.

(92) CAMÍ A CA NA MARJA

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: carretera C-710 de Pollença a Andratx, km. 1,85.

FINAL: cases de Ca na Marja.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge als dos costats del camí.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(93) CAMÍ A CAN BOI

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: carretera C-710 de Pollença a Andratx, km. 2.

FINAL: cases de Can Boi.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,7 m.

-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(94) CAMÍ A CAN VICENÇ

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: carretera C-710 de Pollença a Andratx, km. 2,1.

FINAL: cases de Can Vicenç.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,2 m.

-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS:

- Barrera tancada amb pany.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(95) CAMÍ DE CAN FANALS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-8

INICI: camí de Can Bosc (núm. 29).

FINAL: torrent de Can Fanals.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Permuta de terrenys.
- Senyalització de camins.
- Inventari de Béns de l'Ajuntament de Pollença (1987).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,9 (4,8) m.
- Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Fanals.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El final del camí al torrent de Can Fanals es justifica per la seva coincidència amb el *Plano Geométrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Romero y Ramírez* (1858).

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En sessió plenària celebrada el 18 d'octubre de 1905 es passà a la policia rural una instància d'un particular per reparar una paret de la finca Can Fanals, "que limita con el camino del mismo nombre" (AMP. Sig. 1722).

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 26 de març de 1991, donà compte "a) de la sol·licitud de bocí del camí d'ús públic de Ca'n Fanals amb camí privat de nou traçat" (AMP. Sense signatura). El mateix ajuntament va aprovar la desafectació de l'esmentat camí en sessió del 28 de novembre de 1991, i el 28 de gener de 1993 va aprovar la permuta d'un tram de camí de Can Fanals amb un tram de parcel·la propietat de Ca les Munares S.A, sol·licitada per l'esmentada empresa, declarant expressament que el tram de camí permutat es destina a ús públic (AMP. Sense signatura).

El tram de camí anomenat Can Fanals consta inscrit com a finca rústica a l'Inventari de Béns de l'Ajuntament de Pollença format l'any 1987 (AMP. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 9 (Vall de Colònia), el camí de Can Fanals (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(96) CAMÍ DE LASSARELL

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-8

644-5-8

INICI: prop de l'inici del camí Llarg (núm. 89).

FINAL: camí Llarg (núm. 89).

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.
- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici fins prop del creuer amb el tram 3 que du a les cases dels Rafals.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,8 m.
- Tipus de ferm: ciment.

Continuació del camí fins a enllaçar amb el camí Llarg (núm. 89).

- Tram 3:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a la travessia del tram1 fins a les cases dels Rafals.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a l'inici del tram 2.
- Una barrera tancada sense pany al tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge de sustentació al tram 2.

OBSERVACIONS:

- El traçat d'aquest camí correspon a la continuació del camí de carro de Can Bosc, núm. 29, fins a les finques de Lassarell i els Rafals, i que fou inicialment construït pels veïnats d'aquesta zona per disposar d'un camí d'accés amb carro o vehicle.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En data del 30 de març de 1971 "se da cuenta del escrito de la Excm. Diputación Provincial que comunica que en el Plan Provincial de Cooperación para el bienio 1966-1967 figura incluida a favor de este Ayuntamiento una subvención de doscientas mil pesetas con destino a las obras de pavimentación asfáltica del camino de Ca'n Bosch" (AMP. Sig. 1745).

A l'acta del ple celebrat pel consistori pollencí el 10 d'agost de 1972 es llegí uns escrits d'uns veïnats "y en las cuales tras exponer que tienen programado construir un camino que partiendo del terminal del camino de C'an Bosch, permita el transito hasta todas las fincas de los suscribientes, camino que tendrá una longitud de unos 3,500 metros, y una anchura que oscilará entre los 4 y los 5 metros, terminan suplicando a la Corporación Municipal preste su colaboración en la constitución del referido camino [...] toda vez que los 1.300 metros iniciales del nuevo camino quedarán de dominio público como continuación del camino de C'an Bosch" (AMP. Sig. 1745).

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

L'abril de 1992 el Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación, a través de l'IRYDA (Instituto Nacional de Reforma y Desarrollo Agrario) efectuà *unes Mediciones finales de las obras de reparación de los daños causados por las inundaciones de septiembre de 1989 en Mallorca (Baleares)*. Entre els municipis afectats hi figurava el de Pollença, amb un únic camí anomenat "Rafals-Tosses", amb una llargada de 2.165 metres i una amplada de 5,0

metres. Al plànol que acompanya dita memòria apareix grafiat el tram 1 del camí que ens ocupa (A.IRYDA. Exp.37009).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 9 (Vall de Colònia), el camí de Lassarell (AMP. Sense signatura).

El 27 de juny de 1996 la batlia de Pollença donava compte al consistori, en sessió plenària, del terraplanat i arreglament dels camins rurals de: Can Porquer, Can Toni Pau, de Morell i Cisterna, Cal Beato, Ca na Rostoià, Can Noble, Vell de Sant Vicenç, Cuxach, Can Bosch i Rafal, Can Cusset i Rafalet, Can Lloberina i Can Guilló (AMP. Sense signatura).

El 25 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat; en quart lloc apareixia el camí dels Rafals i camí de Can Bosch. Poc després l'Ajuntament de Pollença i el Servei de Reforma i Desenvolupament Agrari (SERIDA) de la Conselleria d'Agricultura, Comerç i Indústria firmaren un projecte de cooperació pel finançament i execució d'inversions a camins rurals, entre els quals hi havia el camí de Can Bosch (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí de Lassarell apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 80, La Cuculla de Fartáritx (Desde Pollença, por El Rafal y L'Assarell) (García Pastor, 1977): "Sólo un viejo tortuoso y empinado caminejo de herradura facilitaba el acceso a las alturas de L'Assarell.

Ya más abajo, el camino de herradura, llegando al fondo del valle, enlaza con el de carro, ahora aún el mismo como carretera. Esta en su trazado ha hecho inútil el de herradura o, lo ha cortado en algunos puntos, y ya es difícil seguirlo.

Finalmente, para la bajada desde L'Assarell a Pollença está la ya dicha carretera asfaltada, que ha substituído al ancestral y simpático camino de herradura, que fue hasta hace poco la única vía de acceso a las casas y predios por allá arriba diseminados."

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "D'aquest camí ja queda molt poca cosa. De fet, només es poden reconèixer uns petits trams. El primer d'ells, és el millor perquè és un camí de ferradura empedrat a trossos, encara que no molt finament. Passada la possessió de Son Alí, on es conserva el millor trosset, el camí resulta literalment menjat per la vegetació de la garriga, es impracticable, i es perd amb facilitat

L'altre tram que encara es conserva, en mal estat, surt de la carretera i, per dins l'alzinar, es perd entre el bosc i entre altres camins, ja que la cullera, que l'ha eixamplat, l'erosió que l'ha esfondrat i les alzines, han acabat esborrant aquesta via de comunicació" (pàg. 339).

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Lassarell, en el qual es pot llegir: "Dades d'interès: la primera part de l'itinerari transcorre per camí públic fins arribar a la barrera de Can Bosch. La resta és un camí privat obert al públic [...]"

S'ha de sortir del poble pel carrer del Roser Vell i, a l'oratori del Roser Vell, agafar el camí de la Rafal, un camí asfaltat i vorejat de petites parcel·les amb construccions rústiques. [...]"

Ja de ple dins la Vall, s'arriba a un petit alzinar, a l'esquerra del qual hi ha un camí que duu a les cases de la possessió de Colonya [...]"

Seguint pel camí, amb la penya Mascorda al fons, s'arriba a Can Cusset [...]"

Si no es deixa la carretera, s'arriba a una bifurcació. El camí de la dreta duu als Rafals, per on es pot arribar després a Fartàritx, i el de l'esquerra travessa Son Alí, Lassarelleta i, finalment, arriba a Lassarell.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareixen els trams 1, 2 i 3.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV.

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix com a camí de Can Bosc.

(97) CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA PETIT

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: camí de Pedruixella Gran, núm. 98.

FINAL: camí de Pedruixella Petit, núm. 99.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,3 m.

-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a l'inici del camí i una altra al final. Un portell tapat, amb una reixa, a la meitat del camí que impossibilita totalment el pas.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge.

- Pont antic amb pedres passadores a l'inici del camí.

- Escopidors.

OBSERVACIONS:

- D'acord amb els informadors locals aquest camí forma part d'una antiga ruta per anar de Pollença a Lluc, per Pedruixella Petit i el coll de l'Era.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -****CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Apareix majoritàriament com a camí de ferradura.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(98) CAMÍ DELS CASALS / CAMÍ DE PEDRUIXELLA GRAN

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

644-4-6

INICI: carretera de Pollença a Andratx, km. 6,05.

FINAL: cases de Pedruixella Gran.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici: Camí dels Casals.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

-Una barrera tancada sense pany quasi al final, amb un cartell de "Propiedad particular. Prohibido el paso".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular, amb el ferm en mal estat.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges i escopidors.

OBSERVACIONS:

- Correspon al camí de carro que dóna accés a diverses finques, fins arribar a Pedruixella Gran. D'acord amb els informadors locals, la seva construcció data de la segona dècada del segle XX.

- És l'actual camí d'accés a dites finques i la seva construcció interceptà l'antic camí de ferradura, corresponent al camí núm. 114 d'aquest catàleg.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareixen, inclòsos a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí de Pedruixella Gran, el camí dels Casals i el camí de les Creus.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- J. García Pastor, al núm 63 de les *Rutas Escondidas de Mallorca. El valle de Ariant I) Caseta dels Milicians* diu: "...Atravesamos de nuevo, ahora de bajada L'Esaldregat de Pedruixella. Un poco más abajo, cerca del desvío hacia la Font del Poll, el camino se bifurca; el que parecen tomar los excursionistas, hacia la izquierda, es el que baja a S'on Grua, por el que subimos. No interesa ahora. Tomamos el de la derecha que es el de Pedruixella, y nos bajará a la carretera...". El camí catalogat també forma part de la ruta núm. 13.

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Ariant, podem llegir "...Un camino de reciente construcción une la pequeña cala con las casa de Ariant...Antes de llegar a la barrera de la fuente, en el collado de Ariant, existe una bifurcación de caminos, el de la izquierda nos lleva a la carretera de Lluc-Pollensa, a través de de Son Grua y el otro a la misma carretera, pero pasando por Pedruixella Gran. Este otro camino es un poquito mas llargo, pero para variar y porque es mas pintoresco podemos seguirlo en el regreso...".

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

- Segons l'article de Jaume Capllonch Cifre (2000) "L'any 1922 s'acaba de construir el segon tram del camí de Pedruixella Gran, des de la cova Metge fins a les cases de l'esmentada possessió [...] La carretera de Lluc no estava fet. Per això, per arribar a Pedruixella s'havia de passar pel coll d'en Gruat, Can Diable, pas d'en Barqueta, Can Pontico, passadores de Llinars, Can Serra, Son Grua, font de Vàritx, Can Cristo, els Casals. Això era el camí per anar a Pedruixella Gran i Pedruixella Petit".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000.
- *Plànol de Carreteras o caminos existentes en la provincia a cargo del ayuntamiento de Pollença* (Plan Nacional de Vías Provinciales, 1973). Apareix sense numeració
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(99) CAMÍ DE PEDRUIXELLA PETIT

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: carretera C-710 de Pollença a Lluc, km. 5,5.

FINAL: cases de Pedruixella Petit.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Barrera tancada amb pany a l'inici del camí.

- Una barrera tancada sense pany, prop del final del camí amb un portell petit.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(100) CAMÍ DE PEDRUIXELLA GRAN AL CAMÍ D'ARIANT

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

INICI: prop de les cases de Pedruixella Gran, al camí dels Casals, núm. 98.

FINAL: camí d'Ariant, núm. 104.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,8 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany a l'inici del camí.

- Una barrera tancada amb pany prop del final del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular, amb el ferm en mal estat a l'inici del camí.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- Aquest camí apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé (García Pastor, 1966): "La nostra sendera enllaça tot seguit amb el camí de carro que pujant en ziga-zaga pel coster, arriba fins a Ariant a través del coll del seu nom. Passades les cases de Pedruixella Gran, [...] un corriol ben marcat fa dreuera amb les revoltes del camí de carro que travessa més d'un cop i du a la font des Poll". El camí catalogat també forma part de la ruta núm 63.

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Ariant, podem llegir "...Un camino de reciente construcción une la pequeña cala con las casa de Ariant...Antes de llegar a la barrera de la fuente, en el collado de Ariant, existe una bifurcación de caminos, el de la izquierda nos lleva a la carretera de Lluc-Pollensa, a través de de Son Grua y el otro a la misma carretera, pero pasando por Pedruixella Gran. Este otro camino es un poquito mas llargo, pero para variar y porque es mas pintoresco podemos seguirlo en el regreso...".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV. Apareix aproximadament.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(101) CAMÍ DE LA MALÈ

FULLS MAPA 1/5000:

644-3-6

INICI: camí de la caleta d'Ariant (núm. 10).

FINAL: la Malè.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 - 1,3 m.

-Tipus de ferm: empedrat parcialment.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: molt difícil. En alguns trams el camí ha desaparegut.

b) Fites: sí.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- El camí esta envaït per la vegetació en molts de trams i el seguiment del seu traçat precís en els trams de relleu més suau és molt difícil.

- El ferm empedrat del camí ha desaparegut en alguns trams.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges de sosteniment.

- Empedrat.

- Ratlletes.

- Escalons.

OBSERVACIONS:

- Camí amb un elevat interès constructiu, per la seva tipologia i pel tipus de ferm. Tot i que el camí té continuïtat, el seu seguiment és dificultós en alguns trams.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- El camí de la Malé apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé i el núm. 6 *Mortitx-Cova de ses Bruixes-Mortitx* (García Pastor, 1966).

- Forma part del camí del Rafal d'Ariant, que apareix al *Catàleg dels antics camins de la serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993), amb el núm. 19.14, inici a la torre d'Ariant i final al rafal d'Ariant, del que diu: "trobam empedrats a curts trams, encara que la manca d'ús del camí ha provocat la invasió de la vegetació i la pèrdua d'alguns fragments. Malgrat això alguns colls són superats amb voltes ben pavimentades". Apareix catalogat com a camí de ferradura amb l'empedrat en mal estat, envaït per la vegetació i de difícil orientació i amb un interès paisatgístic, naturalístic i etnològic.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix grafiat des del camí de la caleta d'Ariant, fins a la torre d'Ariant, tanmateix el camí no passa per la Malè.

- *Rutes Amagades de Mallorca*, núm. 13 *Mortitx-La Malé* i núm. 6 *Mortitx-Cova de ses Bruixes-Mortitx* (García Pastor, 1966).

(102) CAMÍ DE LA TORRE D'ARIANT A LA MALÈ

FULLS MAPA 1/5000:

644-3-5
644-3-6
644-4-5
644-4-6

INICI: camí d'Ariant, núm. 104, prop de la torre d'Ariant.

FINAL: la Malè.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro i pista.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon al tram inicial del camí de carro.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,3 m.
- Tipus de ferm: empedrat parcialment.

Continuació del camí fins a la Malè.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: sí, molt puntualment al final del tram 2.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany al mig del tram 1, amb un botador al costat i un cartell de “escalones”.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular al tram 1 i dolent al tram 2, envaït per la vegetació i el ferm arrabassat en alguns trams.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges de sosteniment.
- Empedrat.
- Ratlletes.
- Escalons.

OBSERVACIONS:

- Camí amb un elevat interès constructiu, per la seva tipologia i pel tipus de ferm. Encara que el camí té continuïtat, el seu seguiment és difícil en alguns trams.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé i el núm. 6 *Mortitx-Cova de ses Bruixes-Mortitx* (García Pastor, 1966).
- Forma part del camí del Rafal d’Ariant, que apareix al *Catàleg dels antics camins de la serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993), amb el núm. 19.14, inici a la torre d’Ariant i final al rafal d’Ariant, del que diu: “trobam empedrats a curts trams, encara que la manca d’ús del camí ha provocat la invasió de la vegetació i la pèrdua d’alguns fragments. Malgrat això alguns colls són superats amb voltes ben pavimentades”. Apareix catalogat com a camí de ferradura amb l’empedrat en mal estat, envaït per la vegetació i de difícil orientació i amb un interès paisatgístic, naturalístic i etnològic.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix grafiat un camí que des de la torre d’Ariant condueix directament al rafal d’Ariant, sense passar per la Malè.
- *Rutes Amagades de Mallorca*, núm. 13 *Mortitx-La Malé* i núm. 6 *Mortitx-Cova de ses Bruixes-Mortitx* (García Pastor, 1966).

(103) PAS DEL GARROVER

FULLS MAPA 1/5000:

644-3-6

INICI: prop del sementer de la Coma de Mortitx, a la partió del terme d'Escorca.

FINAL: la Malè.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: variable.

-Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon a la primera part del camí, amb un traçat incert.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,6 - 1,25 m.

-Tipus de ferm: parcialment empedrat.

Continuació del camí fins a la Malè.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: molt difícil, especialment el tram 1.

b) Fites: sí.

c) Pintades: sí.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent al tram 1, on el seguiment del traçat original del camí no ha estat possible. Dolent al tram 2 on també han desaparegut alguns trams del camí i està envaït per la vegetació.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Empedrat.
- Marges.

OBSERVACIONS:

- Actualment, el seguiment del traçat original del tram 1 és pràcticament impossible i sols hi ha algunes fites que indiquen diversos itineraris.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- El pas des Garrover apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé (García Pastor, 1966).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Rutes Amagades de Mallorca*, núm. 13 Mortitx-La Malé (García Pastor, 1966).

(104) CAMÍ D'ARIANT

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7
644-4-6
644-4-5

INICI: carretera C-710, de Pollença a Andratx, km 5,3.

FINAL: torre d'Ariant i Ariant de Baix.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU:-

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Comprèn des de la carretera de Pollença a Andratx fins la torre d'Ariant.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del camí fins a les cases d'Ariant de Baix.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un cartell a l'inici: camí d'Ariant.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Majoritàriament obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 19 de setembre de 1910, tractant de la reparació del camí d'Escorca, acordà "que la propia Comisión vea sobre el terreno el modo de poderse corregir el empedrado existente en dicho camino frente al que conduce al predio Ariant, ya que se encuentra en malísimo estado" (AMP. Sig. 1724). Aquest document fa referència a l'inici del tram 1 al creuer amb el camí vell de Lluc.

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana (maig 1990) es proposava "el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant
- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera"

La major part d'aquest camí, fins a arribar a l'hort de Pollença (a les proximitats del Castell del Rei) apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal*, formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (A.C.I.U. Sig. 312-315).

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: "los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales". El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5^a) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal

Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 1 (Vall d'en Marc), el camí d'Ariant.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim "El valle se ensancha de pronto y se hace más llano, muestra un naranjal a la derecha, y a la izquierda Son Grua, al pie de unos campos de labor, desde donde arranca el camino de Ariant, el valle montañoso más abrupto y cerrado de toda la isla, que nos proponemos visitar. Atravesamos primero entre olivos el Romaní de Son Grua, valle orillado de arrayanes y palmitos entre los que se interponen algunos espinos blancos de notable tamaño. La garganta rocosa que inicia el ascenso recibe apropiadamente el nombre de es clot de l'Infern. Surgen a nuestra vista la barrancada de Pedruixella Gran y las cumbres que componen Muntanya" (pàg. 221).

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Ariant, podem llegir "...Después ladera arriba hasta el Coll d'Ariant, por la carretera del pinar. A la izquierda del portillo que antecede a la parte superior del collado, existe una fuente situada unos metros mas abajo, muy camuflada entre las matas, al borde mismo del antiguo sendero de ariant; hoy abandonado por la construccion de la nueva carretera".

- Aquest camí apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé (García Pastor, 1966): "La nostra sendera enllaça tot seguit amb el camí de carro que pujant en ziga-zaga pel coster, arriba fins a Ariant a través del coll del seu nom".

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Antoni Despuig, 1784). Apareix des de l'inici del camí al camí d'Ariant per Son Grua, núm. 105 a les cases d'Ariant. No se sap si les cases que surten cartografiades són les d'Ariant de Baix o les de la Torre d'Ariant.

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix fins la torre d'Ariant.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareix majoritàriament fins a la Torre d'Ariant.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix majoritàriament com a camí de ferradura. Falten els primers 550 metres del camí, ja que abans que es construís aquesta part del camí, a Ariant hi anaven per Son Grua.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV. Apareix majoritàriament. Falten els primers 550 metres del camí, ja que abans que es construís aquesta part del camí, a Ariant hi anaven per Son Grua.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III. També manquen els primers 550 metres del camí.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(105) CAMÍ AL CAMÍ D'ARIANT PER SON GRUA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: carretera C-710, de Pollença a Andratx, km 5,3.

FINAL: camí d'Ariant.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 - 4,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Comprèn des de la carretera de Pollença a Andratx fins a l'entrada de les cases de Son Grua.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3,3 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí, fins al camí d'Ariant.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert el tram 1 i paret i reixa el tram 2.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany a l'inici del camí de Son Grua, una barrera oberta a l'inici del tram 2 i una barrera tancada sense pany al final del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges als dos costats del camí al tram 1.
- Alguns escopidors a la segona meitat del tram 1.
- Gual empedrat quasi al final del camí.

OBSERVACIONS:

- Vora part del tram 1 hi ha una síquia empedrada.
- A la cartografia militar del 1962 apareix que el camí anava vora el torrent, d'on se desviava per anar a cercar l'actual camí d'Ariant al punt on se junta amb el de Son Grua. D'aquest camí només queden algunes restes vora el torrent i al punt on se desvia hi ha restes d'empedrat i continua el camí que al començament és de carro i després se converteix en un tirany.

- D'acord amb els informadors locals, al camí vell de ferradura per anar a Ariant tenia accés per Son Grua, fins on podien arribar-hi amb carro.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 19 de setembre de 1910, tractant de la reparació del camí d'Escorca, acordà "que la propia Comisión vea sobre el terreno el modo de poderse corregir el empedrado existente en dicho camino frente al que conduce al predio Ariant, ya que se encuentra en malisimo estado" (AMP. Sig. 1724). Aquest document fa referència a l'inici del tram 1 al creuer amb el camí vell de Lluc.

En el ple del 7 de novembre de 1910, un regidor demanava "si se habia hecho el empedrado en el camino de Escorca frente al que conduce a Ariant, se acuerda que la Comision se digne hacer el estudio del coste de dicha obra y de cuenta en la proxima sesion para resolver en consecuencia"; 21 de novembre de 1910 el tema tornava al ple, davant la insistència del regidor que tornava a demanar "si se ha arreglado el empedrado del camino de Escorca frente al que conduce a Ariant y despues de haberse contestado negativamente suplicó se proceda a ello cuanto antes por ser de absoluta necesidad a lo cual ofreció atender el Sor. Alcalde uno de estos proximos dias" (AMP. Sig. 1724). Aquest document fa referència a l'inici del tram 1 al creuer amb el camí vell de Lluc.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim "El valle se ensancha de pronto y se hace más llano, muestra un naranjal a la derecha, y a la izquierda Son Grua, al pie de unos campos de labor, desde donde arranca el camino de Ariant, el valle montañoso más abrupto y cerrado de toda la isla, que nos proponemos visitar. Atravesamos primero entre olivos el Romaní de Son Grua, valle orillado de arrayanes y palmitos entre los que se interponen algunos espinos blancos de notable tamaño. La garganta rocosa que inicia el ascenso recibe apropiadamente el nombre de es clot de l'Infern. Surgen a nuestra vista la barrancada de Pedruixella Gran y las cumbres que componen Muntanya" (pàg. 221).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Antoni Despuig, 1784).
- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareix el tram 1.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix el tram 1 com a camí de carro i el tram 2 com a camí de ferradura.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II-IV.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-26).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(106) CAMÍ DEL MIRADOR DE LA CREUETA

FULLS MAPA 1/5000:

644-8-4

INICI: carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, km.6,4.

FINAL: mirador de la Creueta.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre (1990).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,2 - 1,8 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: a l'inici del camí hi ha una senyal de mirador.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons.

OBSERVACIONS:

- Els punts on el camí estava en més mal estat han estat arreglats amb ciment.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

La segona meitat del camí actua com *Límite de Servidumbre de Protección al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí al Mirador de la Punta apareix a les *Rutas Escondidas de Mallorca* núm. 42, Península de Formentor I. Puerto de Pollença – Casas de Cala Murta: “Un caminejo escalonado, que se ve partir de esta primera rotonda, lleva por el borde de un espectacular acantilado hasta el Mirador de la Punta, a la vista de El Colomer y la ensenada de Punta Nao.”

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-II (39-25)

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix com a caminó.

(107) CAMÍ DE LA TORRE D'ARIANT

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

INICI: torre d'Ariant.

FINAL: camí d'Ariant.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS:-

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1'7 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat.

De les cases de la Torre fins a les proximitats de la font de la Mare de Déu.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1-1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat.

De les cases de la Torre fins al camí d'Ariant. Aquest tram enllaça amb el tram 1 a les proximitats de la font.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets vora les cases.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges
- Empedrat.

OBSERVACIONS:

- El tram 2 correspon a l'antic camí d'Ariant, mentre que el tram 1 és un camí per anar de la Torre a la font.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -****CARTOGRAFIA ON APAREIX: -**

(108) CAMÍ DE CAN LLOBERA A LA TORRETA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: camí vell de Lluc, núm. 126, prop de Can Llobera.

FINAL: la Torreta.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí, els trams 1 i 4.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 3 m.

-Tipus de ferm: empedrat.

Correspon als primers 160 metres del camí que discorren per dins el torrent.

- Tram 2:

-Tipologia: ?.

-Amplada: ? m.

-Tipus de ferm: ?.

Continuació del camí fins enllaçar amb el camí de carro.

- Tram 3:

-Tipologia: carro i pista.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 350 metres.

- Tram 4:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1 - 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra i restes d'empedrat puntualment.

Continuació del camí fins a la casa de la Torreta.

- Tram 5:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici del camí fins a l'inici del tram 3. Correspon a un tros del camí d'accés a Can Llobera d'Alt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil els trams 1, 3 i 5, i molt difícil els trams 2 i 4.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets a ambdós costats als trams 1 i 5. Obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany a l'inici del tram 5 i una altra a l'inici del tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent als trams 1 i 4.
- Regular als trams 3 i 5.
- Actualment el tram 2 no existeix.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Empedrat al tram 1.
- Parets a ambdós costats al tram 1.
- Marges al trams 3 i 5.
- Parcialment empedrat i marges al tram 4

OBSERVACIONS:

-El traçat del tram 1 del camí catalogat correspon al de l'antic camí vell de Lluc que des de les proximitats de Can Llobera es dirigeix a sa Torreta i dóna accés a altres finques i propietats.

- D'acord amb els informadors locals, es tracta d'un camí de ferradura que a la part baixa del camí discorre per dins el torrent (tram 1), continua per Can Llobera com a camí de carro i després de ferradura. Actualment alguns trams d'aquest camí no existeixen (tram 2), o han estat modificats i eixamplats per la construcció d'una pista forestal (tram 3).

- El tram 5 s'ha inclòs per ser el que actualment dóna continuïtat al camí.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins l'apartat *Altres camins del terme de Pollença* com a "Camí de Can Llobera a la Torreta".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Pueblo de Pollensa. Plano Geométrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858). Apareix parcialment.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix parcialment el tram 5.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els trams 3 i 5.

(109) CAMÍ DE LA CUCULLA DE FARTÀRITX

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-8

INICI: proximitats de Fartàritx d'en Roig.

FINAL: cuculla de Fartàritx.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS:-

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici fins a una llargada de 350 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,9 - 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra i pedra.

Continuació del camí fins un poc passat el pas del Frare.

- Tram 3:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Correspon a la continuació del camí fins dalt de la Cuculla.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: fàcil.

b) Fites: sí.

c) Pintades: sí.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Alguns escalons i un marget al tram 2.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -****DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- Al volum núm. 80 de les *Rutas Escondidas de Mallorca*, anomenada "La Cuculla de Fartàritx (Desde Pollença, por El Rafal y L'Assarell)" (García Pastor, 1978), puja a la Cuculla passant pel Pas dels Frares.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "Fartàritx Gran i Fartàritx d'en Roig", on entre les opcions de visites complementàries apareix la cuculla: "Si es vol caminar un poc més es pot anar a la cuculla de Fartàritx. El camí comença a l'alzinar que hi ha després de la font. Des d'allà es pot pujar cap a la Cuculla".

CARTOGRAFIA ON APAREIX: -

(110) CAMÍ DE LA CASA DE LA NEU DE FARTÀRITX

FULLS MAPA 1/5000:

644-3-8
644-4-8

INICI: partió del terme d'Escorca, al coll de Fartàritx.

FINAL: proximitats de les cases de Fartàritx del Racó.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Catàleg de Camins del terme municipal d'Escorca* (Fodesma, 1998).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: tirany.
- Amplada: un portell d'1,2 m a la casa de la Neu.
- Tipus de ferm: terra.

Comprèn des del coll de Fartàritx fins a la casa de la Neu.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura / tirany.
- Amplada: un portell d'1 m, prop de la font de la Roda.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Comprèn des de la casa de la Neu, fins a les proximitats de la font de la Roda.

- Tram 3:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a l'actual continuació del camí, fins a Fartàritx del Racó.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil.
- b) Fites: sí, al tram 2.
- c) Pintades: sí, molt puntualment.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent, pràcticament desaparegut. El traçat del tram 1 correspon al d'un tirany que arriba fins a la casa de la Neu, amb algunes dreceres i que pot no correspondre amb el traçat original.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Solament es conserven alguns petits marges al tram 2 del camí, amb alguns restes d'empedrat.

OBSERVACIONS:

- Actualment el traçat original del camí dels nevaters sols es conserva en alguns trams i bona part del camí ha estat substituït per tiranys i caminois utilitzats pels excursionistes o per pistes agrícoles. Els incendis i les pastures també han afavorit la seva desaparició.

- El traçat del tram 2 actualment pràcticament ha desaparegut, tot i que encara s'observen alguns trossos del traçat original del camí, tanmateix el camí es troba en mal estat i ha estat interceptat per tiranys i caminets indicats amb fites, fent el seu seguiment molt difícil. El traçat dels darrers 200 metres d'aquest tram no s'han pogut identificar.

- El final del tram 2 arriba fins un portell, prop de la font de la Roda, des d'on ja no es pot reconèixer el traçat original del camí. Un camí de cullera continua, actualment, fins a les cases de Fartàritx del Racó donant continuïtat al camí.

- Aquest camí continua dins el terme municipal d'Escorca, fins la casa de neu des Puig Tomir inclòs dins el *Catàleg de camins del terme municipal d'Escorca* (Fodesma, 1998).

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí és la continuació del Camí de Nevaters del Puig Tomir, que apareix amb el núm. 51 al *Catàleg de Camins del terme municipal d'Escorca*, realitzat pel Consell de Mallorca-FODESMA, l'any 1998. Aquest camí figura a la llista del camins amb interès constructiu i excursionista pel que és especialment recomenable la protecció.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Al *Catàleg dels antics camins de la serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993), apareix formant part del camí núm. 14.37, anomenat camí des nevaters del puig Tomir, amb inici a les cases de Fartàritx del Racó, i final a les cases de Neu del puig Tomir. Es tracta d'un camí de ferradura per on es davallava la neu recollida a les cases de neu de Fartàritx des Racó i del puig Tomir, amb els marges i l'empedrat en mal estat i de difícil orientació. Apareix completament grafiat el seu traçat des de la casa de neu del puig Tomir fins a Fartàritx des Racó.

- Al treball anomenat, "Les rutes de la neu: els camins de nevaters a la serra de Tramuntana" (Ordinas, 1997), quan parla dels camins de nevaters i més concretament del primer tram estudiat corresponent a les cases de neu del Puig Tomir, de Míner i de Fartàritx, diu: La ruta començava a la més alta de les cases de neu, la situada prop del Puig Tomir, a 1.035 metres d'alçada, i davallava ràpidament cercant el Coll de Fartàritx on s'ubiquen les restes d'una altra casa de neu, aquesta dins la possessió de Míner. D'aquest coll es dirigia cap a les cases de Fartàritx des Racó (ja dins el terme de Pollença), després de connectar amb la tercera casa de neu, la de Fartàritx. D'aquestes cases la neu seria davallada pel camí habitual d'accés a la possessió, és a dir, pes Pujol. En els darrers anys en què perdurà aquesta activitat, pareix ésser que la neu era davallada a través d'un cable des de les proximitats de la Font de la Roda (més avall que la casa de neu de Fartàritx), fins a les proximitats de Can Pascoi, vora el Camí Vell de Lluc a Pollença. Com és lògic, després la neu era conduïda a Pollença i, antigament, a Palma".

Aquesta ruta només estudiava el tram des de la casa de neu del puig Tomir, fins a les proximitats al coll de Fartàritx i no inclou el tram del camí que discorre pel terme de Pollença, donat l'estat en que es troba. Quan a la seva tipologia és de ferradura i afegeix que d'acord amb un antic nevater els dissabtes (a principis del segle XX) baixaven de Fartàritx fins a 22 mules.

De la documentació localitzada l'autor dedueix que: "la data de construcció del camí és anterior al 1723, i que per contra deixà d'ésser transitat a mitjan del mateix segle. Per altra banda la casa de Neu de Fartàritx funcionà fins a l'any 1911 o 12".

- Al volum núm. 11 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, anomenada "Pollença-Puig de Ca-Pollença (per Es Pujol i Fartàritx des Racó)" (García Pastor, 1966), el camí des de Fartàritx des Racó fins al coll del puig de Ca, per la casa de la Neu discorre des de les cases de Fartàritx fins a la font de la Roda, des d'on es dirigeix cap a la font del puig de Ca i l'hortet de Fartàritx per "un caminó, visible a trossos", i des d'on es dirigeixen cap al coll del puig de Ca "seguint a trossos un caminó, o qualche cosa que s'hi assembla, i altres voltes per allà on vagi millor".

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Puig Tomir, es cita de la següent manera: "...Aquí está la fuente conocida por la Font de la Roda; siguiendo un sendero que conduce ladera arriba, siempre procurando ir hacia la derecha, llegaremos pronto a la Casa de La Neu...".

- A l'obra *Pollença: guía de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Puig Tomir, en el qual trobam una opció de baixada per Pollença i les cases de neu, on es pot llegir el següent: "El caminó dels nevaters ha desaparegut en gran part, però el descens no té pèrdua.

[...] A continuació, se segueix la baixada cap a la base del penyassegat del puig de Ca de Míner i després cap a Fartàritx del Racó. Travessant els sementers i vora les aigües de la font de les Rodes, abans d'arribar a les cases de Fartàritx del Racó, s'agafa el caminó que baixa serpentejant fins a la possessió del Pujol. Finalment, d'aquí se surt al camí vell de Lluc que condueix fins al Pi de les Creus".

- En el llibre *Les cases de neu de Mallorca* (Gorrias, 2001) apareix catalogada la casa de neu de Míner, i a l'apartat dedicat als elements del conjunt es fa una descripció del camí d'accés: "al lloc hi són presents les restes d'un antic camí de nevaters; aquest camí de factura molt senzilla baixava fins al coll del puig de Ca. Des d'aquí el camí es bifurcava: un partia de cap a Fartàritx i el Pujol; l'altre camí baixava fins a Alcanella, la caseta d'en Pixa i Campanet per Gabellí" (pàg. 202).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Catàleg dels antics camins de la serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993). Apareix formant part del camí núm. 14.37, anomenat camí des nevaters del puig Tomir.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix el tram 3.

(111) CAMÍ DE LES ROTES DE CAN SALES

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: camí de Can Sales, núm. 7, a les proximitats de Can Sales.

FINAL: les Planes i rotes de Can Sales, al final del camí núm. 112, i clot de Can Vicenç.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

-*Plan General Municipal de Pollença (1991).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,3 m.

-Tipus de ferm: terra amb esporàdiques restes d'empedrat.

Comprèn des de l'inici fins el final del camí, a les Planes, per les rotes de Can Sales.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,3 m.

-Tipus de ferm: terra.

Travessia del tram 1, que arriba fins al clot de Can Vicenç.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: molt difícil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent. Molt envaït per la vegetació.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Escopidors.
- Restes d'empedrat, molt puntualment.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix inclòs a l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de camí de les Rotes de Can Sales (A.C.I.U. Sig. 312-315).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Catàleg del Antics Camins de la Serra de Tramuntana* (1993) apareix amb el núm. 19.15 com a Camí de les Rotes de Can Sales amb la següent descripció: “És un camí de carro, on trobam alguns ranxos de carboners i des d'on es pot enllaçar amb el camí de Llinàs”. El seu estat

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareix el tram 1.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix el tram 1, com a camí de carro.

- Plànol de la fitxa del Camí de les Rotes de Can Sales al *Catàleg dels Antics Camins de la Serra de Tramuntana* (1993). Apareix el tram 1.

(112) CAMÍ DE LLINARS A LES PLANES

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: cases i camí de Llinars, núm. .

FINAL: les Planes, final del camí de les rotes de Can Sales, núm. 111.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Es tracta d'un curt tram a l'inici del camí amb escalons de pedra.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,7 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a les Planes.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: fàcil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany al final del tram 1, amb un cartell de "Propiedad Privada. Prohibido el Paso. Atención cuidado con los perros".

- Una barrera oberta.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- El camí de carro passava per les cases de Llinars, però en aquest punt el camí està tancat amb unes barreres amb pany i un cartell ("Propiedad privada. No pasar"). Un curt tram de nova factura (tram 1) evita el pas per les cases.

- Els Molins de Llinars estan declarats Bé d'Interès Cultural amb categoria de Lloc Històric.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "Desde Ternelles se llega por otro camino a la vall d'En Marc [...] Contemplamos el valle de Ternelles, la ermita y el Castell del Rei, y alcanzamos el pla des Bous. Pronto se abre a nuestra vista el collado de Llinàs, linde con Ternelles, e iniciamos entre pinos el descenso a la vall d'En Marc, de suelo calcáreo poblado de olivos. Surge ante nosotros la font de Llinàs..." (pàg. 237-238).

- A la *Guia d'excursions por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Llinàs, podem llegir "...Una vez en las explanadas de Les Rotes, el camino de Llinàs es bien visible y no ofrece dificultad alguna en todo el trayecto".

- En el *Catàleg del Antics Camins de la Serra de Tramuntana* (1993) aquest camí forma part del núm. 19.11 anomenat Camí de Llinàs amb inici a la carretera de Pollença-Lluc i final a les rotes de Llinàs. Apareix catalogat com a camí de ferradura, empedrat en mal estat i envaït per la vegetació. A la descripció, diu: "Vora les cases de Llinàs s'ha construït un tram nou empedrat, per evitar el pas per les cases".

CARTOGRAFIA ON APAREIX: -

(113) CAMÍ DE MÍNER PETIT A LA MOLA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-8
671-4-1

INICI: proximitats de Míner Petit, al camí de Míner Gran, núm. 72.

FINAL: cases de La Mola.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí, el tram 1.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m (un portell d'1,1 a l'inici del tram).
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon a la primera meitat del camí.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,5 - 0,9 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres, empedrat molt puntualment.

Correspon a la segona meitat del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil, especialment al tram 2.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent. En alguns bocins, el traçat del camí pràcticament ha desaparegut. El tram 1 presenta alguns esbaldrecs i el ferm arrabassat, especialment al coster dels Ullastres.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.
- Empedrat.
- Escalons.
- Ratlletes.

OBSERVACIONS:

- Actualment, el traçat d'aquest antic camí de ferradura no arriba fins a les cases de Míner Petit, i està interceptat per la construcció del camí de carro fins a Míner Gran, núm. 72. Encara es poden trobar molt puntualment algunes restes del camí de ferradura original.

- Aquest camí correspon a l'antic traçat del camí que des de Míner Petit es dirigeix fins a La Mola, formant part de la xarxa de camins de ferradura que en aquesta àrea comunicaven les diferents possessions. Per la seva tipologia, el camí presenta un elevat interès constructiu.

- El camí té continuïtat amb el camí Llarg (núm. 89), i amb el camí vell de Míner Petit a Míner Gran (núm. 133).

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix completament.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix completament, com a camí de ferradura, fins a les cases de Míner Petit.
- Plànol de les *Rutas Escondidas de Mallorca*, núm. 82, anomenada "Míner - La Mola Desde Campanet, por Gabellí y Biniatró" (García Pastor, 1979).

(114) CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

644-4-7

INICI: carretera vella de Lluc, núm. 8.

FINAL: final del camí dels Casals, núm. 98, a les cases de Pedruixella Gran.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Mal estat del camí.

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 4 m.

-Tipus de ferm: terra.

De la carretera vella de Lluc, a l'inici a la carretera C-710, Pollença Andratx, km. 6,1. Aquest tram és anomenat camí de les Creus.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,6 m.

-Tipus de ferm: empedrat i terra.

Des del camí dels Casals, fins prop de les cases dels Casals.

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,6 m.

-Tipus de ferm: empedrat i terra.

Des de darrera les cases dels Casals fins el camí dels Casals (núm. 98), prop de la Cova Mitja.

- Tram 4:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,9 m.

-Tipus de ferm: empedrat.

Des del camí dels Casals fins davant les cases de Pedruixella Gran.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets a ambdós costats al tram 1
- Paret i marge al tram 4.
- Obert a la resta

LIMITACIONS DE PAS:

- Dues barreres tancades sense pany al tram 1: una a l'inici i una altra al final.
- Una barrera oberta i dues reixes al tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i dolent la resta.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges al tram 1.
- Gual empedrat al tram 1 al creuer amb el torrent.
- Pràcticament tot el camí està empedrat i compte amb un marge de sustentació a la major part dels tres primers trams.
- Escalons i ratlletes al començament del tram 4.

OBSERVACIONS:

- El traçat del camí catalogat correspon al de l'antic camí de ferradura que es dirigia a a Pedruixella Gran i Pedruixella petit. A la segona dècada del segle XX, es va construir al nou camí de carro (camí núm. 98), que interceptà en nombroses ocasions el seu traçat. Des de l'inici del tram 4, una travessia del camí es dirigia a Pedruixella Petit. Aquesta travessia actualment encara existeix, tot i tenir el portell tapat al seu inici. El traçat original d'aquest camí apareix completament grafiat al plànol d'en Moreno Ramirez (1858).

- El tram 1 és conegut com a camí de les Creus.
- Els darrers metres del tram 3 actualment no existeixen, però es coneix la seva antiga existència per les restes del final.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El mal estat d'aquest camí va ésser una constant en els llibres d'actes de l'Ajuntament de Pollença: el 3 de setembre de 1837, es tractà la proposta del propietari de Pedruixella que deia "que en el camino que va en aquel Predio, y junto a la propiedad de Dn. Sebastian Cerdá llamada las Creus se halla en un estado intransitable de resultas de las avenidas de las aguas de aquel torrente, y no dando las oportunas disposiciones para su recomposicion, no seria

extraño que cuanto sucediese alguna desgracia, como cuasi ha sucedido al nominado Pujol, cuya propuesta ohido por los señores del Ayuntamiento han resuelto unanimente se haga intimar por medio del oficial sache a dicho dn. Sebastian Cerdá que dentro el termino de seis dias recomponga la parte del camino que linda con el torrente y la tierra las Creus, que de lo contrario se mandara hacer a sus costas, y será responsable de los perjuicios que acaso se irroguen por su morosidad" (AMP. Sig. 1709).

El 15 de gener de 1865 es va reunir el consistori i un dels regidors "manifestó que D. Antonio Pujol le habia hecho presente que el camino de Padruxella en el tramo de las creus y torrente hay un trozo que se ha hecho intransitable a consecuencia de las avenidas de aquel; que lo indicaba para que el Ayuntamiento se sirviera dar las disposiciones oportunas a fin de que se repare por quien corresponda" (AMP. Sig. 1712).

En sessió del 5 de novembre de 1893 "La Presidencia suplica a la Comisión de Obras se digne trasladarse al camino que conduce a Praduxella frente al predio Las Creus, para conocer el mal estado en que se encuentra debido al derrumbamiento del muro y al corte de encinas que sostenian o servían de apoyo al mismo (AMP. Sig. 1718). El 29 de juny de 1894 "El Sor. Pujol hizo presente a la Corporación el estado intransitable en que se encuentra el trozo de camino frente a Las Creus que conduce a los predios Praduxellas, a causa del corte de encinas y derrumbamiento del muro; y considerando el que habla que el levantamiento de dicha pared incumbe al propietario de la citada finca Las Creus, segun consta en un acta que obra en estas oficinas fecha 3 de setiembre de 1837, suplica a la Corporación tome acuerdo respecto al particular" (AMP. Sig. 1718).

El 29 de juliol de 1894 el consistori pollencí donà lectura a una instància d'un veïnat que demanava es deixàs sense efecte l'acord pres el 26 de juny referent "al trozo de camino que conduce a los predios Praduxella, frente Las Creus". Com a continuació del document anterior, el 21 d'agost el consistori desestimà l'esmentada instància (AMP. Sig. 1719), i en sessió del 21 d'abril de 1895 es tornava a desestimar una altra instància del mateix veïnat contra l'acord "referente a las obras de construcción de una pared del predio Las Creus que sirve de defensa al camino que conduce a los predios Els Casals Pedruxella Gran y Pedruxella Petit, toda vez que no interpone recurso de ninguna clase y se limita solamente a solicitar fuera del plazo legal, que se deje sin efecto el acuerdo aludido (AMP. Sig. 1719).

El 23 de març de 1900 "se acordó que la Comision de Policia rural se digne pasar al camino que conduce a los predios Praduxellas, al objeto de estudiar su reparacion, toda vez que los propietarios de los expresados predios, hallanse dispuestos a sufragar los gastos que se ocasionen" (AMP. Sig. 1721), i amb tal motiu, segons l'acta del 30 de març de 1900, el president de la comissió de policia rural "da cuenta de haber pasado en union del Sr. Director de Caminos a demarcar la linea del que conduce a los predios Praduxellas, conforme lo acordado en una de las sesiones anteriores" (AMP. Sig. 1721).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra de *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "El camino se hace mucho más practicable en lo sucesivo, y por un arco de marés de un solo ojo salva un arroyo cuyo curso delinear primero los chopos y luego las encinas y algarrobos [...] Vemos a nuestra izquierda la propiedad llamada es Casals, en lo alto de un otero cubierto de rudas. Prosigue el camino por la derecha entre bloques de piedra y asciende sinuosa y cansinamente en dirección a Pedruixella Gran [...] Sigue el camino por la izquierda en busca

de Pedruixella Petit, ascende de nuevo a Pedruixella Gran, antiguo *rafal* de los tiempos de la conquista” (pàg. 219-220).

- Forma part del camí inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: “Es tracta dels restes de l’antic camí de ferradura que va esser destrossat per la carretera que puja a Pedruixella Gran. A més també es poden trobar restes cap a la banda de Tuixà i existeix la possibilitat que continuàs cap a Mortitx pel Coll de l’Era” (pàg. 350). La part final del camí que apareix al catàleg no s’ha inclòs per no existir actualment.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Pueblo de Pollensa. Plano Geomètrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858). Apareix perfectament grafiat el traçat del camí de ferradura, des del portell a l’inici del tram 2 fins a Pedruixella Petit i Pedruixella Gran.

(115) CAMÍ DE LA CEL·LA

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-5

644-5-6

INICI: camí de Ternelles, núm 1, prop de les cases de Ternelles.

FINAL: la Cel·la.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia:

-Amplada:

-Tipus de ferm:

SEGUIMENT:

a) Dificultat:

b) Fites:

c) Pintades:

d) Cartells indicadors:

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL: -

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ: -

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El treball de camp necessari per emplenar la fitxa i cartografiar el camí no s'ha realitzat perquè la propietat no ha permès l'entrada a la finca.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix inclòs a l'apartat de regulació d'elements d'interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de camí de Ternelles a la Cel·la (A.C.I.U. Sig. 312-315).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra de *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "Un camino empedrado lleva a la ermita; dejando atrás el pétreo pedestal de una cruz, se inicia el ascenso por una avenida de cipreses" (pàg. 233).

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "És un curt camí que parteix de les Cases de Ternelles sense empedrar i on, més tard apareix un formidable empedrat, que arriba fins a l'ermita" (pàg. 343).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca, 1993). Escala 1/10.000.

(116) CAMÍ DE CALA SOLLERIC

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-5

INICI: cases d'Ariant de Baix.

FINAL: prop de la cala dels Porcs.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: no.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra

Des de l'inici del camí fins al coll de Pollença.

- Tram 2:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret, reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany al tram 1.
- Una barrera tancada amb pany al final del tram1 amb un cartell de "Zona ecológica de máxima protección".
- Una barrera tancada sense pany al final del tram 2.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i dolent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Gual empedrat.
- Marges al tram 1.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Els camins a la font Gallarda, la Font de Solleric i el Cingle Verd apareixen en el núm. 64 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Vall d'Ariant II. La Font Gallarda, La Ferradura i El Cingle Verd (García Pastor, 1974).

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Ariant, podem llegir "...Un camino de reciente construcción une la pequeña cala con las casa de Ariant...Antes de llegar a la barrera de la fuente, en el collado de Ariant, existe una bifurcación de caminos, el de la izquierda nos lleva a la carretera de Lluc-Pollensa, a través de de Son Grua y el otro a la misma carretera, pero pasando por Pedruixella Gran. Este otro camino es un poquito mas llargo, pero para variar y porque es mas pintoresco podemos seguirlo en el regreso..."

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix el tram 1 i parcialment el tram 2.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(117) CAMÍ DE LA CASETA DELS MILICIANS

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-5

INICI: cases d'Ariant de Baix.

FINAL: caseta dels Milicians

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: tirany

-Amplada: 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici del camí fins prop del Puig dels Moros.

- Tram 2:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a la Caseta dels Milicians

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de la Caseta dels Milicians fins a una llargada de 150 m.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: difícil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera amb pany al final del tram 1 i un cartell de “Zona ecológica de máxima protección. Se ruega no pasar”.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular els trams 1 i 2 i molt dolent el tram 3.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge de sosteniment.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -****DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- El camí catalogat apareix al núm. 63 de les *Rutas Escondidas de Mallorca El Valle de Ariant I. Caseta dels Milicians* i al núm. 64 *El Valle de Ariant II. La Font Gallarda La Ferradura El Cingle Verd* (García Pastor, 1974) on diu “... siguiendo un sendero que, orillando terrenos de cultivo, se orienta hacia el Puig dels Moros, que quedará inmediato a la derecha al alcanzar este portillo en la orilla del valle [...] Desde el borde de la explanadilla ante la Caseta dels Milicians [...] iniciamos el descenso en busca de un sendero [...] que baja, acondicionado como puede, por lugares muy pendientes y abruptos hasta pasar delante de una cueva – donde prácticamente muere –”.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareixen els dos primers trams aproximadament.

(118) CAMÍ DE CALA FIGUERA (B)

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

INICI: carretera PM-221 del Port de Pollença al Cap de Formentor, km. 13,1.

FINAL: cala Figuera.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí, per constituir un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici del camí fins al portell, travessant l'aparcament.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins al final del camí de Cala Figuera (A), núm. 141, al petit aparcament que hi ha prop de la Cala.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 2 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat.

Correspon a 50 metres del camí, que arriben fins a Cala Figuera.

- Tram 4:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

De la carretera PM-221 del Port de Pollença al Cap de Formentor, km. 12,7 al tram 2 del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Regular els trams 1, 3 i 4 i molt dolent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons al tram 4.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana que es produí el maig de 1990 (A.C.I.U Sig. 312) es proposava "el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant
- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: "los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales". El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5ª) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins

d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 645-IV. Apareix aproximadament excepte el tram 1 i part del tram 2.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 645-I (40-25). Apareix aproximadament el tram 4 i la segona meitat del 2.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix tot el camí excepte el tram 1.

(119) CAMÍ A LA FORTALESA DE LA PUNTA DE L'AVANÇADA

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

644-8-5

INICI: zona militar de la punta de l'Avançada.

FINAL: Fortalesa de la punta de l'Avançada i far.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici del camí fins al far de la punta de l'Avançada.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 4 - 4,5 m.
- Tipus de ferm: terra i grava.

Del tram 2 a la fortalesa.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert el tram 2.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta amb un cartell de "Propiedad privada prohibido el paso" a l'inici del tram 2.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge al tram 2.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 31 d'octubre de 1816 "En cumplimiento de la circular de V.S de 29 del mes que rige pongo en noticia de V.S que el motivo de no haver dado parte a V.S cada quince dias del estado de la recomposicion de los caminos como previene la circular ha sido por descuydo pero no se ha dejado en un punto de continuar la recomposicion de los caminos y en la carretera de Palma por las inmediaciones de Son Sion y Son Terrasa salvo algunos dias que a solicitud del comandante del Castillo de esta villa que se han empleado en la recomposicion de su camino que en lloviendo un poco se acia intransitable y las tropas se quejavan en extremo [...] cuya recomposicion por menor y pago es como sigue:

[...]

en el camino del Castillo en quatro distintos puntos que son en frente la torreta, a la Punta, a Can Suau, y a Can Segui se han recompuesto seiscientas varas de camino" (AMP. Sig. 2948 i A.G.C.M. Sig. VI-60/4).

A finals de l'any 1816 el Director General de Camins, Lleonard Oliver, va haver de dirimir una disputa entre els municipis de Pollença i Campanet degut a la recomposició del camí vell de Campanet. L'Ajuntament de Pollença argumentava que "es de grande atencion los muchos caminos que tiene que componer, y de mayor importancia que el que dió motivo a la disputa, y otras atenciones y obras que son de primera necesidad [...]. Hay despues las carreteras principales como la que va a Lluch que es intransitable y peligrosissima [...] la del Castillo o Puerto que en el invierno no se puede viajar, y tan necesaria como que sin ella faltaria el comercio en gran parte, y con particularidad y preferencia que la de Campanet" (A.R.M. Sig. AA 831).

L'enginyer d'Obres Públiques, en comunicació dirigida al Comandant General de les Balears el 31 de desembre de 1938, donava a conèixer el contingut de l'ofici rebut del Cap del Servei Nacional de Ports i Senyals Marítimes: "Vista el acta levantada por la Comisión Mixta para el estudio de la desviación del camino vecinal de Formentor y del camino de servicio (sic) del Faro del puerto de Pollensa, con motivo de las obras de la Base de Hidros del puerto de Pollensa [...] Resultando que el camino de servicio del faro al Caserío del Puerto de Pollensa y el Camino vecinal nº 431 que con él empalmaba han quedado interrumpidos con motivo de las obras para la Base de Hidros, proponiéndose por la Comisión Mixta una desviación del Camino 431 que empalmará con el de servicio en un punto distante a aquel donde antes empalmaba y además de eso una desviación del camino de servicio por la parte del Faro que a su vez termine dicha desviación en el camino 431.= Considerando que con la

solución propuesta quedará bien servido el Faro aun cuando el recorrido sea mayor, a condición de que la desviación del camino 431 que ha de ejecutar la Diputación no se encuentre en peores condiciones que el que ha de construirse como desviación del de servicio, por este Ministerio.= Este Servicio Nacional ha resuelto aprobar el acta de referencia debiendo tener en cuenta la Diputación lo manifestado en el Considerando anterior" (A.M.S.C. Sig. 3ª 3 29).

El 10 de juliol de 1949 "Vista una moción de la Comisión de obras de este Ayuntamiento en la que propone se lleve a cabo la obra de ampliación y asfaltado de la entrada del camino del Faro del Puerto de esta Villa" va aprovar l'esmentada obra i el corresponent plec de condicions (AMP. Sig. 1742).

El 20 d'octubre de 1957, a l'acta del ple l'ajuntament pollencí, apareix una relació d'obres on trobam "asfalto camino viejo del Faro y travesia del mar a Boquer" (AMP. 1742). En una altra sessió de 29 d'octubre de 1958 tornam trobar una referència a la realització de les mateixes obres.

L'any, 1958, l'Ajuntament de Pollença obrí un expedient anomenat "Expediente instruido con motivo de la realización de las obras de asfaltado del camino viejo de faro, travesia del mar a Boquer y final del paseo de Anglada Camarasa del puerto de esta villa", on el senyor secretari, certifica la necessitat d'elaborar els pressupost corresponents a diverses obres, entre las que hi ha "riego superficial del camino del faro, travesia del mar a Boquer y final del paseo Anglada Camarasa". També estableix la necessitat d'aplicar contribucions especials per dur-les a terme.

Al final del document apareix una nota que diu: "celebrada en el dia de ayer, figura uno que literalmente copiado dela cta correspondiente dice así: visto el presupuesto de asfaltado del Camino viejo" (AMP. Sig. 2956).

Dins una relació d'obres i millores realitzades per l'ajuntament de Pollença, durant la campanya municipal del 18 de juliol de 1959, al 18 de juliol de 1960, trobam la "ampliación y asfaltado del camino viejo del faro", amb un pressupost de 80.719,85 ptes. a partir de contribucions especials i aportacions municipals (A.R.M. Sig. L-593).

A l'arxiu de la secció de patrimoni del Ministeri de Defensa de la província de Balears, trobam una petició de l'Ajuntament de Pollença demanant un informe sobre el Pla General d'Ordenació del municipi. La resposta del Ministeri, datada el 28 de juliol de 1987, fou negativa, informant desfavorablement "el proyecto de paso libre de público con modificación del vial del Camino de La Fortaleza" contemplat en el Pla (Sig. 07-410-001).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Antoni Despuig, 1784). Apareix aproximadament el tram 1 fins a l'inici del tram 2 i el tram 2.

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Pollensa, 644-II quadrant NE.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareix el tram 1.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Full 644-II. Escala 1/25.000. Apareix com a carretera.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Full 644-IV (38-25). Escala 1/25.000. Apareix com a carretera exceptuant els darrers 300 metres del tram 1.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(120) CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA GRAN A TEUJAR

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

INICI: camí de Pedruixella Gran al camí d'Ariant, núm. 100, prop de les cases de Pedruixella.

FINAL: Teujar.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Des de l'inici del camí fins a una llargada de 220 metres.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura / tirany.
- Amplada: 0,5 - 1 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 150 metres.

- Tram 3:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 1,8 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat.

Continuació del camí fins a creuar el camí de Pedruixella Gran al camí d'Ariant, núm. 100.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,4 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon als darrers 75 metres del camí.

- Tram 5:

- Tipologia: carro.

- Amplada: 2,3 – 3 m.
- Tipus de ferm: asfalt i terra.

Continuació del camí fins l'Alzinar d'Alt, al portell de Teujar.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil els quatre primers trams, especialment el tram 2 i fàcil el tram 5.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Regular, excepte el tram 2 que és molt difícil.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Els trams 1, 3 i 4 del camí estan empedrats i compten amb un marge de sustentació, que trobam a quasi tot el camí.
- Al final del tram 5, al portell de Teujar, hi ha escalons.

OBSERVACIONS:

- El traçat del tram 2 del camí no és molt clar.
- Al tram 5 del camí hi ha algunes restes de l'antic camí de ferradura.
- El camí de Pedruixella Gran a Ariant, núm. 100, travessa el camí antic al tram 5.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -****CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

(121) CAMÍ DE CAN PUNXA

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: final del camí de Can Sales, núm. 7.

FINAL: camí de Ternelles, núm. 1.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991)

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Correspon a una llargada de 250 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Correspon a una llargada d'uns 200 metres.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del camí fins a arribar al camí de Ternelles, núm. 1, prop de Can Banya.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: fàcil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Dues barreres tancades amb pany a l'inici i al final del tram 2.
- Una barrera oberta al final del tram 3, amb un cartell "Prohibido el Paso. Propiedad Privada".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS: -****DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

Aquest camí apareix totalment al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25). Apareixen els trams 1 i 3.

- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Sols apareix la primera meitat del tram 1 i el tram 3.

(122) CAMÍ A LA FONT DEL POLL

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

INICI: camí que va de Pedruixella Gran al camí d'Ariant, núm 100.

FINAL: font del Poll i camí d'Ariant, núm. 104.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,5 - 1 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres

Des de l'inici del camí fins a una llargada de 100 metres.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,9 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: empedrat i terra.

Continuació del camí cap a l'est, fins arribar al camí d'Ariant.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,2 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Correspon a uns 75 metres que junten el final del tram 1 amb la font del Poll.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: empedrat.

Variante del camí que parteix de la meitat del tram 1 i té una llargada de 100 metres.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del tram 4 fins al camí que va de Pedruixella Gran al camí d'Ariant (núm. 100).

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Escalons al tram 1.
- Marge a un o els dos costats als trams 2 i 3.
- Empedrat parcialment al trams 2, 3 i 4.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -****DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

- Aquest camí apareix en el núm. 13 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Mortitx-La Malé (García Pastor, 1966): “La nostra sendera enllaça tot seguit amb el camí de carro que pujant en ziga-zaga pel coster, arriba fins a Ariant a través del coll del seu nom. Passades les cases de Pedruixella Gran, [...] un corriol ben marcat fa drecera amb les revoltes del camí de carro que travessa més d'un cop i du a la font des Poll”.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareixen els trams 1, 2 i 3.

(123) CAMÍ 123

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-6

INICI: camí de Pedruixella Gran al camí d'Ariant, núm. 100, prop de la font del Poll.

FINAL: fins a una llargada d'uns 500 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,2 m.

-Tipus de ferm: terra i empedrat.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: fàcil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a la meitat del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge.

- Empedrat parcialment.

OBSERVACIONS:

- Aquest camí continua com a pista forestal fins a enllaçar amb el camí dels Casals, núm. 98.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Apareix aproximadament.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els primers 300 metres del camí.

(124) CAMÍ DE LES QUARTERADES (B)

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-5

INICI: final del camí de les Quarterades (A), núm. 4.

FINAL: cases de les Quarterades.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra i grava.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixes.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a la meitat del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- Segons fonts orals aquest camí també és conegut com a camí de la Font.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Aquest camí apareix al *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio del Plan General Municipal* formant part de la xarxa viària com a *vía red municipal* (Ajuntament de Pollença,1991).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Full 644-IV Escala 1/25.000.
- *Planos de ordenación del Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991). *Plano de red viaria general y estructura orgánica del territorio*. Aquest camí forma part de la xarxa viària com a *vía red municipal*.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(125) CAMÍ DE CAN CAMA-ROJA / CAMÍ DE LA PUNTA

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-6

INICI: carretera PM-220 Ramal C-713 al Port de Pollença, km. 65.

FINAL: cases de Can Barrio.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí rural.
- Plan de caminos rurales de Baleares.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí: camí de Can Cama-roja

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge als dos costats als darrers 200 metres del camí.

OBSERVACIONS:

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 29 de gener de 1970 es va procedir a una nova divisió municipal en districtes, quedant formada la secció tercera del segon districte per les següents partions: fi del nucli de la població fins a la carretera de Pollença al port de Pollença, camí de Can Camarotja fins el torrent de Sant Jordi i seguint aquest cap a la mar per Ca na Valentina (AMP. Sig. 1744).

El juliol de 1990 el Govern Balear, a través de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, va elaborar el projecte dels camins de servei rural de la Punta, camí de Marina, camí de la Terra Nova i camí de Can Romí-La Coma, obra de l'enginyer agrònom I. Vivancos (AMP. Sense signatura).

En un document relatiu al *Plan de caminos rurales de Baleares* corresponent al terme municipal de Pollença, apareixen *Datos relativos a los caminos rurales incluidos en la solicitud formulada por el Ayuntamiento*, entre els quals apareix el camí de la Punta amb una longitud aproximada de 450 metres i una amplada de 2,5 metres (A.C.A.P. Sense signatura).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 4 (Vall de Bóquer), el camí de Can Cama-roja.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25)

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(126) CAMÍ VELL DE LLUC (A)

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7
644-4-7
644-4-8
644-3-8

INICI: camí de Can Romí (núm. 9)

FINAL: terme municipal d'Escorca.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí reial.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: tirany
-Amplada: 0,5 - 1 m.
-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici fins al camí de Can Llobera a la Torreta (núm. 108).

- Tram 2:

-Tipologia: carro.
-Amplada: 2,2 m.
-Tipus de ferm: terra i grava.

Continuació del camí fins a una llargada de 350 metres.

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.
-Amplada: 1,4 m.
-Tipus de ferm: empedrat.

Continuació del camí fins a una llargada de 150 metres.

- Tram 4:

-Tipologia: tirany.
-Amplada: 0,5 - 1 m.
-Tipus de ferm: terra.

Correspon al tram del camí que arriba fins prop de Can Barba.

- Tram 5:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: grava.

Correspon a uns 100 metres, fins al final del camí de Can Barba (núm. 84).

- Tram 6:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 m.
- Tipus de ferm: grava i terra.

Del camí de Can Picassa (núm. 85) fins prop del Redol de Can Cerdà.

- Tram 7:

- Tipologia: tirany / ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i restes d'empedrat.

Continuació del camí fins al torrent que hi ha entre el Pujol i Can Guillem Bet.

- Tram 8:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon al tram fins a connectar amb el camí vell de Lluc (B), núm 150.

- Tram 9:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins prop de Can Pascol, enllaçant amb la carretera Vella de Lluc (núm. 8). Als darrers metres d'aquest tram, el camí és sols un tirany.

- Tram 10:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i restes d'empedrat.

Continuació del camí fins la partió amb el terme municipal d'Escorca.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret als trams 6 i 7 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una reixa al tram 1.
- Una barrera tancada sense pany al final del tram 6.
- Una barrera tancada amb pany i una reixa al final del tram 7.
- Una reixa abans de les cases de Can Guillem Bet.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent, regular el tram 10.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Empedrat als trams 3 i 7, i marge als trams 2, 3 i 8.

OBSERVACIONS:

- Segons fonts orals el camí de ferradura començava a Pollença, d'on sortia pel pas d'en Barqueta seguint el que és actualment la carretera Vella de Lluc (núm. 8) i enllaçant posteriorment amb el camí de Can Romí (núm. 9), on hi ha l'inici del camí.

- El tram 1 del camí, discorre sempre prop del torrent i a causa del seu desús i d'haver estat envaït per la vegetació en algunes parts no existeix.

- Entre els trams 5 i 6 el camí continua pel camí de Can Barba (núm. 84) fins al creuer amb el camí que dur al Redol de Can Cerdà, on comença el tram 6. En aquest tram el camí passa pel mig d'un sementer que ha estat llaurat; segons fonts orals això ja passava quan el camí era emprat, tanmateix però la gent quan passava el tornava a marcar.

- El tram 9 està bastant envaït per la vegetació.

- El camí que comunicava les viles de Pollença i Lluc ha estat emprat des de temps immemorial. Documentat ja al 1340, en els seus inicis era un camí de ferradura que va sofrir nombroses recomposicions al llarg dels anys. A la segona meitat del segle XIX es va construir un nou camí per a carruatges a la part que creuava la vall d'en Marc, i el 30 d'agost de 1914 es va acordar la construcció del camí de carro a la part superior del camí, entre Ca l'Herevet i la finca de Muntanya (Escorca). Poc després, l'any 1916, la conveniència de construir una nova carretera aprofitant el traçat del camí públic, va propiciar la seva incautació per part de l'Estat. La carretera es va construir, però gairebé no oferí servei, ja que va ser substituïda per l'actual carretera, que fou bastida entre els anys 1940-1950.

Part de la documentació arxivística del segle XIX no és prou precisa a l'hora de determinar si fa referència a aquest camí o a la carretera vella de Lluc (núm. 8), ja que aquests camins foren utilitzats simultàniament i el seu traçat és proper, per la qual cosa apareixen els mateixos documents als dos camins.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 24 d'octubre de 1770 l'Ajuntament de Pollença va pagar a Pedro Josep Canaves una pòlissa de 8 sous "y dicen son por haverlo enviado en los soldados a enseñar el camino de Lluch por buscar desertores" (AMP. Sig. 1387).

En compliment d'una circular del Director General de Camins sol·licitant informes sobre l'estat d'aquests en el terme de Pollença, l'Ajuntament va elaborar diversos escrits sobre els seus camins: el 3 de juny de 1816 es feia saber que s'havien fet diverses recomposicions, entre elles "tres porciones del camino Real por el qual de esta villa se va a la de Lluch o Parroquia de Escorca y lugares llamados Can Pontico, Son Serra y Son Grua que son ochocientas sesenta y dos varas" (A.G.C.M. Sig. VI-60/3). El 25 d'octubre de 1816 la Universitat de Pollença firmava una pòlissa per valor de 5 lliures 14 sous "per recomposicio del pas del torrent de Llinas en el camí de Lluc" (AMP. Sig. 1387).

El 31 d'octubre del mateix any es deia el següent: "en el camino de Lluch se han recompuesto trescientas varas de camino y el passo del torrente llamado el salto de Llinás en el qual se ha trabajado mucho por maestros" (AMP. Sig. 2948 i A.G.C.M. Sig. VI-60/4). També en el municipi d'Escorca es recomposava el camí: "Antonio Caneves Bayle Real de la Villa de Escorca para dar cumplimiento a las ordenes de V.S de 26 de febrero ultimo, y lo del corriente digo: Que tres caminos reales comprènde esta Villa: el uno que es el camino Real para Palma, el otro que es el que va a Pollença, y el otro es el que va a Soller" (A.G.C.M. Sig. VI-60/3).

A finals de l'any 1816 el Director General de Camins, Lleonard Oliver, va haver de dirimir una disputa entre els municipis de Pollença i Campanet degut a la recomposició del camí vell de Campanet. L'Ajuntament de Pollença argumentava que "es de grande atencion los muchos caminos que tiene que componer, y de mayor importancia que el que dió motivo a la disputa, y otras atenciones y obras que son de primera necesidad [...]. Hay despues las carreteras principales como la que va a Lluch que es intransitable y peligrosissima" (A.R.M. Sig. AA 831).

En l'expedient de camins i travessies, format el 1821 per ordre del comissionat Lleonard Oliver, cada ajuntament donava notícia de l'estat en que es trobaven els camins del seu districte i les recomposicions que havien de menester. En el cas de Pollença, es presentà una relació dels camins i les despeses necessàries per a la seva recomposició; en primer lloc apareixia el "Camino general de Lluch", amb un càlcul de despeses de 8000 lliures (A.G.C.M. Sig. X-822/9).

En sessió plenària de l'Ajuntament de Pollença, celebrada el 29 de desembre de 1830, "se ha tenido presente el producto de los caminos que resultava a favor de los caminos publicos de esta villa en la acta de 30 diciembre del pasado año 1829 que se hallava en poder del honor Jayme Llitrá que en total son trece libras quince sueldos; y como para la recomposición del camino de la valle den March haya importado ocho libras, y sinco sueldos, a resulta quedan en deposito, sinco libras y dies sueldos los mismos quedan en poder del indicado Llitrá nuestro exactor" (AMP. Sig. 1708).

El mateix ajuntament, en una altre sessió plenària celebrada el 19 d'octubre de 1840, "Muchas veces han reflexionado el estado lamentable y de abandono en que se halla el camino de la villa de Lluch o Escorca llamado vulgarmente de la vall den March que nos

abre la comunicació con aquella villa y sin ser posible abrir otra que no sea de mucho mayor coste" (AMP. Sig. 1709).

A l'Arxiu Municipal d'Escorca, dins l'apartat nº 3 de la carpeta dedicada a Obres i camins, titulat Camins, carreteres i ponts (1838-1844), trobem una fulla solta, sense datar, on s'estableix una *Relación de los caminos vecinales y municipales que tiene en su custodia este Ayuntamiento con expresión de clase, longitud, anchura y estado de conservación*, on apareix el camí de Lluc a Pollença, catalogat com a camí de ferradura, amb una longitud de 8 Km i un estat de conservació "mediano" (A.M.E. Sig. 298/3).

El 29 de setembre de 1847, l'Ajuntament d'Escorca feia saber que es començarà a recaptar l'impost del jornal personal, per poder iniciar la "recomposición de los caminos que desde el Colegio de Lluch dirijen a la Torre de Bordils, a Soller y a Pollensa que se hallan intransitables" (A.M.E. Sig. 298/3).

El 24 d'agost de 1862 "Se presentó ante la Corporación previo el competente permiso Jayme Vives y Campomar (a) Gatrell, y manifestó que tenia cedido a favor del pueblo todo el terreno que le ocupa la nueva carretera de Escorca en su finca la font de Varitx, que acaba de atravesarle, conociendo los buenos deseos de la Corporacion y la conveniencia de los transeuntes; y el Ayuntamiento agradecido a esta manifestacion, acuerda cederle y le cede el tramo de camino viejo enclavado ante su finca citada, para que pueda poseerlo en propiedad, como la restante parte de la finca" (AMP. Sig. 1712).

En sessió plenària celebrada el 31 de gener de 1869 "El Sr. Cerdá y Bennasar de la comision de obras, indicó que en el camino de Escorca, cercana a Son March se ofrecian algunos inconvenientes sobre el transito, y que se pedia por algunos el remedio y que se les concediera el camino viejo en equivalencia del terreno que habian cedido. Enterado el Ayuntamiento acordó que la comision paxe a examinar sobre el terreno el asunto y se acordara lo que proceda". El 14 de febrer es donava a conèixer el resultat de la inspecció: "El Sr. Cerdá dijo que con la comision de obras, habia pasado el camino de Escorca, tramo del molinet, propiedad de Margarita y Magdalena Cifre y March hermanas, y consideraba muy justo la concesion, se ceda a ellas el tramo del camino viejo en sustitucion del nuevo cuyo terreno cedieron para el nuevo hace ya tres años. El Ayuntamiento aprobó el dictamen de la Comision, y las cede dicho camino viejo delante de sus respectivas propiedades" (AMP. Sig. 1713).

El 22 d'agost de 1886 una sol·licitud d'un particular, D. Rafael Vicens, "para levantar una pared en su finca El Rafalet camino de Escorca" (AMP. Sig. 1716).

A la sessió celebrada el 25 de febrer de 1891 "la Comision de obras y policia presenta el dictamen detallado, referente al camino antiguo de Lluch frente Can Perich de Catalina March, de Cerdá Vilanova, y despues de relacionar la situación y circunstancia de aquella via, emite su dictamen asi [...] rellenar dicho camino dejando expeditas todas las demás tajeas que hay para que las aguas puedan esparramarse sin ocasionar perjuicio a nadie de aquellos terratenientes"; el 4 de març del mateix any "El Sor. Llobera D. Juan, pide al Sor. Alcalde, que toda vez que está acordado tapiar el portillo del camino de Lluch entre las fincas Can Perich y el Rafalet, desea se proceda a la obra" (AMP. Sig. 1718).

En carta datada el 24 de febrer de 1998, don Antonio Cánaves Solivellas, propietari de la possessió de Muntanya, va remetre al gerent de Fodesma informació relativa als enllaços

viàris entre els termes d'Escorca i Pollença. Parlant de l'antic camí de ferradura, diu el següent: "Sobre el camino referido, se asentó sin lugar a dudas el que se estaba construyendo allá por el año 1914, como camino de carro, para unir Pollensa y Escorca [...] camino que fue incautado por Obras Públicas, tal y como estaba previsto – durante el año 1915, levantándose la correspondiente Acta, que se firmó el 29 de enero de 1916" (Fodesma. Registre d'entrada núm. 39).

En comunicació dirigida a Fodesma el 3 de març de 1998, la propietària de Ca l'Herevet "Conocedora de la existencia del proyecto de restauración entre los núcleos urbanos de Lluc y Pollensa, del antiguo camino de herradura, que todavía a principio de este siglo unía las mentadas poblaciones", demanava que la restauració "se ciña solo al camino de herradura, convertido el año 1914 en camino de carro, que atraviesa la zona boscosa, en la ladera del Puig Tomir, que nada tiene que ver con el que posteriormente se construyó por Obras Públicas, con la categoría de carretera, que finalmente atraviesa terrenos de olivar" (Consell de Mallorca. Registre d'entrada núm. 2877).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- *A les vores dels torrents. Anuari 1999* (Argemi, Mercè), a les referències documentals de la vall d'en Marc apareix la declaració de Pere Martí de Valig sobre possessió d'una peça de terra situada en aquest indret que afrontava "amb el camí de Lluc, amb el camí de Mortitx i "cum torrente qui descendit de Benetiger" (AMP, Capbreu de 1515, Reg. 512, f. 89v)".

- Segons García Pastor (1969), en el núm. 36 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, apareix el "Camino viejo de Lluc a Pollensa", on es descriu un tram de l'antic camí de ferradura proper a la font de Muntanya: "he aquí dos vistas del antiquísimo y primitivo camino de herradura, empedrado y escalonado en sus tramos más pendientes, que aún se conserva a trozos atajando las curvas de la posterior carretera. L'autor fa una ressenya de la història del camí i diu: "El viejo camino que desde Pollença se dirigía a Lluc salía del pueblo, igual que ahora, por el punto en que el Torrent de So'n Marc, que discurre a lo largo del valle del mismo nombre, alcanza las afueras de la población no lejos del puente romano. En su parte baja, es decir a lo largo del valle, el camino entonces como ahora tenía anchura para carro, y servía para comunicar las numerosas parcelas de cultivo y las casas aisladas o en grupo de esta feraz e idílica llanada pollensina, en la que, además, hay importantes y prestigiosos predios como So'n Serra, So'n Grua y So'n Marc, siendo este último el que da nombre al torrente y al valle. El camino, llano en esta parte baja, empezaba a empinarse al alcanzar la falda del Puig tomir, por la que realiza su escalada hacia Lluc. Ya a poco se convertía en estrecho camino de herradura, empedrado y escalonado en los tramos más pendientes, como todavía puede verse en algún trozo conservado poco más arriba de las casas de Muntanya".

- Cerdà/Vilanova (1997). En el núm. 5 dels *Itineraris de Pollença* (1997), dedicat al camí vell de Lluc, es pot llegir el següent: "El primer camí documentat de Pollença a Lluc és de 1340. El traçat més antic que coneixem, s'agafava vora l'Església del Roser-Vell, per Can Alordes, i travessant la Serra de la Coma pel Coll d'en Patró, seguia per Can Guilló, Can Serra i Son Marc.

El 1916, essent governador civil el pollencí Sr. Pedro Llobera (de la plaça Vella), fou condicionat el traçat de camí per la Vall, i durant la dècada de 1950 fou bastida la carretera [...]

Aturada 2. EL CAMÍ DE LES VOLTES. Passat les possessions de Son Marc, a la dreta, i el Pujol i el Molinet, a l'esquerra, arribam al portell de Can Melsion. Aquí el camí encimentat comença a pujar i deixant les cases de Ca l'Hereuet a la dreta, comença el vertader camí de carro".

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat "Vall d'en Marc i els molins de Llinars", en el qual trobam una ressenya històrica que diu el següent: "El camí vell, cinquanta anys enrera, era l'únic que existia. Molt abans d'aquest camí, per anar a Son Marc n'hi havia un de ferradura més antic que sortia del Roser-Vell per Can Alordes, travessava pel coll del Patró i arribava fins a Lluc".

A la mateixa obra, en el capítol titulat "Camí vell de Lluc", trobam una ressenya històrica que diu el següent: "El primer camí de Pollença a Lluc que està documentat és de 1340. El traçat més antic que es coneix s'agafava vora l'església del Roser Vell, per Can Alordes i atravesant la serra de la Coma pel coll d'en Patró, seguia per Can Guilló, Can Serra i Son Marc.

El 1916, essent governador civil el pollencí D. Pedro Llobera (de la Plaça Vella) es va acondicionar el traçat de camí per la Vall. L'actual carretera no quedà bastida fins al 1950".

A l'epígraf dedicat al camí de les voltes es llegeix: "Passades les possessions de Son Marc, a la dreta, i del Pujol del Molinet, a l'esquerra; s'arriba al portell de Can Melsion. Des d'aquí, el camí encimentat comença a pujar, les cases de Ca l'Hereuet s'han de deixar a la dreta, i aleshores comença el vertader camí de carro.

Deixant enrera la vall d'en Marc, el camí de pedrenc comença a pujar per la costa del Salt del Molinet i del puig Tomir (1.103 m) i s'allarga a través d'una vintena de voltes aixecades entre marges i espessa vegetació".

- Juan Mestre (1978-1989), "El día 15 de abril de 1337, obtenía Pedro Cifre, del Comendador del Hospital Pedro Alguer, licencia para levantar, en lugar previamente acotado, un "casal" de molino, con una o dos ruedas, que se moverían con el agua de la fuente que manaba en una pendiente sobre el camino, por el que se va desde Pollensa a la capilla de Santa María de Lluc..."

El mateix autor, en el número 17 de las *Hojas de Lluc*, arrel d'un plet del Monestir de Lluc amb els Bon Macip per raó del dret de pas per un camí, deia el següent: "El segundo camino que los Macip podrían utilizar para ir a la Ciudad era el nombrado de Pollensa a Sóller. Viniendo de su alquería por sobre la Font freda, que entonces debió llamarse L'Enderrocada, y pasada la tranquera del linde, a la vista de la Bassa dels Bandejats, empalmaba en la Font del Vime, conocida antes con el nombre de Fon den Valldaura, con el de Sóller..."

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Atlas de España y sus posesiones de ultramar. Islas Baleares* (Coello, 1851). Escala 1/200.000.

(127) CAMÍ DE CAN JOANOT

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: 50 metres abans del pont de Sant Jordi.

FINAL: camí de Ternelles, núm. 1.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 - 4 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Des de l'inici fins a la carretera C-710.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Des de la carretera C-710 fins al camí de Ternelles, núm. 1.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets i reixes.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- A les seves proximitats destaca el pont Romà.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 29 de desembre de 1895, acordà passar a la Comissió de policia rural "una sol·licitud del vecino de esta villa Antonio Vanrell Pomar, pidiendo autorización para construir una pared de cierre en la finca de su propiedad titulada Can Juanot, lindante con camino del mismo nombre" (AMP. Sig. 1719).

Segons consta en el ple del 29 de setembre de 1896, a proposta d'un dels regidors pollencins "se acordó reparar la Plaza de la Constitución, como tambien la travesia de Can Juanot, que desde la carretera del puerto conduce al camino de la huerta, toda vez que ambos puntos se hallan sumamente intransitables" (AMP. Sig. 1719).

Segons reflecteix l'acta del ple celebrat per l'Ajuntament Pollencí el 12 de desembre de 1897, es manifestà que la comissió de policia rural "efectuados los trabajos que le fueron encomendados para que se cumpliera el artº 156 de las vigentes Ordenanzas municipales, habia recorrido los siguientes caminos: Vall de en March, Can Prats, l'Horta, Can Corralet, San Vicente, Can Vensala, Cana Rostoya, Can Juanot, Cana Lluisa, Can Tirana, Cal Rey, Llenayre, Can Fiol, Las Tancotas y Cementerio, poniendoles en las condiciones que marca dicho articulo y que la semana próxima seguiria los mismos trabajos en los demás caminos no revisados aun" (AMP. Sig. 1720).

A l'acta de la sessió plenària celebrada pel mateix ajuntament el 17 de novembre de 1899, "se acuerda que la Comision respectiva gestione con el propietario de la finca llamada la Viñeta D. Mateo Llobera lindante con la travesia de Can Juanot, para ver de conseguir si podria darse mayor anchura a dicho camino toda vez que dicho propietario tiene que reconstruir la pared de cierre de la finca mencionada" (AMP. Sig. 1720).

Segons l'acta de la sessió plenària celebrada el 29 de setembre de 1909 s'acordà, entre d'altres coses, l'alineació d'una paret que s'havia de construir vora la travessia de Can Joanot (AMP. Sig. 1724).

El 23 de juliol de 1913 "El Sor. Cerdá D. Miguel dijo que existiendo falta de acopio en el camino de Can Juanot, desea que se le autorice para colocar cierta cantidad.

Contesta el Sor. Alcalde que los propietarios de las fincas lindantes con el expresado camino, se le han quejado de la abundancia de escombros que se vienen colocando en la expresada travesia, perjudicándoles ya que facilita la entrada de animales en las expresadas fincas.

El Sor. Martorell dice que no se trata de hacer servir tal camino de depósito y si de colocar el acopio necesario para la reparación de dicho camino, por lo que está conforme en que se autorice al Sor. Cerda" (AMP. Sig. 1725).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme;

aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 6 (Vall de Cuixac), el camí de Can Joanot (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958).
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(128) CAMÍ D'ALBEGUINS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

644-6-6

INICI: carretera PM-220, ramal C-713 al Port de Pollença, km. 53,2.

FINAL: dalt del puig d'Albeguins.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Correspon als primers 50 metres del camí.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 2,6 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 100 metres.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 2,6 m.

-Tipus de ferm: ciment.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a la meitat del tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i dolent els trams 2 i 3.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- Dalt del Puig hi ha dues antenes de telecomunicacions.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

Sota l'epígraf de "caminos de Colonia y Baguins", l'acta del ple de l'Ajuntament de Pollença del 15 de novembre de 1888 reflecteix la pregunta d'un regidor que "pregunta otra vez sobre el estado de las paredes dels Baguins y camino de Colonia, porque diferentes veces se ha interesado y contesta el Sr. Alcalde que la Comision irá pronto a examinarlos" (AMP. Sig. 1717). Continuant el document anterior, en sessió del 22 de novembre el Sr. Aloy, de la comissió de policia rural, va donar el seu informe, i "Con respecto al camino, o sea pared del Baguins, continua el Sr. Aloy, ha observado que se ha recompuesto como tambien otra que la sigue en Ca las Munaras sabiendo de la dueña de la finca N. Corró, que hace mucho tiempo que al ceder el terreno para una media luna, se la autorizó para recomponer aquella pared" (AMP. Sig. 1717)

En sessió plenària celebrada el 27 d'octubre de 1970 es va assignar nom a diverses vies públiques del terme, entre les quals hi trobam el camí dels Beguins (AMP. Sig. 1744).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(129) CAMÍ DE CAN SERRA AL CAMÍ DE FARTÀRITX

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

644-5-7

INICI: carretera C-710 de Pollença a Andratx.

FINAL: camí de Fartàritx, núm. 80.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: -

TIPUS:-

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3 m.

-Tipus de ferm: terra.

De l'inici fins a una llargada de 325 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 – 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada d'uns 550 metres.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 – 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra i pedres.

Continuació del camí fins a connectar amb el camí de Fartàritx, núm. 80.

SEGUIMENT:

a) Dificultat:fàcil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí
- Una barrera tancada sense pany passat el pont que travessa el torrent de la Vall d'en Marc, al tram 1.
- Una barrera oberta i una barrera tancada sense pany al final del tram 1.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular els trams 1 i 2 i molt dolent el tram 3, que ha estat molt envaït per la vegetació i alguns dels seus marges esbaldregats.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge de sustentació als trams 2 i 3.

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- El camí cartografiat apareix en el núm. 11 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, Pollença-Puig de Ca-Pollença (García Pastor, 1966): "Allà, devora l'era, el jardí i l'hort de Fartàritx d'en Vila al peu de la mola i cuculla del seu nom. Amb aigua a bastament, que reb d'una font properra, coster amunt, i amb un gust per convertir aquell elevat paratge en un edèn, un home animós començà a construir una casa amb jardins avingudes, safareig-piscina etc. Rodejà la casa d'un hort ple de fruiters, que encara hi són -pereres, pomeres, parres... -i d'arbres d'ombra i esplai.

Aquest racó de paradís d'alta muntanya, apartat, solitari, sanítos i meravelloses vistes, hauria estat indubtablement un dels més privilegiats de Mallorca, i el seu amo digne d'honrada enveja; els projectes, però, no arribaren a fi, per causa d'un litigi amb l'amo de Fartàritx Gran, per les terres del qual havia de passar l'ample camí d'accés. No cap dubte que la seva construcció -ja quasi acabada i gairebé a la porta de la casa-, hagués afavorit en forma extraordinària el propi Fartàritx Gran, davant la partió del qual s'atura. A partir d'aquí sorgí el conflicte: el senyor de Fartàritx Gran exigia, per donar permís de pas per les seves terres, que es fes passar per un determinat punt; l'altra part considerava més convenient un altre traçat. Es tractava d'uns metres més ençà o més enllà i, segons els nostres informants, sense cap importància, posat que cap interès no lesionava ni una ni altra solució. A la llum d'un judici serè i desapassionat la cosa s'hagués pogut resoldre i avui ambdues possessions tendrien un accés còmode i no s'hagués perdut tant de diner com deguerem costar les obres fetes; però en la disputa s'hi havia mesclat l'amor propi. Resultat: Fartàritx d'en Vila i totes les seves costoses instal·lacions foren abandonades, i el camí interromput a uns metres del punt d'arribada. Avui, sols unes deplorables ruïnes donen testimoni del que hauria pogut ésser un idíl·lic paradís.

Per la seva part, Fartàritx Gran es va quedar també sense camí de còmode i ràpid accés, i encara avui s'hi ha d'arribar per un estret camí de ferradura, des del mateix portell

d'entrada al seu olivar, davant el qual queda interromput l'ample camí de Fartàritx d'en Vila, esperant una solució racional i serena".

- A la *Guía de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca, 1975), a l'excursió Fartàritx, es descriu de la següent manera: "El camino de montaña que parte de Fartàritx, pasa justamente entre el grupo de casas de Ca N'Huguet y continua ascendiendo hasta unirse con un camino de carros que por la part de Can Serra sube tambien a Fartàritx".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Fulls 644-IV (38-25) i 644-III (39-25). Apareixen sols els darrers 350 metres del camí.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareixen els primers 300 metres i els darrers 1600 metres del camí.

(130) CAMÍ VELL DE LLUC PEL COLL D'EN PATRÓ

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

INICI: camí de Can Bosc, núm. 29.

FINAL: camí de Can Romí, núm. 9, prop de les cases de Can Romí

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Reparació del camí.
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,6 m.
- Tipus de ferm: ciment als primers cinquanta metres i terra a la resta.

Correspon als primers 150 m del camí.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del tram 1, fins al creuer amb el camí de la Rafal, núm 30.

- Tram 3:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del tram 2, des del creuer amb el camí de la Rafal, fins a una llargada d'uns 150 m.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Continuació del camí fins arribar a l'actual camí d'accés a Can Alordes.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: un portell de 1,5 m al final.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Comprèn des del camí d'accés a les cases de Ca n'Alordes, fins a un portell tapat.

- Tram 6:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: un portell d'1,5 m a l'inici.
- Tipus de ferm: empedrat parcialment i terra.

Continuació del camí pel comellar del coll d'en Patró i l'Alzinar Gran. Una variant del traçat d'aquest camí podria correspondre amb un camí de carro fins a un forn de calç.

- Tram 7:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: tres portells de 1,3 - 1,6 m, i un portell de 2 m. En alguns punts el camí sols té 1,1 m d'amplària.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Continuació del camí, per Can Prats, fins a les proximitats de Can Patató i Can Romí.

- Tram 8:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: un portell de 1,5 m a l'inici.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 150 metres del camí. Actualment no existeix.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil, excepte els trams 1, 2 i 3. El seu traçat en alguns punts ha desaparegut i/o presenta moltes limitacions de pas.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Tram 1: parets a cada banda.
- Tram 2: marge a una banda i obert a l'altra.
- Tram 3: paret i obert.
- Tram 4: parets a cada banda a la primera meitat. Paret i obert a la resta.
- Tram 5: obert.
- Tram 6: obert.

- Tram 7: obert i paret fins Can Prats i paret a cada banda a la resta.
- Tram 8: obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una reixa creuant el camí al mig del tram 4.
- Al camí d'accés a les cases de Ca n'Alordes, on arriba el tram 4 hi ha una barrera tancada amb pany i un cartells de: "propiedad particular", "aquí yo vigilo siempre, atención".
- Un portell tapat a l'inici del tram 6.
- Un portell tancat amb una barrera, i un cartell de "Propiedad privada. Prohibido el paso", al mig del tram 7.
- Un portell tapat a 50 metres del final del tram 7.
- Un portell tapat amb reixa a l'inici del tram 8.
- Al final del camí, al creuer amb el camí de Can Romí, actualment no hi ha cap portell. El traçat del darrer tram del camí, actualment no existeix.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Tram 1: bo.
- Tram 2: bo.
- Tram 3: bo.
- Tram 4: dolent, amb el ferm en mal estat a la primera meitat i envaït per la vegetació
- Tram 5: molt dolent, envaït per la vegetació, i amb el ferm en mal estat. El seu traçat pràcticament ha desaparegut.
- Tram 6: dolent, amb el ferm arrabassat i envaït per la vegetació.
- Tram 7: molt dolent, especialment la segona meitat del camí, pràcticament envaït per la vegetació es fa intransitable. Als darrers 150 metres, les parets i el ferm estan abolits i esbaldregats.
- Tram 8: actualment el seu traçat no existeix i discorre pel mig d'una tanca de tarongers. A l'inici hi ha un portell tancat amb reixa.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Tram 1: paret cada banda.
- Tram 2: parets i marge de suport. Botador d'escalons volats a un costat.
- Tram 3: marges i escupidors.
- Tram 4: parets a cada banda, marges i escupidors.
- Tram 6: un portell tapat a l'inici amb un botador d'escalons volats. Un altre botador d'escalons volats al coll d'en Patró, a la partió de Ca n'Alordes. Ferm empedrat molt parcialment, en molt mal estat.
- Tram 7: tres portells i parets a cada banda.

OBSERVACIONS:

- El nom del camí prové de fonts orals i bibliogràfiques.
- El traçat del camí documentat correspon al'antic camí de Pollença a Lluc pel coll d'en Patró. D'acord amb els informadors locals, el camí continuava pel camí de Can Bibí o carreró d'en Verga, núm. 46 i per l'hort de Son Brull en direcció a Alcúdia.

- Des de Can Romí, el camí continua pel camí vell de Lluc, núm. 126, a la vora del torrent de la vall d'en Marc.

- Actualment, el camí està interceptat i sense continuïtat per dins la finca de Can n'Alordes. Així mateix el traçat dels darrers 150 metres, prop de Can Romí, actualment no existeixen, tot i haver-hi un portell de 1,5 metres a l'inici d'aquest tram.

- El traçat del camí catalogat coincideix amb l'informació aportada pels informadors locals.

- Al final del tram 6, un tros del traçat del camí pareix haver desaparegut. Aquest tros del camí discorre al costat d'un camí de carro que condueix a un forn de calç i que també dóna continuïtat al camí.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'1 de novembre 1850. Venda en escriptura pública: "Casa de media cuarterada de tierra que es todo lo que tiene mi principal en el termino de Pollensa y lugar de Can Alordas, en alodio antes de San Juan de Gerusalen. Confinante con callejon que dirige al Coll den Padró, tierra del predio Can Alordas, de los herederos de Pedro Jose Llobera, y con tierra de Antonia Segui" (A.R.M. Sig. 215).

L'11 d'octubre de 1901 "se autorizo al presidente de la Comisió de policia rural para resolver respecto a ciertas obras que intentan construir en el camino de Can Alordas por la viuda de Monserrate Amengual Xamena" (AMP. Sig. 1721)

El 6 de gener de 1915, a proposta d'un regidor del consistori Pollençí, "se acordó además que los interesados en la travesia de Can Alordas y en el camino de Colonia, puedan invertir parte de la prestaci3n personal en la reparaci3n de los mismos (AMP. Sig. 1726).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença, 1991), apareix inclòs a l'apartat de regulaci3n d'elements d'interès arquitect3nic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de Camí Vell de Lluc, pel Coll d'en Patr3 (A.C.I.U. Sig. 312-315).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el núm. 5 dels Itineraris de Pollença (1997), dedicat al camí vell de Lluc, es pot llegir el següent: "El primer camí documentat de Pollença a Lluc és de 1340.

El traçat més antic que coneixem, s'agafava vora l'Església del Roser-Vell, per Can Alordes, i travessant la Serra de la Coma pel Coll d'en Patr3, seguia per Can Guill3, Can Serra i Son Marc".

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Vall d'en Marc i els molins de Llinars, en el qual trobam una ressenya hist3rica que diu el següent: "El camí vell, cinquanta anys enrera, era l'únic que existia. Molt abans d'aquest camí, per anar a Son Marc n'hi havia un de ferradura més antic que sortia del Roser-Vell per Can Alordes, travessava pel coll del Patr3 i arribava fins a Lluc".

A la mateixa obra, en el capítol titulat **Camí vell de Lluc**, trobam una ressenya hist3rica que diu el següent: "El primer camí de Pollença a Lluc que està documentat és de 1340. El traçat

més antic que es coneix s'agafava vora l'església del Roser Vell, per Can Alordes i atravesant la serra de la Coma pel coll d'en Patró, seguia per Can Guilló, Can Serra i Son Marc.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Partido Judicial de Inca. Pueblo de Pollensa. Plano geometrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858). Apareix des de l'inici fins a Ca n'Alordes.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Només apareixen els trams 1 i 2.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Sols apareix el tram 1.

(131) CAMÍ VELL DE LLUC (B)

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: camí vell de Lluc (A) (núm. 126), prop del Molinet.

FINAL: carretera vella de Lluc (núm. 8).

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí reial.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de l'inici del camí fins Can Rondalla.

- Tram 2:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins enllaçar amb la carretera Vella de Lluc (núm. 8).

SEGUIMENT:

a) Dificultat: difícil.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada sense pany al final del camí.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- marge al tram 1.

OBSERVACIONS:

- El camí que comunicava les viles de Pollença i Lluç ha estat emprat des de temps immemorial. Documentat ja al 1340, en els seus inicis era un camí de ferradura que va sofrir nombroses recomposicions al llarg dels anys. A la segona meitat del segle XIX es va construir un nou camí per a carruatges a la part que creuava la vall d'en Marc, i el 30 d'agost de 1914 es va acordar la construcció del camí de carro a la part superior del camí, entre Ca l'Herevet i la finca de Muntanya (Escorca). Poc després, l'any 1916, la conveniència de construir una nova carretera aprofitant el traçat del camí públic, va propiciar la seva incautació per part de l'Estat. La carretera es va construir, però gairebé no oferí servei, ja que va ser substituïda per l'actual carretera, que fou bastida entre els anys 1940-1950.

Part de la documentació arxivística del segle XIX no és prou precisa a l'hora de determinar si fa referència a aquest camí o a la carretera vella de Lluç (núm. 8), ja que aquests camins foren utilitzats simultàniament i el seu traçat és proper, per la qual cosa apareixen els mateixos documents als dos camins.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 24 d'octubre de 1770 l'Ajuntament de Pollença va pagar a Pedro Josep Canaves una pòlissa de 8 sous "y dicen son por haverlo enviado en los soldados a enseñar el camino de Lluç por buscar desertores" (AMP. Sig. 1387).

A finals de l'any 1816 el Director General de Camins, Leonard Oliver, va haver de dirimir una disputa entre els municipis de Pollença i Campanet degut a la recomposició del camí vell de Campanet. L'Ajuntament de Pollença argumentava que "es de grande atencion los muchos caminos que tiene que componer, y de mayor importancia que el que dió motivo a la disputa, y otras atenciones y obras que son de primera necesidad [...]. Hay despues las carreteras principales como la que va a Lluç que es intransitable y peligrosissima" (A.R.M. Sig. AA 831).

En l'expedient de camins i travessies, format el 1821 per ordre del comissionat Leonard Oliver, cada ajuntament donava notícia de l'estat en que es trobaven els camins del seu districte i les recomposicions que havien de menester. En el cas de Pollença, es presentà una relació dels camins i les despeses necessàries per a la seva recomposició; en primer lloc apareixia el "Camino general de Lluç", amb un càlcul de despeses de 8000 lliures (A.G.C.M. Sig. X-822/9).

En sessió plenària de l'Ajuntament de Pollença, celebrada el 29 de desembre de 1830, "se ha tenido presente el producto de los caminos que resultava a favor de los caminos publicos de esta villa en la acta de 30 diciembre del pasado año 1829 que se hallava en poder del honor Jayme Llitrá que en total son trece libras quinse sueldos; y como para la recomposición del camino de la valle den March haya importado ocho libras, y sinco sueldos,

a resulta quedan en deposito, sinco libras y dies sueldos los mismos quedan en poder del indicado Llitrá nuestro exactor" (AMP. Sig. 1708).

El mateix ajuntament, en una altre sessió plenària celebrada el 19 d'octubre de 1840, "Muchas veces han reflexionado el estado lamentable y de abandono en que se halla el camino de la villa de Lluch o Escorca llamado vulgarmente de la vall den March que nos abre la comunicación con aquella villa y sin ser posible abrir otra que no sea de mucho mayor coste" (AMP. Sig. 1709).

A l'Arxiu Municipal d'Escorca, dins l'apartat nº 3 de la carpeta dedicada a Obres i camins, titulat Camins, carreteres i ponts (1838-1844), trobem una fulla solta, sense datar, on s'estableix una *Relación de los caminos vecinales y municipales que tiene en su custodia este Ayuntamiento con expresión de clase, longitud, anchura y estado de conservación*, on apareix el camí de Lluc a Pollença, catalogat com a camí de ferradura, amb una longitud de 8 Km i un estat de conservació "mediano" (A.M.E. Sig. 298/3).

El 29 de setembre de 1847, l'Ajuntament d'Escorca feia saber que es començarà a recaptar l'impost del jornal personal, per poder iniciar la "recomposición de los caminos que desde el Colegio de Lluch dirijen a la Torre de Bordils, a Soller y a Pollensa que se hallan intransitables" (A.M.E. Sig. 298/3).

En sessió plenària celebrada el 31 de gener de 1869 "El Sr. Cerdá y Bennasar de la comision de obras, indicó que en el camino de Escorca, cercana a Son March se ofrecian algunos inconvenientes sobre el transito, y que se pedia por algunos el remedio y que se les concediera el camino viejo en equivalencia del terreno que habian cedido. Enterado el Ayuntamiento acordó que la comision paze a examinar sobre el terreno el asunto y se acordara lo que proceda". El 14 de febrer es donava a conèixer el resultat de la inspecció: "El Sr. Cerdá dijo que con la comision de obras, habia pasado el camino de Escorca, tramo del molinet, propiedad de Margarita y Magdalena Cifre y March hermanas, y consideraba muy justo la concesion, se ceda a ellas el tramo del camino viejo en sustitucion del nuevo cuyo terreno cedieron para el nuevo hace ya tres años. El Ayuntamiento aprobó el dictamen de la Comision, y las cede dicho camino viejo delante de sus respectivas propiedades" (AMP. Sig. 1713).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- *A les vores dels torrents. Anuari 1999* (Argemi, Mercè), a les referències documentals de la vall d'en Marc apareix la declaració de Pere Martí de Valig sobre possessió d'una peça de terra situada en aquest indret que afrontava "amb el camí de Lluc, amb el camí de Mortitx i "cum torrente qui descendit de Benetiger" (AMP, Capbreu de 1515, Reg. 512, f. 89v)".

- Segons García Pastor (1969), en el núm. 36 de les *Rutes Amagades de Mallorca*, apareix el "Camino viejo de Lluc a Pollensa", on es descriu un tram de l'antic camí de ferradura proper a la font de Muntanya: "he aquí dos vistas del antiquísimo y primitivo camino de herradura, empedrado y escalonado en sus tramos más pendientes, que aún se conserva a trozos atajando las curvas de la posterior carretera. L'autor fa una ressenya de la història del camí i diu: "El viejo camino que desde Pollença se dirigía a Lluc salía del pueblo, igual que ahora, por el punto en que el Torrent de So'n Marc, que discurre a lo largo del valle del mismo nombre, alcanza las afueras de la población no lejos del puente romano. En su parte baja, es decir a lo

largo del valle, el camino entonces como ahora tenía anchura para carro, y servía para comunicar las numerosas parcelas de cultivo y las casas aisladas o en grupo de esta feraz e idílica llanada pollensina, en la que, además, hay importantes y prestigiosos predios como So'n Serra, So'n Grua y So'n Marc, siendo este último el que da nombre al torrente y al valle. El camino, llano en esta parte baja, empezaba a empinarse al alcanzar la falda del Puig tomir, por la que realiza su escalada hacia Lluc. Ya a poco se convertía en estrecho camino de herradura, empedrado y escalonado en los tramos más pendientes, como todavía puede verse en algún trozo conservado poco más arriba de las casas de Muntanya”.

- Cerdà/Vilanova (1997). En el núm. 5 dels *Itineraris de Pollença* (1997), dedicat al camí vell de Lluc, es pot llegir el següent: "El primer camí documentat de Pollença a Lluc és de 1340. El traçat més antic que coneixem, s'agafava vora l'Església del Roser-Vell, per Can Alordes, i travessant la Serra de la Coma pel Coll d'en Patró, seguia per Can Guilló, Can Serra i Son Marc.

El 1916, essent governador civil el pollencí Sr. Pedro Llobera (de la plaça Vella), fou condicionat el traçat de camí per la Vall, i durant la dècada de 1950 fou bastida la carretera [...]

Aturada 2. EL CAMÍ DE LES VOLTES. Passat les possessions de Son Marc, a la dreta, i el Pujol i el Molinet, a l'esquerra, arribam al portell de Can Melsion. Aquí el camí encimentat comença a pujar i deixant les cases de Ca l'Hereuet a la dreta, comença el vertader camí de carro”.

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat “Vall d'en Marc i els molins de Llinars”, en el qual trobam una ressenya històrica que diu el següent: "El camí vell, cinquanta anys enrera, era l'únic que existia. Molt abans d'aquest camí, per anar a Son Marc n'hi havia un de ferradura més antic que sortia del Roser-Vell per Can Alordes, travessava pel coll del Patró i arribava fins a Lluc”.

A la mateixa obra, en el capítol titulat “Camí vell de Lluc”, trobam una ressenya històrica que diu el següent: "El primer camí de Pollença a Lluc que està documentat és de 1340. El traçat més antic que es coneix s'agafava vora l'església del Roser Vell, per Can Alordes i atravesant la serra de la Coma pel coll d'en Patró, seguia per Can Guilló, Can Serra i Son Marc.

El 1916, essent governador civil el pollencí D. Pedro Llobera (de la Plaça Vella) es va acondicionar el traçat de camí per la Vall. L'actual carretera no quedà bastida fins al 1950”.

A l'epígraf dedicat al camí de les voltes es llegeix: "Passades les possessions de Son Marc, a la dreta, i del Pujol del Molinet, a l'esquerra; s'arriba al portell de Can Melsion. Des d'aquí, el camí encimentat comença a pujar, les cases de Ca l'Hereuet s'han de deixar a la dreta, i aleshores comença el vertader camí de carro.

Deixant enrera la vall d'en Marc, el camí de pedrenc comença a pujar per la costa del Salt del Molinet i del puig Tomir (1.103 m) i s'allarga a través d'una vintena de voltes aixecades entre marges i espessa vegetació”.

- Juan Mestre (1978-1989), “El día 15 de abril de 1337, obtenía Pedro Cifre, del Comendador del Hospital Pedro Alguer, licencia para levantar, en lugar previamente acotado, un “casal” de molino, con una o dos ruedas, que se moverían con el agua de la fuente que manaba en una pendiente sobre el camino, por el que se va desde Pollensa a la capilla de Santa María de Lluc...”

El mateix autor, en el número 17 de las *Hojas de Lluc*, arrel d'un plet del Monestir de Lluc amb els Bon Macip per raó del dret de pas per un camí, deia el següent: “El segundo camino que los Macip podrían utilizar para ir a la Ciudad era el nombrado de Pollensa a Sóller. Viniendo de su alquería por sobre la Font freda, que entonces debió llamarse

L'Enderrocada, y pasada la tranquera del linde, a la vista de la Bassa dels Bandejats, empalmaba en la Font del Vime, conocida antes con el nombre de Fon den Valldaura, con el de Sóller...”.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Atlas de España y sus posesiones de ultramar. Islas Baleares* (Coello, 1851). Escala 1/200.000.

(132) CAMÍ VELL DE SON MARC A MORTITX

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

644-3-7

INICI: carretera vella de Lluc, núm. 8, prop de les cases de Son Marc.

FINAL: partió del terme d'Escorca, a la vora de la carretera de Pollença a Andratx, C-710.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Expedient de camins i travessies.

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Comprèn des de la carretera vella de Lluc, fins a les cases de Son Marc. Correspon a una part de l'actual camí d'accés a les cases de Son Marc, on també hi ha un pont per a vianants.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 4 (6) m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del camí, des de les cases de Son Marc.

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1 - 1,1 m.

-Tipus de ferm: terra i pedres.

Continuació del camí, d'uns 150 m de llargada, pel mig del pla de la Figuera.

- Tram 4:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1,1 - 1,6/ 2,2 - 2,5 m. (un portell de 1 m a l'inici i un altre de 2,2 al final).

-Tipus de ferm: majoritàriament empedrat, amb alguns bocins de terra.

Comprèn des del pla de la Figuera, fins el creuer amb el torrent de Mortixet, a la Planeta, pels passos Nous.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat només a l'inici.

Comprèn des del torrent de Mortixet fins a la carretera C-710, al punt quilomètric km 7,65.

- Tram 6:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat parcialment.

Travessia del tram 4, amb final al tram 5.

- Tram 7:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i empedrat.

Correspon a un tram del camí que ha estat interceptat per la carretera C-710, entre els punts quilomètrics km 7,7 i 8,05.

- Tram 8:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: un portell de 1,4 m a l'inici del tram.
- Tipus de ferm: terra i parcialment empedrat.

Continuació del camí, des del punt quilomètric km 8,05 de la carretera C-710, fins a la partió del terme d'Escorca.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil, excepte els trams 1 i 2. El traçat del camí pràcticament ha desaparegut en alguns trams, envaïts per la vegetació, o amb el ferm arrabassat.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Pareds a ambdós costats al tram 1 i obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada al final del tram 1.

- Una barrera oberta al mig del tram 2.
- Una reixa a l'inici del tram 3.
- Un portell tapat amb reixa al final del tram 3.
- Una barrera oberta al mig del tram 4.
- Un portell tapat a la segona meitat del tram 4.
- Una barrera tancada amb pany al final del tram 5.
- Un portell tapat amb reixa a l'inici del tram 8.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Tram 1: bo.
- Tram 2: molt bo.
- Tram 3: molt dolent, el camí discorre pel mig d'una tanca conrada, on el seu inici i final estan tancats amb una reixa. Tanmateix, no ha estat llaurat i es conserva el seu traçat, amb el ferm de pedres i amb un petit marge a cada banda corresponent a la caixa del camí. Està envaït per la vegetació.
- Tram 4: tram del camí amb un empedrat de gran qualitat a l'inici (els passos Nous) i al final, vora el torrent de Mortixet fins a la Planeta. Està envaït per la vegetació i alguns punts del mig del camí han estat llaurats i el ferm arrabassat.
- Tram 5: en molt mal estat, envaït per la vegetació a la primera meitat i la segona meitat pràcticament desaparegut per la construcció d'una pista.
- Tram 6: molt dolent, envaït per la vegetació, la qual cosa el fa intransitable.
- Tram 7: molt dolent, interceptat per la carretera a l'inici i final, no té continuïtat i està envaït per la vegetació, i enderroc de la carretera.
- Tram 8: molt dolent, la segona meitat del camí pràcticament ha desaparegut pels enderroc de la carretera i per les vies auxiliars que es traçaren per a la seva construcció. tanmateix al final del camí, prop de la partió de terme, es conserven uns bocins del camí empedrat.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Tram 1: gual empedrat al mig del torrent de Muntanya i un pont per a vianants.
- Tram 2: parets a ambdós costats.
- Tram 3: caixa del camí, fomada per dos petits marges, amb una filada de pedres a cada vora del camí.
- Tram 4: ferm empedrat de gran qualitat, escalons, ratlletes i marge de suport els dos costats, gual empedrat al final amb set pedres passadores al torrent de Mortixet.
- Tram 5: ferm empedrat, escalons, petits marges de suport i paret a ambdós costats del camí.
- Tram 6: restes de l'empedrat a l'inici i final, amb alguns petits marges.
- Tram 7: parcialment empedrat.
- Tram 8: parcialment empedrat. Escalons i ratlletes puntualment.

OBSERVACIONS:

- Aquest camí s'inclou al catàleg per la seva tipologia i pel seu elevat interès constructiu.
- Correspon a l'antic camí de ferradura que des de les cases de Son Marc continua, dins el terme d'Escorca per la finca de Mortixet, fins a Mortitx.

- El traçat d'aquesta continuació del camí, dins el terme d'Escorca, també ha estat localitzada: des de la carretera C-710, prop de la partió del terme d'Escorca, el camí continua a la vora d'una paret, fins arribar a la font de Mortixet, prop de les cases de Mortixet, on connecta amb el camí núm. 20 del *Catàleg de camins del terme municipal d'Escorca* (Fodesma, 1998), anomenat camí de Mortixet a Muntanya, del qual és continuació. Aquesta continuació del camí no es va localitzar en el moment de l'elaboració de dit catàleg i per això no apareix inclosa. Just a la vora de la carretera, al seu inici hi ha un portell de 1,6 m d'amplada, per on discorre un camí de ferradura, amb una amplada de fins a 2 metres, amb el ferm empedrat, escalons i ratlletes. Es troba en mal estat, envaït per la vegetació i el ferm arrabassat per l'aigua.

- Un cop construïda la carretera C-710, el tram de Lluc a Pollença, als anys 40 el camí fou interceptat i parcialment destruït, pel que poc a poc va anar deteriorant-se.

- D'acord amb els informadors locals aquest camí era utilitzat en temps recents per a l'estraperlo i pels contrabandistes.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA: -

En l'expedient de camins i travessies, format el 1821 per ordre del comissionat Lleonard Oliver, cada ajuntament donava notícia de l'estat en que es trobaven els camins del seu districte i les recomposicions que havien de menester. En el cas de Pollença, es presentà una relació dels camins i les despeses necessàries per a la seva recomposició; entre ells apareix "La travesia por la qual se va a Lluch por el predio mortitx" (A.G.C.M. Sig. X-822/9).

La continuació del camí, dins el terme d'Escorca, apareix perfectament grafiada al plànol De Alcántara Peña (1860) *Plano del término de Escorca*.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Segons Mercè Argemí (1999), a les referències documentals de la vall d'en Marc apareix la declaració de Pere Martí de Valig, l'any 1515, sobre possessió d'una peça de terra situada en aquest indret que afrontava "amb el camí de Lluc, amb el camí de Mortitx i "*cum torrente qui descendit de Benetiger*" (AMP, Capbreu de 1515, Reg. 512, f. 89v)". Aquest document fa referència als confrontants d'una peça de terra a la vall d'en Marc, que coincideixen amb el camí vell de ferradura que va a Lluc, el camí de Mortitx i el torrent de Son Marc. En aquest cas no especifica la continuació del camí fins a Lluc però sí l'existència d'un camí que es dirigeix a Mortitx.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Despuig, A. 1784).

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.

- De Alcántara Peña, Pedro (1860) *Plano del término de Escorca*. Año 1889. Reducido del que posse el Ayuntamiento de Escorca por Pedro de Alcántara Peña.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Sols apareixen els tram 1 i 2.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Sols apareixen els tram 1 i 2.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Sols apareixen els tram 1 i 2.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Solament apareix grafiat els trams 1 i 2, i la continuació del camí, dins el terme d'Escorca, fins a Mortitxet i Mortitx.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Sols apareixen els tram 1 i 2.

(133) CAMÍ VELL DE MÍNER PETIT A MÍNER GRAN

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-8

671-4-1

INICI: cases de Míner Petit.

FINAL: cases de Míner Gran.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Tancament del camí.

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 m.

-Tipus de ferm: empedrat pacialment, terra i pedres.

Correspon al tram inicial del camí des de les cases de Míner Petit fins a sa coma Llarga.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 - 1,7 m.

-Tipus de ferm: empedrat.

Correspon a una travessia del tram 1, d'uns 50 metres de llargada, que també es dirigeix a sa coma Llarga.

- Tram 3:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 0,8 - 1 m, amb un portell de 1,2 m.

-Tipus de ferm: empedrat.

Continuació del tram 1, fins el Bosc, a la tanca de Míner Gran.

- Tram 4:

-Tipologia: ferradura / tirany.

-Amplada: un portell de 1,2 a l'inici, i un altre de 1,6 m al mig.

-Tipus de ferm: terra i pedres. Empedrat parcialment al final.

Continuació del tram 3, fins prop de les cases de Míner Gran.

- Tram 5:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2'5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a un tros del camí de carro que arriba a les cases de Míner Gran.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil, especialment els tram 3 i 4.
- b) Fites: algunes al tram 3.
- c) Pintades: puntualment al final del tram 3.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Un portell tapat amb reixa al final del tram 3.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent, amb el ferm arrabassat puntualment als trams 3 i 4. Envaït per la vegetació, el seu seguiment és molt difícil, especialment al mig del tram 4. El tram 5 es troba en bon estat.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Ferm empedrat, escalons i marge de suport al llarg de tot el camí, especialment als trams 1, 2 i 3 i final del tram 4.

OBSERVACIONS:

- El camí catalogat correspon a l'antic camí que comunica les possessions de Míner Petit i Míner Gran, formant part de l'antiga xarxa de camins de ferradura que connectava les diferents possessions entre d'elles, i els nuclis de Pollença, Campanet i Lluc.

- Pel seu traçat i tipologia el camí té un elevat interès constructiu. Tanmateix, alguns trams es troben en molt mal estat.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 13 de desembre de 1842 un dels regidors de l'Ajuntament de Campanet manifestava "que habiendo tenido noticia que la travesia que conduce el passo a los montes de Mina se halla cerrado en el Predio Son Monjo en este termino, causando al vecindario un grave perjuicio. Acordaron unanimes dichos señores que con arreglo al artº 13 del decreto de las cortes extraordinarias de 3 de febrero de 1823, y sancionada por S.M esta a cargo de los

Ayuntamientos los caminos rurales y de travesía, por lo mismo, que se haga saber al Honor Juan Bennasar Dueño Propietario del Predio Son Monjo, ponga el camino que conduce el paso a los montes de Mina, dentro el termino de veynte y quatro horas, en el estado en que se hallava antes de cerrarlo, y diga ante este Ayuntamiento el motivo que ha tenido para cerrarlo, no verificandolo se abra por este Ayuntamiento, y a sus costas”. El 16 del mateix mes es va llegir carta del propietari “manifestando en su contestación al oficio que se le passo con fecha del 13 del corriente, que el camino que se supone es un derecho usurpado”; els regidors acordaren que es procedís a l’obertura del pas tancat, fet que es dugué a terme el 17 de desembre per part de la comissió nomenada a tal efecte; finalment el plet acabà el 30 del mateix mes, quan l’ajuntament campanater decidí el següent: “Dixeron, que a los individuos reunidos por el dueño propietario del Predio Son Monjo en e passo abierto por este Ayuntamiento, que conduce el camino a los montes de Mina, sean pagados sus jornales per dictos tanto personal como de cavallerias por el indicado dueño propietario e incurio en la multa de veynte y sinco libras si insiste en cerrar el indicado camino” (A.M.C. Sig. Hist. I-13-F).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Carta Itineraria de la Isla de Mallorca* (1848). Plànol adjunt a l’itinerari de camins de 1848. Apareix aproximadament.
- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército*, (1930-1931). 2ª edició. Escala 1/100.000. Apareix completament.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix completament.

(134) CAMÍ DE CALA CASTELL (A)

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-5
644-5-4
644-6-4

INICI: camí de Ternelles, núm 1.

FINAL: cala Castell.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Pla General d'Ordenació Urbana (1990).
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).
- Sentència del Tribunal Suprem declarant una servitud de pas peatonal i pública de pas dels camins d'accés a la mar (2001).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia:
- Amplada:
- Tipus de ferm:

SEGUIMENT:

- a) Dificultat:
- b) Fites:
- c) Pintades:
- d) Cartells indicadors:

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL: -

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ: -

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

OBSERVACIONS:

- El treball de camp necessari per emplenar la fitxa i cartografiar el camí no s'ha realitzat perquè la propietat no ha permès l'entrada a la finca de Ternelles.

- El camí catalogat correspon a la pista forestal que des d'on comença el camí de ferradura que du a Cala Castell arriba a la mateixa cala.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana (maig 1990) es proposava "el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant
- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera"

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: "los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales". El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5ª) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

Els darrers 100 metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección* i els darrers 50 metres es troben dins la zona de *Domino Público al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A les *Rutas Escondidas de Mallorca* (Jesús Garcia Pastor, 1968), núm.3, anomenada "Pollensa-Calas Castell y Sant Vicenç (por el pas des Pescadors)", apareix part d'aquest camí, on diu: "... Ya frente a la mole rocosa del Castell del Rei, vemos allá abajo los caminos que

conducen a la Cala Castell, a Ca'n Miquelet y a otros parages de la orilla marina..." i quan parla de la continuació del camí fins a Cala Castell, diu: "...El nuevo camino, muy pendiente, indefenso y peligroso en algunos tramos, descende por la desnuda ladera, haciendo recodos...".

- A la *Guia de excursiones por el termino de Pollença* (Grup Nord de Mallorca,1975), apareix a l'excursió a cala Castell.

- Segons un article aparegut en el núm. 4 de la revista *Nord* (febrer 1990), "Un altre dels punts que es proposava al P.G.O.U i que va esser rebutjat per la C.P.U era la titularitat pública d'una sèrie de camins d'accés a cales del nostre municipi (Ariany, Cala Boquer, Cala Castell, Cala Murta...). Es denegà aquesta proposta perquè no s'havien previst, en l'estudi econòmic, les despeses d'expropiació d'aquests camins" (pàg. 3).

- El camí a Cala Castell està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: "La pista forestal de Cala Castell també ha suplantat el camí antic, encara que amb dues vies no coincideix passat la Cel·la. A partir dels camps on la pista moderna se'n va per la dreta cap al torrent de Son Parres l'antic camí davalla enllaçant les abandonades possessions de Can Miquelot, Castell d'en Ros i Castell d'Abaix" (pàg. 340).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana* (Consell Insular de Mallorca,1993). Escala 1/10.000.

(135) CAMÍ DE SÍLLER AL COLL DE SÍLLER

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

644-6-5

INICI: camí de Síller, núm. 76.

FINAL: coll de Síller.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Petició de senyalització.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 4 - 4,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

Del tram 1 fins a una llargada de 200 metres.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3 m.

-Tipus de ferm: grava i terra (els darrers 50 metres són de formigó).

Continuació del tram 2 fins prop de les cases de Síller.

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Des de les cases de Síller fins a una llargada d'uns 350 metres.

- Tram 4:

-Tipologia: tirany.

-Amplada: 0,5 - 1 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins prop del coll de Síller.

- Tram 5:

-Tipologia: pista.

- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 200 metres del camí.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: fàcil, excepte els trams 3 i 4.
- b) Fites: sí, només al tram 4.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa als trams 1 i 2.
- Obert a la resta.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta, quasi al final del tram 2.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular els trams 1 i 2 i molt dolent els trams 3, 4 i 5.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El traçat del tram 4, per on actualment el camí té continuïtat, és molt recent i pot no coincidir amb el traçat original del camí, que queda reflectit al "camí a Cala Sant Vicenç", núm. 148.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En sessió plenària del 25 d'abril de 1996 un regidor pollencí demanava "si es possible col·locar indicadors a Síller, al camí per anar a la Cala Sant Vicenç.

El Batle comenta la dificultat d'instal·lar indicadors tota vegada que és una zona de propietat privada" (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Itinerari urbà per cala sant Vicenç i altres rutes, en el qual trobam un itinerari de Sant Vicenç al port de Pollença pel coll de Síller, on diu: "Itinerari fàcil que consisteix en passar de Sant Vicenç fins al Port de Pollença pel coll de Síller. La distància és d'uns 4 km i la durada és d'una hora [...]"

Des de cala Molins s'ha de prendre el camí asfaltat que passa pel cala Carbó i s'enfila per amunt fins a la part alta del Coll on hi ha una àmplia esplanada, aquí s'acaba el camí asfaltat i s'inicia el descens per un camí de terra que duu fins a la zona del Port coneguda com Síller".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix completament.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25). Apareixen els trams 1 i 3.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix completament, excepte el tram 4.

(136) CAMÍ DEL RAFALET

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7
644-5-8

INICI: camí de Can Lloberines (núm. 28).

FINAL: cases del Rafalet.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Ajuntament.
- Senyalització de camins.
- Camí rural.
- Camí veïnal.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 3,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 16 de maig de 1886, es va presentar una petició d'un particular per aixecar una paret "en el predio Can Cuset camino que conduce al Rafelet" (AMP. Sig. 1716). El 18 de gener de 1892 es feia saber que existia una denúncia a un particular "por estar construyendo una pared en el camino vecinal llamado El Rafelet sin la venia de la autoridad correspondiente infringiendo por tanto las disposiciones vigentes" (AMP. Sig. 1718).

En sessió del 14 de març de 1892 "Se dió lectura de una solicitud suscrita por D. Damian Compañy y otros interesados fecha 13 de este mes, exponiendo que el vecino Andrés Bibiloni ha interceptado la acequia que desde tiempo inmemorial conducia las aguas al torrente y que por su intercepcion se esparcen por el camino del Rafelet habiéndose hecho este intransitable. Ruegan que el citado Bibiloni deje en el mismo estado en que se hallaba la mencionada acequia.

El Ayuntamiento enterado, acordó pase la solicitud de referencia a la Comision de aguas para su informe" (AMP. Sig. 1718).

L'estat del camí va originar nombroses reparacions, com consta a les diferents actes plenàries: el 23 de febrer de 1897 "se acordó ordenar a la vecina Juana Cánaves Rotger propietaria de la finca titulada Clos den Rull lindante con el camino que conduce al Rafelet, proceda al corte de los arboles existentes en dicho camino y que se hallan frente a su propiedad" (AMP. Sig. 1720); el 21 d'abril de 1901 "A propuesta del Sor. Aloy se autorizó a varios vecinos de la zona 9ª para que puedan quitar algunas rocas existentes en la travesia que conduce al Rafelet" (AMP. Sig. 1721); el 16 de gener de 1905 "Previa su lectura se acordó el pase a la Comisión de Policia Rural de una instancia del vecino de esta villa Andrés Bibiloni Ferragut denunciado que el camino rural situado en el valle de Colonia que conduce a la comarca denominada El Refelet se abre una zanja que no solo perjudica al exponente como propietario de una finca lindante con dicho camino si que tambien hace dificil el tránsito por el mismo hasta el extremo que puede ocasionar desgracias personales" (AMP. Sig. 1722).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 9 (Vall de Colònia), el camí del Rafelet.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(137) CAMÍ DE CA N'ADAN / CAMÍ DE CAN MAS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-6

INICI: quasi a l'inici del camí de Ternelles (núm. 1).

FINAL: fins a una llargada d'uns 550 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Obres per part de l'Administració.
- Plan de caminos rurales de Baleares.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 (4) m.
- Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret. Obert prop del torrent de Ternelles.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- El camí creua el torrent de Ternelles.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En un document relatiu al *Plan de caminos rurales de Baleares* corresponent al terme municipal de Pollença, apareixen *Datos relativos a los caminos rurales incluidos en la solicitud formulada por el Ayuntamiento*, entre els quals apareix el camí de Ca n'Adan, amb una longitud aproximada de 550 metres i una amplada de 3,5 metres (A.C.A.P. Sense signatura).

Camí de Can Mas

El 30 de desembre de 1938, en sessió plenària de l'Ajuntament de Pollença, "Es aprobado el plano y presupuesto presentado por D. Miguel Orell para las obras del camino de Can Mas importante 800 pts." (AMP. Sig. 1737).

L'any 1990 l'Ajuntament de Pollença va redactar un informe amb una relació de camins amb danys a causa de les pluges per tal de procedir a la seva reparació. A la zona 7^a, anomenada l'Hort de la Font, diu: "en esta zona las fincas se han visto inundadas e incluso en algún tramo por donde se tiene que atravesar el torrente procedente de Ternellas se ha tenido que estar varios días en poder circular con vehículos, como en el caso de Ca'n Cusset por el camino de Ca'n Mas" (A.C.A.P. Registre d'entrada núm. 10061).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000.
- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000. Apareixen la primera meitat del camí.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix parcialment.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareix aproximadament.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(138) CAMÍ DE LA SALVE

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-7
644-6-8

INICI: antic tram de la carretera PM-220, ramal C-713 al Port de Pollença, a la volta de la Salve.

FINAL: camí de Marina (B), núm. 49.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Camí veïnal.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.
-Amplada: 2,5 - 3 m.
-Tipus de ferm: asfalt

Correspon als primers 125 metres del camí.

- **Tram 2:**

-Tipologia: carro.
-Amplada: 2 - 2,5 m.
-Tipus de ferm: terra.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular el tram 1 i molt dolent el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- El tram 2 del camí es troba bastant envaït per la vegetació i les parets que el limiten lateralment es troben en mal estat.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'Ajuntament de Pollença, en sessió plenària celebrada el 29 de juny de 1883, escolta la proposta del Sr. Batle, que considerava de suma utilitat i conveniència "que el camino que ahora atraviesa desde la salve, partiendo del camino de Palma, carretera de Petra a Pollensa, se una a la vecinal de Alcudia con el punto Malagarba, fuese declarado vecinal por la importancia de dicho camino, por el cual se debe atravesar toda la comarca de Can Axartell y aun de los pueblos vecinos de La Puebla, Campanet, etc para ir no solo al mar a proveerse de las algas para abono de terrenos, sino para el comercio y la agricultura, evitándose así dar la vuelta por el pueblo; cuyo camino de que se trata incide un kilómetro 704 metros; este al unirse a la de Alcudia, continua otro camino que conduce al camino vecinal de Almadrava.

El Ayuntamiento despues de estudiados por la Comision, mira como necesidad absoluta la proposicion del Sor. Alcalde y la aprueba, acordando que se comunique a la Excma. Comisión Provincial, para que si lo tiene a bien se sirva acordar la declaración de camino vecinal, con el nombre de La Salve" (AMP. Sig. 1715).

El mateix consistori, en el ple del 3 de desembre de 1913, va escoltar un regidor que "manifestó que, si mal no recuerda, existe un acuerdo referente a la reparación de varios desperfectos existentes en la travesia que desde La Salve conduce a Marina que impiden el tránsito público.

En su vista se acuerda, a propuesta del Sor. Martorell, exigir la responsabilidad a quien corresponda por no haberse dado cumplimiento al referido acuerdo, sin perjuicio de exigir tambien desde luego a los propietarios interesados hagan desaparecer los obstaculos existentes" (AMP. Sig. 1725).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II Apareix el tram 1.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix el tram 1.

(139) CAMÍ DE CAN CANONGE

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-8

INICI: camí de Can Pelat (núm. 34).

FINAL: fins a una distància d'uns 200 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Reparació de camins.
- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3,5 m.
- Tipus de ferm: grava.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: sí, un a l'inici del camí de Can Pelat (núm. 34): Camí de Can Canonge.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i obert.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- La llargària del camí correspon a la que surt grafiada al cadastre de rústica de Pollença, revisat l'any 2000.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En sessió plenària de l'Ajuntament de Pollença, celebrada el 29 d'agost de 1910, es va acordar el pas a la comissió de policia rural "de una instancia presentada por el vecino de esta villa Esteban Bennassar Vila en demanda de autorización para renovar una pared en la finca de su propiedad denominada Can Palat, lindante con el camino de Can Canonja quedando facultada la expresada Comisión conceder el permiso que se solicita" (AMP. Sig. 1724).

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 10 (Vall de Ca n'Eixartell), el camí de Can Canonge.

El 25 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat. En l'onzé lloc apareixia el camí vell de Can Puig i de Can Canonge (AMP. Sense signatura). Aquest document fa referència a tot el traçat del camí. També inclou el traçat dels camins núm. 25 i 34.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Término municipal de Pollença. Bosquejo planimétrico* (Dirección General del Instituto Geográfico y catastral, 1955). Escala 1/25.000.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-III.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25). Aquest camí apareix com a camí de ferradura.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(140) CAMÍ VELL D'ALBERCUIX A FORMENTOR

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5
644-7-4
644-8-4

INICI: zona urbana del Port de Pollença.

FINAL: carretera PM-221 del Port de Pollença al cap de Formentor, prop de Cala Gentil.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Projecte de construcció de la carretera.
- Registre de la finca d'Albercuix
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 3,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Comprèn des de l'inici fins a les cases d'Albercuix, amb una llargada d'uns 425 m.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a la continuació del camí, fins prop de la estació impulsora d'aigua, amb una llargada d'uns 300 metres.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 0,8 - 1,2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Continuació del camí, fins a la carretera del port de Pollença al cap de Formentor, al punt quilomètric 4,75. El camí està interceptat per la carretera

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 - 2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon a un altre tram del camí interceptat per la carretera al seu inici i final, aproximadament als punts quilomètrics 6,1 i 6,65.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura
- Amplada: 1,5 - 2 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon a un altre tram del camí interceptat per la carretera al seu inici i final, aproximadament als punts quilomètrics 6,65 i 7,05.

- Tram 6:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2 - 2,5 m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Correspon a un altre tram del camí interceptat per la carretera al seu inici i final, aproximadament als punts quilomètrics 7,05 i 8,4 .

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany a l'inici del camí
- Una barrera oberta al final del tram 2.
- El camí està interceptat per la carretera en tres ocasions.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo als trams 1 i 2.
- Molt dolent a la resta. Alguns trams del camí actualment han desaparegut per la construcció de la carretera.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Un marge de sosteniment al llarg de tot el traçat del camí.

OBSERVACIONS:

- El traçat del camí, fins a les cases velles de Formentor, no ha estat localitzat.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

A l'expedient d'expropiació dels terrenys del camí de servei del far de Formentor apareix un document de 1862 en el qual apareix una valoració feta pel perito anomenat pel propietari del predi de Formentor, on es pot llegir el següent: "1ª. El predio o cabo Formentó está rodeado del mar por el N. E. y S. formando casi todo su perímetro una costa muy brava y casi inaccesible excepto en unos pocos puntos, que son los en que se hallan las calas del Pino de la posada, Cala Feliu, Cala Murta, Cala Agosauba y Cala-Figuera; puntos todos pero de muy poca estension, lo cual hacia que antes de construirse el camino de servicio y faro podia el dueño, queriendo, cerrar su propiedad hasta con llave, pues por la parte del O. que es por donde linda con el predio Albercuitx no hay mas que un solo paso por donde pueda entrarse con alguna facilidad y este quedaba cerrado por medio de una barrera, estando el propietario en completo derecho de espulsar a cualquier persona que sin su permiso hubiese entrado en la finca; lo cual no puede hacer ahora, al menos en toda la extensión del camino de servicio que es de mas de 12 kilometros, desde Cala-Murta en donde arranca, hasta el cabo donde termina y se está construyendo el faro" (A.C.O.P.O.T. Sig. 352).

L'enginyer d'Obres Públiques Eusebi Estada fou l'autor, l'any 1899, del projecte del far de Pollença, a la memòria del qual ens parla del camí d'accés: "Camino de servicio. El faro por necesidad ha de quedar unido por un camino de condiciones apropiadas al pueblo de Pollensa, desde este puento hasta el puerto hay una carretera conservada por el Estado, cuya longitud es de 7 kilometros; con el extremo de esta via enlaza un camino público que contorneamos el puerto tiene por objeto servir el caserío establecido en el y varios predios importantes de la region N. de la bahía de Pollensa. Este camino a pesar de no medianar condiciones y de su deficiente estado de conservación, servira para el servicio del faro hasta la barrera llamada d'Aubarcuitx, en una longitud de 1'80 kilometros". Aquest document fa referència a la construcció del camí del far de la punta de l'Avançada (A.A.P.B. Sig. L 1.3. SM 48).

A l'acta de la Comissió Mixta motivada per Real Orde del Ministeri de la Guerra del 26 de juliol de 1920, relativa al traçat del camí veïnal del far del port de Pollença, per Albercuitx a cala Pi de la Posada, es pot llegir el següent: "De los reconocimientos efectuados sobre el terreno el día 10 de mayo de 1921 por el Teniente Coronel de Ingenieros del Ejército Don Florencio Subias Lopez [...] resulta lo siguiente:= Del Faro del Puerto de Pollensa arranca su camino de servicio carretero y público en gran parte de su longitud que siguiendo la orilla del puerto de Pollensa llega hasta enlazar con la carretera de 3er orden del Estado que del Puerto de Pollensa conduce a dicha villa y sigue internándose después en la Isla de Mallorca. Con el citado camino de servicio del faro empalma el camino carretero que conduce a las casas de Albercuitx y desde cerca de dichas casas arranca un camino de herradura que subiendo a la cresta de la cordillera Norte de Mallorca la atraviesa por el collado de la Nao descendiendo despues por la vertiente que dá a la bahia de Pollensa llegando hasta el mar en la Cala denominada del Pí de la Posada de la costa Nordeste de dicha bahia de Pollensa. A convertir en camino carretero la via existente descrita, se encamina el proyecto montado del Ingeniero Sr. Sancho, aprovechando con insignificantes

mejoras el camino carretero ya existente desde el faro del Puerto de Pollensa hasta las casas de Albercuitx y proyectando una sección de carretera completamente nueva desde las casas de Albercuitx hasta la Cala del Pino de la Posada pasando por el collado de la Nao...(A.M.S.C. Sig. 3ª 3 29).

A l'expedient que existeix a la Delegació Provincial d'Economia i Hisenda sobre la torre d'Albercuitx, apareix una transcripció del registre de la finca d'Albercuitx: "Dicho predio Albercuitx está atravesado por un camino que lleva la dirección de Sur a Norte dividiéndose después en dos ramales los cuales uno de ellos lleva la misma dirección y conduce al predio Formentor y el otro lo varia siguiendo de Noroeste a Este y conduce a la fortaleza propia de Miguel Llobera Cánaves enclavada en el predio que se describe" (Delegació Provincial d'Economia i Hisenda. Sense signatura).

A la memòria del "Reformado del camino de servicio del faro de Formentor. Trozo 1º. 1940" (A.C.O.P.O.T. Sig. 518), es recullen els antecedents relatius a la construcció de la nova carretera del far del Formentor, des de les cases Noves de Formentor fins el far i s'inclou el plànol del "Croquis del ensanche y mejora del camino del servicio del faro de Formentor", a escala 1/25.000 i realitzat l'any 1934. En aquest plànol apareix grafiat el traçat original del camí de ferradura, des de les cases d'Albercuitx.

L'any 1945 es va formar el projecte de construcció del segon tram del camí veinal del Port de Pollença a Formentor, on es pot llegir el següent: "El camino de servicio del Faro de Formentor tiene su origen en las casas nuevas de Formentor, situadas en las inmediaciones de Cala Murta quedando practicamente aislado éste camino ya que su unión con el camino vecinal del Puerto de Pollensa a Formentor se realiza por medio de un camino rural en pésimas condiciones y por el cual el tráfico se realiza con dificultad. Esto hizo pensar en la conveniencia de unir ambos caminos, prolongando el vecinal nº 431 del Puerto de Pollensa a Formentor..." (A.C.O.P.O.T. Sig. 1226).

Els darrers 500 metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollensa, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l'obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: "Desde el Moll sigue el camino a lo largo de la orilla, luego recto hacia las casas de Albercutx en un altozano del valle homónimo cerrado por la prominente penya del Migdia [...] el camino prosigue desde la casa de Albercutx en dirección a la penya del Migdia [...] hasta alcanzar un *coll* por el que inicia el ascenso a la Talaia..." (pàg. 242-243).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa de la Ysla de Mallorca* (Despuig, 1784).

- *Pueblo de Pollensa. Plano Geométrico levantado bajo la dirección del geómetra D. Pedro Moreno y Ramirez* (1858). Apareix completament, fins a les cases de velles de Formentor.

- Cartografia militar de España (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Cala Sant Vicenç. 644-I quadrant SE i full Pollensa, 644-II quadrant NE. Apareixen els trams 1,2 i 3 fins a la carretera.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix parcialment.

(141) CAMÍ DE CALA FIGUERA (A)

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3

INICI: carretera PM-221, del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 10,9.

FINAL: cala Figuera.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Pla General d'Ordenació Urbana.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre (1990).*

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí. Constitueix un accés a la mar.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: terra.

De l'inici del camí fins les Cases Velles de Formentor.

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins al Pla de les Arenes.

- Tram 3:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a la part del camí que arriba fins al petit aparcament que trobam prop de la cala.

- Tram 4:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 3 - 4 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a una travessia del tram 3 que arriba directament a la cala.

- Tram 5:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: un portell de 1,2 m a l'inici.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon al tram que va de la carretera PM-221, del Port de Pollença al cap de Formentor, km. 12. a l'inici del tram 3.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera oberta a l'inici del camí.
- Una barrera oberta al final del tram 2 amb un cartell de "Propiedad privada".

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular els trams 1, 2 i 5 i molt dolent els trams 3 i 4.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marge de sustentació al final del tram 1.
- Quan el camí passa per davant les cases està empedrat.

OBSERVACIONS:

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En l'aprovació provisional del Pla General d'Ordenació Urbana que es produí el maig de 1990 (A.C.I.U Sig. 312) es proposava "el establecimiento de servidumbre de paso peatonal para los siguientes caminos privados para facilitar el acceso a las playas, al litoral en general y a puntos significativos del territorio:

- Ariant
- Castell del Rei
- Cala Castell
- Cala Boquer
- Cala Murta
- Cala Figuera"

Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses

prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: “los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales”. El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a diversos llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5^a) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Amb la qual cosa cal concloure que l'Ajuntament de Pollença té l'obligació de modificar el PGOU amb la inclusió de l'esmentada servitud pública de pas peatonal afegint les prescripcions que al respecte inclou l'Estudi d'Impacte Ambiental que acompanyà la redacció del PGOU, a fi i efecte de poder constituir aquesta servitud de pas.

Els darrers 150 metres del camí actuen com *Límite de Servidumbre de Protección* i els darrers 25 metres es troben dins el *Dominio Público al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollença, aprovat provisionalment l'any 1990 (AMOP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- Apareix a *La Guia per no perdre el nord* (Mancomunitat del Nord de Mallorca, 2000), a l'apartat d'excursions figura la de Cala Figuera, on diu: “Per accedir-hi cal agafar la carretera del Port de Pollença al Cap de Formentor, en el km 12 a l'esquerra comença un camí, el km i mig que queda fins arribar a la platja s'aconsella fer-lo a peu”.

- Valero, Gaspar (1993) *El Fumat de Formentor. Des de les cases velles de Formentor, per les cases de Cala Murta i el camí vell del Far*. Apareix parcialment. “Començam l'excursió des de la mateixa carretera del Far de Formentor (PM-221), aproximadament a l'altura del quilòmetre 10,800, per tal d'agafar el camí de carro que ens conduirà a les cases velles de Formentor [...] Per un camí planer i còmode, després d'una pista que travessa el camí, deixam enrere uns pedrissos laterals [...] Arribam així al pla de les Arenes, on les interseccions de camins abunden, entre les quals remarcam el primer camí de carro cap a l'esquerra, que condueix a l'aljub del pla de les Arenes [...] En el segon entreforc important del pla de les Arenes, a un minut de l'anterior, deixam a l'esquerra el camí de Cala Figuera, que davalla ràpidament cap a aquesta bells i pronunciada cala” (pàg. 1030-1033).

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix completament, excepte el tram 4.

- *Croquis del ensanche y mejora del camino de servicio del faro de Formentor* (Servicio de Ingenieros de Baleares, 1934) Escala 1/25.000. Apareix majoritàriament.
- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareixen aproximadament els trams 1 i 3.
- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 645-IV. Apareixen aproximadament els trams 1 i 3.
- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 645-I (40-25). Apareix aproximadament excepte el tram 4.
- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS, TRANSPORTES Y MEDIO AMBIENTE, (1990). *Deslinde del dominio público marítimo terrestre. Término municipal de Pollensa*. Escala 1/10.000. Full 17.
- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix completament excepte l'inici del tram 1.

(142) CAMÍ VORA EL TORRENT DE SANT JORDI

FULLS MAPA 1/5000:

644-6-6

INICI: torrent de Sant Jordi (proximitats de la carretera de Palma).

FINAL: torrent de Sant Jordi (proximitats de Can Bou).

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Tancament del camí.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: carro.

-Amplada: ? m.

-Tipus de ferm: terra.

Correspon als primers 500 m del camí.

- Tram 2:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 - 3 m.

-Tipus de ferm: terra.

Del final del tram 1 fins al camí de Can Moragues (núm. 11).

- Tram 3:

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 m.

-Tipus de ferm: terra.

Del camí de Can Moragues (núm. 11) fins a una llargada de 300 m.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: molt difícil els trams 1 i 3, i fàcil el tram 2.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Parets i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Algunes reixes tanquen el pas.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Molt dolent els trams 1 i 3, regular el tram 2.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges.

OBSERVACIONS:

- Tot el camí discorre ran del torrent de Sant Jordi, i aquest fet fa que gran part es trobi desaparegut, especialment el tram 1 i part del 3. Això no queda reflexat en els trams, però sí en la cartografia.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El 6 de juny de 1910, "Despues de haber manifestado la presidencia que el vecino Jose Torrens Llobera lejos de cumplir las órdenes que le dio la Comisión de Policia Rural respecto a las obras realizadas en la finca de su propiedad titulada Cuxach colindante con el torrente de San Jorge, las cuales interceptaban el camino existente en el margen de dicho torrente, ha continuado dichas obras en perjuicio del pro-comun dejando completamente obstruida la travesia que desde tiempo inmemorial se utiliza se acuerda por unanimidad dada la manifiesta infraccion cometida por el estado Torrens del artº 170 de las Ordenanzas municipales, prevenirle que en el plazo de tercero dia reponga en su primitivo estado el punto donde han sido fraudulentamente construidas las indicadas obras y solicite despues de este Ayuntamiento el correspondiente permiso, de lo contrario se procederá a hacerlo de oficio y a sus costas" (AMP. Sig. 1724).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX: -**

(143) CAMÍ DE CAN PRATS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-7

INICI: camí de Can Romí, núm. 9.

FINAL: cases de Can Prats.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Divisió municipal en districtes
- Millora de camins rurals.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 3 - 3,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als primers 250 metres

- Tram 2:

- Tipologia: carro.
- Amplada: 2,5 m.
- Tipus de ferm: asfalt.

Continuació del camí, fins a les cases de Can Prats.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: sense problemes.
- b) Fites: no.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Reixa i obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Una barrera tancada amb pany al final del tram 1.
- Un portell amb una cadena oberta, al mig del tram 2.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Bo.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

- Petits marges de suport al tram 1.

OBSERVACIONS: -**DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**

El 29 de gener de 1970 es va procedir a una nova divisió municipal en districtes, quedant formada la secció segona del primer districte per les següents parts: fí del nucli de la població en el Roser Vell, camí de Can Mos cap a Can Alordes, camí de Can Prats cap a la carretera de Lluc i fins el límit amb el terme d'Escorca (AMP. Sig. 1744).

El 29 de gener de 1997 l'Ajuntament de Pollença elaborà un estudi per a la millora dels camins rurals del terme municipal de Pollença, amb l'objecte de la possible financiació per part de la C.A.I.B, on es presentava una relació de camins seguint un ordre de prioritat. En segon lloc apareix el camí de Can Romí. (AMP. Sense signatura). El traçat del camí que surt grafiat al plànol que acompanya aquesta memoria inclou el camí de Can Romí, núm. 8; el de Can Pau , núm. 59, i el de Can Prats.

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA: -**CARTOGRAFIA ON APAREIX:**

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Fulls 644-IV .

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(144) CAMÍ VELL DEL FAR (B)

FULLS MAPA 1/5000:

645-1-3
645-2-2
645-2-3

INICI: continuació del camí vell del Far (A), núm 65.

FINAL: far de Formentor.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Permuta de terrenys.
- Obres per part de l'Administració.
- *Deslinde del dominio público marítimo terrestre* (1990).
- *Plan General Municipal* de Pollença (1991).

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: sí.

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí del far, prop de Cala Murta fins a la carretera PM-221.

- Tram 2:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1,3 - 1,9 m.
- Tipus de ferm: terra.

Del mirador al km. 17,7 de la carretera PM-221.

- Tram 3:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: ? m.
- Tipus de ferm: terra i pedres.

Del km. 19,2 de la carretera PM-221, fins a una llargada de 75 metres.

- Tram 4:

- Tipologia: ferradura.
- Amplada: 1 - 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon als darrers 75 metres del camí, una vegada travessada la darrera corba de la carretera.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: molt difícil.
- b) Fites: sí, algunes al tram 1.
- c) Pintades: no.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Dolent els trams 1, 2 i 3 i molt dolent el tram 4.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS:

- Marges al costat del camí, excepte al tram 4.

OBSERVACIONS:

- Pel tipus de documentació localitzada el camí vell del Far, des de Cala Murta al Far de Formentor, s'ha catalogat en dos camins diferents: camí vell del Far (A), núm. 65 i camí vell del Far (B), núm. 144.

- Entre el tram 1 i el 2 hi ha un tros del camí que segueix el mateix traçat que la carretera i comprèn del km. 14,3 al km. 14,8. També entre els trams 2 i 3 la carretera segueix el mateix traçat que el camí, durant una llargada d'uns 225 metres.

- El segon tram és tallat diverses vegades per la carretera.

- El tram 3 està en molt mal estat a causa de la construcció de la carretera, que talla el camí. A més les pedres caigudes han invaït part del camí i no és possible dir la seva amplada.

- L'estat del camí als punts interceptats per la carretera i al tram 4 és molt dolent, a causa de que han llevat les pedres que constituïen el marge de sustentació.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En carta de la secció de Foment del 12 de juny de 1860, dirigida a l'Ajuntament de Pollença, es comunicava la relació de propietaris afectats per l'expropiació de terrenys "para el faro del cabo de Formentó y su camino de servicio" (AMP. Sig. 2940).

A l'expedient d'expropiació dels terrenys del camí de servei del far de Formentor apareix un document de 1862 en el qual apareix una valoració feta pel perito anomenat pel propietari del predi de Formentor, on es pot llegir el següent: "1ª. El predio o cabo Formentó está rodeado del mar por el N. E. y S. formando casi todo su perímetro una costa muy brava y casi inaccesible excepto en unos pocos puntos, que son los en que se hallan las calas del Pino de la posada, Cala Feliu, Cala Murta, Cala Agosauba y Cala-Figuera; puntos todos pero de muy poca estension, lo cual hacia que antes de construirse el camino de servicio y faro podia el dueño, queriendo, cerrar su propiedad hasta con llave, pues por la parte del O. que es por donde linda con el predio Albercuix no hay mas que un solo paso por donde pueda entrarse con alguna facilidad y este quedaba cerrado por medio de una barrera, estando el propietario en completo derecho de espulsar a cualquier persona que sin su permiso hubiese entrado en la finca; lo cual no puede hacer ahora, al menos en toda la estension del camino de servicio que es de mas de 12 kilometros, desde Cala-Murta en donde arranca, hasta el cabo donde termina y se está construyendo el faro" (A.C.O.P.O.T. Sig. 352).

A la memòria del "Reformado del camino de servició del faro de Formentor. Trozo 1º. 1940" (A.C.O.P.O.T. Sig. 518), es recullen els antecedents relatius a la construcció de la nova carretera del far del Formentor, des de les cases Noves de Formentor fins el far i s'inclou el plànol del "Croquis del ensanche y mejora del camino del servicio del faro de Formentor", a escala 1/25.000 i realitzat l'any 1934. En aquest plànol apareix grafiat el traçat original del camí del far de Formentor des de Cala Murta.

A la memòria del *Proyecto de camino de servicio del faro de Formentor. Trozo 2º*, de l'any 1944 (A.C.O.P.O.T. Sig. 442), corresponent a la construcció del segon tram del camí, des del coll de n'Adrià fins el far de Formentor, s'inclou un plànol amb el traçat del camí projectat i el de l'antic camí del far.

L'any 1945 es va formar el projecte de construcció del segon tram del camí veïnal del Port de Pollença a Formentor, on es pot llegir el següent: "El camino de servicio del Faro de Formentor tiene su origen en las casas nuevas de Formentor, situadas en las inmediaciones de Cala Murta quedando practicamente aislado éste camino ya que su unión con el camino vecinal del Puerto de Pollensa a Formentor se realiza por medio de un camino rural en pésimas condiciones y por el cual el tráfico se realiza con dificultad. Esto hizo pensar en la conveniencia de unir ambos caminos, prolongando el vecinal nº 431 del Puerto de Pollensa a Formentor..." (A.C.O.P.O.T. Sig. 1226).

A la relació d'obres i millores realitzades durant 1959, remesa per l'Ajuntament de Pollença al Govern Civil, apareix l'ampliació i asfaltat del camí vell del Far (A.R.M. Sig. L-593).

El 3 d'abril de 1963, la Direcció General de Puertos y Señales Marítimas, secció de concessions i recursos, autoritzà la permuta de terrenys del camí de ferradura de Cala Murta al Far de Formentor, sol·licitada per D. Ignacio Rotger Villalonga, en el tram que travessa la seva propietat, amb una longitud de 11.440,45 metres, per una parcel·la adosada al far. Però aquesta resolució fou anulada per Orde Ministerial del 24 de setembre de 1964, degut a irregularitats en el procés administratiu; en aquesta mateixa Orde s'estipulava l'entrega dels terrenys al Ministeri d'Hisenda. El 10 d'abril de 1965 es feia una descripció de la situació d'aquests terrenys: "Que el antiguo camino de servicio de herradura del Faro de Formentor, tiene una longitud de 12.090,00 metros lineales de los que 154 se desarrollan por terrenos actualmente del Faro y 495,55 metros lineales por terrenos de Don Enrique Garriga Sitler. De

este modo, la longitud de camino, cuyo trazado corresponde a terrenos enclavados en la finca de Cala Murta, propiedad de Don Ignacio Rotger Villalonga, es de 11.440,45 metros lineales” (Arxiu del Grupo de Puertos de Baleares. Sig. SM-194)

El 27 de noviembre de 1968 la finca urbana procedent del camí de Cala Murta al far de Formentor fou adjudicada en pública subhasta a D. Ignacio Rotger Villalonga, essent donada de baixa de l’Inventari de Béns de l’Estat. En la comunicació de la Dirección General del Patrimonio del Estado, dirigida al Delegat d’Hisenda de Balears el 31 de gener de 1969, es descriu la finca de la següent manera: “Camino de herradura que une Cala Murta con el Faro de Formentor, sita en el término municipal de Pollensa que linda al N. con finca denominada Cala Murta, al S. con Zona Maritimo Terrestre al E. y al O. con finca de D. Enrique Garriga Sitler” (Arxiu de la Delegació d’Hisenda de Balears. Sense Signatura. Ventas).

En un estudi de la parcel·la del far del Cap de Formentor, elaborat pel Grupo de Puertos de Baleares, a l’apartat d’observacions i conclusions podem llegir el següent: “El lindero está constituido por el mar y una línea paralela a la fachada principal del faro a 90 m. de distancia. Ello resulta de la permuta de una caseta en Cala Murta, en la cabecera del antiguo camino de herradura (que unía el pequeño muelle de esta cala con el faro) con una parcela de Dª María Elena Popolicio, viuda de Adam Diehl autorizada por O.M de 2 de noviembre de 1959. Otra permuta autorizada por O.M de 3 de abril de 1963 para ampliar esta parcela con otra adyacente propiedad de D. Ignacio Rotger Villalonga y cediendo a cambio los terrenos ocupados por el camino de herradura ya fuera de uso, no ejecutada, quedó anulada por O.M. de 24 de septiembre de 1964 (expediente de proyectos nº 194 S.M). Este expediente se halla inconcluso” (Arxiu del Grupo de Puertos de Baleares. Sig. 194 SM).

El camí catalogat actua parcialment com *Límite de Servidumbre de Protección al Deslinde del dominio público marítimo terrestre* del terme de Pollensa, aprovat provisionalment l’any 1990 (AMOP. Sense signatura).

Al *Plan General Municipal* (Ajuntament de Pollença,1991), apareix a la regulació d’elements d’interès arquitectònic dins la categoria de camins empedrats, amb el nom de camí al Faro de Formentor (vell) (A.C.I.U. Sig. 312-315).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- A l’obra *Las Baleares descritas por la palabra y el grabado* (Habsburgo Lorena, 1991) llegim: “Torcemos a la derecha y por una cañada abrupta descendemos hasta cala Murta por una senda bordeada de altos palmitos que se adentra en un prodigioso pinar [...] Sinuosa y en 22 curvas asciende desde el pinar la pujada d’En Català, empinada cuesta que nos permite contemplar la bella panorámica del angosto valle de cala Murta, la imponente Talaia, y, en la distancia, el puig Gros de Ternelles [...] La panorámica del valle se hace total cuando llegados a lo alto del collado que corona la pujada d’En Català se hace franca la vista de aquél en cualquier dirección de la rosa de los vientos y nos proponemos ascender al escarpado Fumat [...] El camino prosigue hasta el ponto donde una cruz tallada en la roca indica el comienzo de la bajada que sinuosamente y en seis tramos, por la pendiente que queda a los pies de la cova Blanca alcanza desde el *cap* hasta casi la llanada [...] Siete nuevos tramos incurvados ascienden de nuevo a la pedregosa lamera entre cuyos añosos pinos atisbamos de pornto la maravillosa imagen del cap de Menorca. Prosigue nuestra accidentada marcha, ora abajo en cuatro curvas ora arriba en doce más [...] El vallecillo que se extiende a continuación hasta la misma cala se nos hace franco tras arduo avance por sus laderas en

ocho sinuosos tramos de una parte y seis de la opuesta, que no bastan para llevarnos hasta el solitario faro del cap, que describiremos cuando atendamos a la costa, para el que median todavía una larga curva y 23 vueltas más, a las que siguen otras nueve” (pàg. 246-247).

- El camí Vell del Far apareix en el núm. 43 de les *Rutas Escondidas de Mallorca Península de Formentor II. Casas de Cala Murta – Punta del Faro* (García Pastor, 1970): “Por detrás de la edificación se ve partir, o se adivina, un camino. Es el antiguo del Faro, por el que se transportava a lomos de cabalgadura los efectos u aprovisionamientos traídos por mar hasta esta cala, por falta de otros caminos antes de construirse la actual carretera.

El antiguo camino del faro, magníficamente conservado aún en casi todo su recorrido, se hace presente aquí y allá con sus continuos zi-zagueos”.

- El camí està inclòs en el *Catàleg dels antics camins de la Serra de Tramuntana*, elaborat pel Consell Insular de Mallorca (1993), dins el terme municipal de Pollença: “S’inicia a Cala Murta i fent nombroses corbes, travessa una sèrie de colls i arriba al far.

El traçat és molt llarg per evitar les fortes pendents.

La carretera ha destrossat el camí en alguns petits trams però la resta es conserva bé. Està fet amb pedra encaixonada principalment a l’inici. En aquest punt el camí es troba tancat amb filferro i una part resta convertit en terrassa d’uns apartaments” (pàg. 345).

- Valero, Gaspar (1993) *El Fumat de Formentor. Des de les cases velles de Formentor, per les cases de Cala Murta i el camí vell del Far*. Apareix parcialment. Es dedica un paràgraf al far de Formentor i el camí vell: “El projecte de construcció del far fou encarregat a l’enginyer Emili Pou. Abans d’iniciar-se les obres del que havia de ser pròpiament l’edifici del far, fou necessari obrir un camí, l’anomenat actualment camí vell del Far. Era una obra imprescindible, tant per traslladar els materials de l’obra com pel manteniment i el servei quotidià del far [...] Les obres del camí començaren el mes de gener de 1857 i acabaren per setembre de 1859” (pàg. 1039).

- A l’obra *Pollença: guia de passeig* (Cerdà; Vilanova, 1998), trobam un capítol titulat Formentor, en el qual trobam un epígraf dedicat al far, on podem llegir el següent: "Es pot veure l'antic camí de pedra, construït l'any 1857, que voreja els cims". A la mateixa obra trobam un capítol titulat Formentor, en el qual trobam un epígraf dedicat a en Fumat, on podem llegir el següent: [...] "La ruta de més fàcil accés és per la cara est. Des de cala Murta s'ha de continuar per la carretera del Far i, una vegada passat el túnel, a uns dos-cents metres, prendre pel camí vell del Far situat a la dreta".

- Cerdà; Vilanova (1999). Segons l’itinerari de Cala Murta i Cala en Feliu, a Cala Murta comença el camí del far "que puja vorejant els turons fins arribar al cap de Formentor. Aquest camí va ser construït l’any 1857 per transportar la pedra de Binissalem emprada en la construcció del far".

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931), 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Cartografía militar de España* (Servicio Geográfico del Ejército, 1949) Escala 1/10.000 Full Formentor. 645-IV quadrant SO. Apareix com a “camino de Cala Murta al Faro”.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 645-I (40-25). Apareix parcialment com a tirany i camí de ferradura amb el topònim de “Camí Vell del Far”.

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000. Apareix el tram 1 i parcialment el tram 2.

(145) CAMÍ DE FONTS SALADES

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-6

644-7-7

INICI: carretera PMV-220-2, km 4,25.

FINAL: fins a una llargada de 250 metres.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Senyalització de camins.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 3,5 m.

-Tipus de ferm: asfalt.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

El servei de Normalització lingüística de l'Ajuntament de Pollença confeccionà, l'any 1996, una relació dels topònims rurals per tal de procedir a la retolació dels camins del terme; aquest llistat fou tramès al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears per tal que elaboràs un estudi i emetés un informe sobre la grafia correcta d'aquests topònims. Dins aquesta relació apareix, inclòs a la zona 5 (Carretera de Llenaira), el camí de Fonts Salades (AMP. Sense signatura).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

- En el *Punt Informatiu Pollença*, núm. 25 (1996), es publicà l'article titulat "Alguns topònims rurals del terme de Pollença", en el qual es transcriu la relació de topònims elaborada per l'Ajuntament de Pollença, en el qual apareix el camí que ens ocupa.

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército, 1962) Escala 1/25.000. Full 644-II. Apareixen sols els darrers 200 m. del camí.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-IV (38-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala 1/5.000.

(146) CAMÍ VELL ALS RAFALS

FULLS MAPA 1/5000:

644-5-8

INICI: tram 3 del camí de Lassarell, núm. 96, a la travessia cap als Rafals.

FINAL: cases dels Rafals.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: no.

TIPUS: -

INTERÈS CONSTRUCTIU: sí.

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:**- Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2 - 3 m.

-Tipus de ferm: empedrat.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: regular.

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS: -**ESTAT DEL CAMÍ:**

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -**OBSERVACIONS:**

- El camí està bastant envaït per la vegetació.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:**DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:**

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

(147) CAMÍ DE CAN CERDÀ

FULLS MAPA 1/5000:

644-4-7

INICI: camí del Rrafalet, núm. 84.

FINAL: prop del Redol de Can Cerdà.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Informe de danys causats per les inundacions.

INTERÈS CONSTRUCTIU:

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- **Tram 1:**

-Tipologia: carro.

-Amplada: 2,5 m.

-Tipus de ferm: terra i grava.

SEGUIMENT:

a) Dificultat: sense problemes

b) Fites: no.

c) Pintades: no.

d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Paret i reixa.

LIMITACIONS DE PAS: -

ESTAT DEL CAMÍ:

- Regular.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS: -

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

L'any 1990 l'Ajuntament de Pollença va redactar un informe amb una relació de camins amb danys a causa de les pluges. En aquest document apareix a la zona 1ª. Vall d'en Marc el "camino C'an Cerdà se observan varios tramos en mal estado habiéndose producido

algún desprendimiento en el camino”. Aquesta relació de camins es feia a fi de que es pogués procedir a la seva reparació.(A.C.A.P. Registre d’entrada núm. 10061).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa militar de España formado por el cuerpo del Estado Mayor del Ejército* (1930-1931). 2a edició. Escala 1/100.000. Apareix aproximadament.

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix aproximadament.

- *Cartografía Militar de España* (Servicio Cartográfico del Ejército,1962) Escala 1/25.000. Full 644-III-IV.

- *Mapa Topográfico Nacional de España* (Instituto Geográfico Nacional, 1985). Escala 1/25.000. Full 644-III (39-25).

- *Mapa Topogràfic Balear* (C.O.P.O.T., 1994). Escala1/5.000.

(148) CAMÍ A CALA SANT VICENÇ

FULLS MAPA 1/5000:

644-7-5

644-6-5

INICI: camí de Síller al coll de Síller (núm. 135).

FINAL: urbanització Can Botana.

DOCUMENTACIÓ LOCALITZADA: sí.

TIPUS:

- Trànsit des de temps immemorial.

INTERÈS CONSTRUCTIU: -

INTERÈS EXCURSIONISTA: -

TIPOLOGIA:

- Tram 1:

-Tipologia: ?.

-Amplada: ? m.

-Tipus de ferm: ?.

Correspon als primers 100 metres del camí.

- Tram 2:

-Tipologia: ferradura.

-Amplada: 1 – 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins a una llargada de 200 metres.

- Tram 3:

-Tipologia: ?.

-Amplada: ? m.

-Tipus de ferm: ?.

Tram que discorre vora la paret fins una distància de 250 metres.

- Tram 4:

-Tipologia: tirany / ferradura.

-Amplada: 1 – 1,5 m.

-Tipus de ferm: terra.

Continuació del camí fins al coll de Síller.

- Tram 5:

-Tipologia: tirany / ferradura.

- Amplada: 1 – 1,5 m.
- Tipus de ferm: terra.

Des del coll de Síller a la urbanització de Can Botana.

- Tram 6:

- Tipologia: pista.
- Amplada: 2,5 - 3 m.
- Tipus de ferm: terra.

Correspon a l'actual camí que connecta l'antic camí de ferradura amb les cases de Síller.

SEGUIMENT:

- a) Dificultat: difícil
- b) Fites: sí, al tram 5.
- c) Pintades: sí, al tram 5.
- d) Cartells indicadors: no.

TIPUS DE LIMITACIÓ LATERAL:

- Obert.

LIMITACIONS DE PAS:

- Reixa prop del coll de Síller.

ESTAT DEL CAMÍ:

- Inexistent els trams 1 i 3, regular els trams 2 i 6, dolent el tram 5 i molt dolent el tram 4.

ELEMENTS CONSTRUCTIUS: -

OBSERVACIONS:

- Els trams 1 i 3 actualment no existeixen.
- El tram 5 està bastant envaït per la vegetació i és travessat per diversos tiranys.

DOCUMENTACIÓ ARXIVÍSTICA LOCALITZADA:

En sessió plenària del 29 d'abril de 1957 es va donar notícia de l'anuncia aparegut el al butlletí oficial de la província núm. 14106 del dia 6 d'aquest mes, referent a la petició feta per D. Anton Eichko?? "de que sea continuado a su nombre el expediente de concesión relativo al proyecto de construcción de piscina, camino, ..., escaleras y solarium en Cala Molins de este termino municipal, solicitado por D. Rafael Llobera Martorell, lo que se hará público para que en el plazo de treinta dias se pueda examinar el proyecto y presentar las alegaciones que se crean pertinentes relativas a dicha petición".

El ple, després d'un ample debat sobre el tema, recorda que a la sessió celebrada el dia 21 d'abril de 1952, amb motiu de la realització del desllindament de la zona marítima terrestre que afectava a Cala Molins, conseqüència de la petició feta per D. Rafael Llobera Martorell, acordà comunicar a l'enginyer en cap d'obres públiques que: "al levantarse el correspondiente plano de deslinde se tuviera presente que no solamente Cala Molins, sino también Cala Carbó y El Cavall Bernat, aparte de su interés turístico es muy frecuentado por marineros y pescadores, no debia dejarse incomunicados dichos lugares y Calas, para que se pudiera transitar libremente por ellos, como se ha hecho desde tiempo inmemorial".

Per aquest motiu el ple, per aclamació, acorda oposarse a la petició feta per D. Anton Eichko??, sempre que no "deje espedita la zona de seguridad y salvamento y el libre paso a los lugares antes mencionados en la forma que existe desde tiempo inmemorial (AMP. Sig. 1742).

DOCUMENTACIÓ BIBLIOGRÀFICA LOCALITZADA:

CARTOGRAFIA ON APAREIX:

- *Mapa General de Mallorca* (Mascaró, 1958). Apareix parcialment el tram 5.

5. CONCLUSIONS

1- La importància i extensió de la xarxa viària del terme de Pollença fa aconsellable la inclusió de la totalitat dels camins inventariats a les normes subsidiàries del municipi, per tal de preservar els usos viaris, sense perjudici de la seva titularitat.

2- La riquesa patrimonial que suposen els diferents elements que es troben a la xarxa viària del terme municipal de Pollença, fa aconsellable que es preservin les característiques més significatives dels camins, empedrats, parets de tancament, amplària, etc. En aquest aspecte, és especialment recomanable la protecció dels "camins amb interès constructiu" (apartat 4.3) que es relacionen a continuació:

- 8- CARRETERA VELLA DE LLUC.
- 10- CAMÍ DE LA CALETA D'ARIANT.
- 34- CAMÍ DE CAN PELAT / CAMÍ VELL D'ALCÚDIA A LLUC.
- 40- CAMÍ DEL PONTARRÓ.
- 61- CAMÍ A SON BRULL.
- 62- CAMÍ DEL PUIG DE MARIA.
- 65- CAMÍ VELL DEL FAR (A).
- 70- CAMÍ DE L'ESCALA DE L'AMO EN JOAN CERDÀ.
- 79- CAMÍ DE FARTÀRITX DEL RACÓ.
- 80- CAMÍ DE FARTÀRITX.
- 81- CAMÍ DEL CALÓ.
- 89- CAMÍ LLARG .
- 97- CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA PETIT.
- 98- CAMÍ DELS CASALS / CAMÍ DE PEDRUIXELLA GRAN.
- 101- CAMÍ DE LA MALÈ.
- 102- CAMÍ DE LA TORRE D'ARIANT A LA MALÈ.
- 103- PAS DEL GARROVER.
- 107- CAMÍ DE LA TORRE D'ARIANT.
- 108- CAMÍ DE CAN LLOBERA A LA TORRETA.
- 111- CAMÍ DE LES ROTES DE CAN SALES.
- 113- CAMÍ DE MÍNER PETIT A LA MOLA.
- 114- CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA.
- 115- CAMÍ DE LA CEL·LA.
- 116- CAMÍ DE CALA SOLLERIC.
- 120- CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA GRAN A TEUJAR.
- 123- CAMÍ 123.
- 129- CAMÍ DE CAN SERRA AL CAMÍ DE FARTÀRITX.
- 130- CAMÍ VELL DE LLUC PEL COLL D'EN PATRÓ.
- 132- CAMÍ VELL DE SON MARC A MORTITX.
- 133- CAMÍ VELL DE MÍNER PETIT A MÍNER GRAN.
- 144- CAMÍ VELL DEL FAR (B).
- 146- CAMÍ VELL ALS RAFALS.

Com s'ha indicat a la introducció (apartat 2.2.2) hi ha una sèrie de camins on la propietat no ha permès l'accés per realitzar el treball de camp, de manera que no es pot constatar l'interès constructiu dels següents camins:

1- CAMÍ DE TERNELLES / CAMÍ DE L'HORTA / CAMÍ DEL CASTELL DEL REI I CALA CASTELL.

115- CAMÍ DE LA CEL·LA.

134- CAMÍ A CALA CASTELL.

3- Atesa la documentació que s'ha trobat, es pot fer una relació dels camins que apareixen explícitament com a públics o en els que l'administració ha intervingut al llarg del temps. Segons aquesta documentació i sense perjudici que l'Ajuntament consideri la necessitat de l'obertura d'un expedient d'investigació, d'acord amb l'apartat 2.1.5 d'aquest catàleg, reuneixen els requisits mínims per a ser inclosos a l'inventari de Béns Municipals de Pollença (apartat 2.1.4), els següents camins:

1- CAMÍ DE TERNELLES / CAMÍ DE L'HORTA / CAMÍ DEL CASTELL DEL REI I CALA CASTELL.

2- CAMÍ DE CAL BEATO / CAMÍ DE CAN NOBLE / CAMÍ DE CAN VENSALA / CAMÍ DE CAN TAMORER.

3- CAMÍ DE LA FONT / CAMÍ DE CA N'ESCARRINXO.

4- CAMÍ DE LES QUARTERADES (A) / CAMÍ DE LA FONT.

5- CAMÍ VELL DE SANT VICENÇ / CAMÍ DE CAN TRES CAMES.

6- CAMÍ DE CUIXAC / CAMÍ DE L'ULL DE LA FONT / CAMÍ DE CAN CORRALET.

7- CAMÍ DE CAN SALES.

8- CARRETERA VELLA DE LLUC.

9- CAMÍ DE CAN ROMÍ / CAMÍ DE LA COMA.

11- CAMÍ DE CAN MORAGUES.

12- CAMÍ DE LA FONT XICA / CAMÍ DE CAN PONT / CAMÍ DE CAL REI / CAMÍ DE CAN SEGUINOT / CAMÍ DE CA N'ESCANDEU.

13- CAMÍ DE CA NA FOGASSA / CAMÍ DE CAN BREGAT / CAMÍ DE CA N'AVINENT.

14- CAMÍ DEL VILAR.

15- CAMÍ DE LLENIRA / CAMÍ DEL CREUER.

16- CAMÍ DE CAN FIOIOL / CAMÍ DE LES TANCOTES.

17- CAMÍ DE CAN CANAVERET.

18- CAMÍ DEL CEMENTERI.

19- CAMÍ DE CAN DANIEL / CAMÍ DE CAN COLLET.

20- CAMÍ DE CAN SAJORÍ.

21- CAMÍ DE CAN BOU ROS.

22- CAMÍ DEL BOSC / CAMÍ DELS PARATS / CAMÍ DEL MOLÍ D'ALMADRAVA.

23- CAMÍ DE LA FONT DE MAL ANY / CAMÍ DE CAN ROIG (A).

24- CAMÍ DE CAN ROIG (B) / CAMÍ DE CAN VOBIS.

25- CAMÍ DE CAN GATULES / CAMÍ DE CAN PUIG.

26- CAMÍ VELL DE CAMPANET / CAMÍ DE CA N'EIXARTELL.

27- CAMÍ DE CAN GALLARDÓ.

28- CAMÍ DE CAN LLOBERINES / CAMÍ DE LA GERRERIA / CAMÍ DE CAL PERDIU.

29- CAMÍ DE CAN BOSC / CAMÍ DE COLÒNIA (A) / CAMÍ DE CAN FANALS.

30- CAMÍ DE LA RAFAL / CAMÍ DE LA COMA.

31- CAMÍ DE COLÒNIA (B).

32- CAMÍ DE MARINA (A).

33- CAMÍ DE CAN MOSCAROLES.

34- CAMÍ DE CAN PELAT / CAMÍ VELL D'ALCÚDIA A LLUC.

- 36- CAMÍ DE CA NA VOLANTINA / CAMÍ DE L'ARESTA / CAMÍ DE CAN TOTXETA.
 37- CAMÍ DE CAN XOTÍ.
 38- CAMÍ DE CAN TOTXA / CAMÍ DE LA TERRANOVA.
 39- CAMÍ DE CAN PELOTÀ / CAMÍ DE CAN PORQUER / CAMÍ DE CAN TONI PAU.
 40- CAMÍ DEL PONTARRÓ.
 45- CAMÍ DE CAN MOS.
 46- CAMÍ DE CAN BIBÍ / CARRERÓ D'EN VERGA.
 48- CAMÍ DE MORELLS.
 49- CAMÍ DE MARINA (B) / CAMÍ DE CAN PUIG.
 50- CAMÍ DE L'HOSTALET.
 56- CAMÍ DE CA NA ROSTOLLA / CAMÍ DE CAL VERRO.
 59- CAMÍ A CAN PAU / CAMÍ DE LA COMA D'EN XEIXA.
 62- CAMÍ DEL PUIG DE MARIA.
 76- CAMÍ DE SÍLLER.
 80- CAMÍ DE FARTÀRITX.
 84- CAMÍ DEL RAFALET / CAMÍ DE CAN BARBA.
 85- CAMÍ DE CAN PICASSA.
 86- CAMÍ DE SANTUÏRI.
 89- CAMÍ LLARG .
 95- CAMÍ DE CAN FANALS.
 119- CAMÍ A LA FORTALESA DE LA PUNTA DE L'AVANÇADA.
 126- CAMÍ VELL DE LLUC.
 127- CAMÍ DE CAN JOANOT.
 128- CAMÍ D'ALBEGUINS.
 132- CAMÍ VELL DE SON MARC A MORTITX.
 136- CAMÍ DEL RAFALET.
 137- CAMÍ DE CA N'ADAN / CAMÍ DE CAN MAS.
 138- CAMÍ DE LA SALVE.
 139- CAMÍ DE CAN CANONGE.
 142- CAMÍ VORA EL TORRENT DE SANT JORDI.
 144- CAMÍ VELL DEL FAR (B).
 148- CAMÍ A CALA SANT VICENÇ.

Alguns dels trams d'aquests camins tal i com apareixen grafiats al Plan Nacional de Vias Provinciales (1973) actualment no existeixen, per la qual cosa la seva inclusió a l'Inventari de Béns Municipals requeriria l'obertura, en aquests trams, d'un expedient de desllindament.

4- Atesa la documentació localitzada i el treball de camp realitzat, en els següents casos existeixen indicis d'una possible titularitat pública, però la dificultat d'assignar la documentació trobada a cada un dels camins, fa que es recomani l'obertura d'un expedient d'investigació, segons l'apartat 2.1.5 d'aquest catàleg, que reculli a més testimonis orals, no contemplats en aquest catàleg. Aquests camins són:

- 53- CAMÍ DE CAN TIRANA.
 61- CAMÍ A SON BRULL.
 64- CAMÍ DEL MOLL DEL PATRONET.
 66- CAMÍ DE CA N'ALORDES.
 77- CAMÍ VELL DE BÓQUER.

- 78- CAMÍ DE CAL PESO.
- 87- CAMÍ DE CAN BOTANA.
- 114- CAMÍ VELL DE PEDRUIXELLA.
- 125- CAMÍ DE CAN CAMA-ROJA / CAMÍ DE LA PUNTA.
- 130- CAMÍ VELL DE LLUC PEL COLL D'EN PATRÓ.
- 140- CAMÍ VELL D'ALBERCUIX A FORMENTOR.

5- Segons l'acord de l'antiga Comissió Provincial d'Urbanisme de data de 14 de setembre de 1990, s'aprovava el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença amb diverses prescripcions, entre les que hi constava, amb el núm. 6: "los accesos a la costa norte deben seguir siendo privados en defensa de sus valores ambientales". El 18 d'octubre de 1991, l'Ajuntament de Pollença interposà un recurs contra aquest acord (recurs núm. 658), per la qual es va aprovar el Pla General d'Ordenació Urbana de Pollença que ordenava la suspensió dels accesos peatonals a distints llocs de la costa nord de Mallorca, i en conseqüència es declarà procedent el seu manteniment en els mateixos termes continguts en l'aprovació provisional, recurs que fou desestimat en sentència emesa el 20 de març de 1993.

Per sentència del Tribunal Suprem (Sala de lo Contencios-Administratiu Secció 5^a) de 18 d'octubre de 2001 dictada en el recurs de casació 2.697/97 es declarà ajustada a Dret la prescripció que introduí l'Ajuntament de Pollença en el seu Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) en el sentit de declarar una servitud peatonal i pública de pas en aquells camins d'accés a la mar d'acord amb l'article 28 de la Llei de Costes, si bé afegeix el Tribunal Suprem que aquesta servitud s'ha de desenvolupar amb les determinacions i prescripcions que consten a l'Estudi d'Impacte Ambiental i que es detallen al fonament de Dret III de l'esmentada sentència (prohibició de transport motoritzat i una assumpció de control, conservació i millora del camí per part de l'Administració). Els camins que en resulten afectats són els següents:

- 69- CAMÍ DE CALA MURTA.
- 73- CAMÍ DE CALA BÓQUER.
- 116- CAMÍ DE CALA SOLLERIC.
- 118- CAMÍ DE CALA FIGUERA (B).
- 134- CAMÍ A CALA CASTELL.
- 141- CAMÍ DE CALA FIGUERA (A).

6- Per últim, als camins que a continuació se relacionen i que constitueixen un accés a la mar, independentment de la possibilitat d'obrir un expedient de investigació, els és d'aplicació l'article 28 de la Llei de Costes (apartat 2.1.7.)

- 1- CAMÍ DE TERNELLES / CAMÍ DE L'HORTA / CAMÍ DEL CASTELL DEL REI I CALA CASTELL.
- 10- CAMÍ DE LA CALETA D'ARIANT.
- 64- CAMÍ DEL MOLL DEL PATRONET.
- 68- CAMÍ DE CALA EN GOSSALBA.
- 69- CAMÍ DE CALA MURTA.
- 73- CAMÍ DE CALA BÓQUER.
- 81- CAMÍ DEL CALÓ.
- 91- CAMÍ DE CALA EN FELIU.
- 116- CAMÍ DE CALA SOLLERIC.
- 118- CAMÍ DE CALA FIGUERA (B).
- 119- CAMÍ A LA FORTALESA DE LA PUNTA DE L'AVANÇADA.

- 134- CAMÍ A CALA CASTELL.
- 141- CAMÍ DE CALA FIGUERA (A).